NATIONAL SECURITY AGENCY

AN EAST TURKI READER

R/18

August 1957

Office of Training
National Security Agency
Washington 25, D. C.

FOR OFFICIAL USE ONLY

CONTENTS

Selection **Page**

Introduction..v

1 .... تورکستان احوالی

Conditions in Turkestan (report by a refugee)..................1

2 ...... شرقی تورکستاندا کومونیست امپریالیزمی نینگ جنایتلری

Commnist Atrocities in Eastern Turkestan (information
sheet by Mehmed Emin Bughra and Isa Yusuf Alptekin)........29

3 ...... اوچونچی دنیا اوروشی چقتان حالده بزنینگ وضعیتیمز

Our Situation in Event of a Third World War
(by Q. Qoday, *Yalqin* #229, 23 Nov. 1948)..................59

4 .... برلشمش ملتلر تشکیلاتی توغرولق

About the United Nations Organization
(by Q. Qoday, *Yalqin* #230, 25 Nov. 1948)..................67

5 .... اتیلا

Attila (*Ărk* #220, 17 Nov. 1948)..............................75

6 .... امریکا ایله ساویت اورتاسیداکی مناسبت

Soviet-American Relations (*Ărk* #219, 14 Nov. 1948)............85

14 .. آمریکا دولت مدافعه وزارتی اوچتو اوردو پلانینی تکشورروش اوستیده
The American Defense Department Study of the Air
Force Plan (*Sinkiang Gaz.* #265, 24 Nov. 1948)............171

15 .... شکنجاکننگ چارواچیلقی

Sinkiang Stockraising (*Tien Shan Picture Magazine*,
June 1947)..177

16........................ اشغال استبدا المانیه

Occupied Germany (*Ărk* #216, 5 Nov. 1948)....................193

17 .... بوگونکی دنیا سیاسی تورومی

World Political Situation Today (leture by Mehmed Emin
Bughra, *Ărk* #223, 26 Nov. 1948)..........................205

18 .... آسیا - آفریقا کونفرەنسی

Asia-Africa Conference (extract from pamphlet by Said
Shamil and Isa Yusuf Alptekin, Lahore, 1955)............217

7 .... تاشقی دنیا

Brief News Items (*Ãrk* #217, 10 Nov. 1948 97

8 .... بیلنمه گه ن دنیا

The Amazon, an Unknown World (*Ãrk* #217, 10 Nov. 1948) 111

9 ... آمریکادا چینگه یاردم قیلش مسئله سی جدی ملاحظه قیلنماقدا

American Aid to China (*Sinkiang Gaz.* #269, 29 Nov. 48) 115

10 .... سوقوشدن کیینکی المان صناعتی

Post-War German Industry (*Ãrk* #222, 24 Nov. 1948) 121

11 .... روس - المان سوقوشی و تورکیه

The Russo-German War and Turkey (by Prof. R. S. Borçaq, *Yalqin* #233, 29 Nov. 1948) 131

12 .... غربی اوروپا بیرلیگی دن ایکنجی "وه رسای" فاجعه سیگه

From West European Union to a Second Versailles Tragedy (by Q. Qoday, *Yalqin* #233, 29 Nov. 1948) 143

13 .... خدایار خاننڭ صوڭغی کونلری

The Last Days of Khudayar Khan (Part I, *Sinkiang Gaz.* #265, 24 Nov. 1948) 149

INTRODUCTION

The present reader provides material in the contemporary East Turki (Uigur) written language as used in Chinese Turkestan. It consists of eighteen selections in the journalistic type of language and aims to enable the student who is studying without instructor but has a thorough understanding of the basic grammar to read the ordinary newspaper language. The selections are chosen as examples of characteristic styles, and offer a broad and useful vocabulary in fields of general interest to the American student. The texts, taken mainly from newspapers (sources are given in the table of contents), are chiefly economic and political in nature. A few of them deal with military and historical subjects.

Each selection is followed by notes which explain unusual or difficult points of grammar. Following the notes is a vocabulary consisting of the more obscure words of the selection, listed in order of occurrence. This, it is hoped, will relieve the monotony of looking up words in the General Glossary (published in a separate volume). A Key, containing translations of all the texts, is also being published in a separate volume.

Two selections, "The Last Days of Khudayar Khan" (13), an historical article, and the political pamphlet, "Appeal to the Chairman of the Conference of Afro-Asiatic States in Bandung" (18), are written in an elevated style and should perhaps be undertaken last. Selection 15, "Sinkiang Livestock Raising" is a translation into Uigur from the Chinese, with resultant peculiarities of style.

A tape-recording of all the texts, made by Mr. David O. Rashid, a native speaker, is available. Mr. Rashid also collaborated most helpfully in all phases of the preparation of this reader.

AN EAST TURKI READER

SELECTION 1

TEXT

كير يش

چين كامونستلرينڭ يورتيمز اولوغ شرقى توركستاننى استلا قلىشى روسلرنڭ آسيانڭ قلبى بولغان بو مملكتنى تكرار اشغال قلشيغا امكان آچتى (روسلر شرقى توركستاننى 1934 دن 1943 غا قدر بر دفعه اشغال قلغان ايدى ۰) بونڭ ايله برگه روسلر يورتيمزدا بتون بارليقيمزغه قارشى تورلى جنايت و سوءقصدلرغه باشلاماق ايله برگه دنياغه قارشى بيوك بر استلا و حرب حاضرلقلرغه باشلادى ۰ اونلارنى بز اوز واقتيدا هجت اسباتلرى ايله دنياغه قارشى اعلان قلدوق ۰ همده بو حاللرنڭ بزلرگه قارشى بيوك بر آغيرلق [1] كلتوروب تورغانلىقى ايله برابر دنياغه قارشى بيوك تحليكه‌لر كلتوروشينهده آلغا سوردوك ۰ و دنيانى بو بيوك فلاكتنڭ آلدينى آليشقا دعوت ايتدوق ۰ بونلر بولسا بزنڭ حركتلريمزنى تاقيب قليب كلگن خيرى خواليمزنڭ خاطريدن يراق ايمه‌سدور ۰

بونڭغه رغما من ياقين دا بر آغينه‌مدن هانگكانگده چيقادورغان چيننڭ آوازى آتلق بر مجموعه آلديم ۰ بو مجموعه‌نڭ 13 نجى سانيدا توركستاندن [2] قاچيب چيققان يوزه‌ى سيلڭ آتلق بر ملينجى

چين ويباكى جنرال ما بوفانڭ عسكرلىيدن بولغان بر آدم بزنڭ دعوامز اوچون تمور دەلىل [3]اولاراق روسلرنڭ تارىم نهرىنىڭ باشى طرەفىدە بر آتوم فابريقاسى [4]قورغانلىقى يوندن باشقە بزنڭ اول‌قى خبرلىمزنى تائىيد قليب آقسونڭ جنوبىدن اعتباران تكلاماكان چولىنىڭ ايچى ايلە خوتەن ويلايتىغە قدر بر اوتوموبيل يولى ياساغانلىقى حقىدە بر بياناتدا بولونموش. بو حقيقتنى بو آدم آڭلاش ايلە ايمەس كوزى ايلە كوروش قولى ايلە توتوش اوصولى ايلە اوگرەنمش. [5]ديمك من دعوامزنڭ اسباتى اوچون بو بياناتنى اوز ائمنى ايلە توبە نديكيچە قليب هر بولريمزگە تقديم قيلامن و شونڭ بلەن برگە اوتوغاندن سوڭرە مظلم توركستان خلقى نڭ قوتولوشىغا [6]دوعادا بولوشلرىنى سورامن.

شين جانڭ دەكى "آتوم گراد" نڭ سرى —— يوزەى سيڭ (Yu Zay Sing) كاموتيست عسكرلرى شين جانڭ غە كيرگەن [7]وقتلردە من آغريق ياتقانلىقىم اوچون باشقا عسكرى يولداشلريم ايلە [8]تاغ گە چيقيب كتالمادىم. (او وقت بر پارچە چين عسكرلرى بوزولوب تاغغە [9]چيقيب آلغان ايدى.)

او زمانلر اسير بولغان عسكرلرنى اسكى حكومت اشچيلرى و معارف اشچيليرىغە [10]توشوب اورومچى غە يونكودى. تعلم و تربيه [11]بيرمك بولوب اسير كاميسيغە [12]آليب باردى. بو كامپ اورومچى نڭ

40 لی يراقلقدا غربی جنوبی ده ايدی . (چهن حسابی دا 40 لی 20 كيلومتر .) اولچه بو جا يغه روسلر دختان چهلق اسپابلری اشله پ چقاريديغان زاوت [13]دپ اسم بيرپ كلگه ن بولسه ده حقيقتده بونی س روسلرنڭ خفيه اداره سندن عبارت ايدی .

ديمك شهن جاڭ "آزات" بولغاندن سوڭره بو اداره اوروچی گه يوتكه لگه ن و او جای ديكی بوش قالغان اوی لرگه بزلرنی آلپ چيقيپ اورونلا شتورغان . بونڭ ايچهنده 3000 دن زياده آدم بولدوق . كونلوك وظيفه مزنڭ مهم قسمی بوز بر آچماق بر تريماقدن عبارت بولدی . چونكی او زمان كامونست لرنڭ اورتاغه آتقان شعاری "اوز احتياجمزنی اوزيمز تعمين قلماق" [14]ديگه ندن عبارت ايدی .

منڭ خاطره مده قالغانكی بر نوبت "برنچی اوردو (A Military Body) نڭ سياسی رهبری و شهن جاڭ اولكولوك حكومت نڭ عضاسی" گاو جهن جوڭ (Gav Chien Chung) بزلرغه نطق سويله دی . او سوزيده شونداغ ديدی . "اسيرلرگه قارشی [15]قوللانيلاجاق چاره . اكثريت اعتباری توبنديكی ايكی پرنسيپدن سرتقا چقالمايدور . او نڭ بری [16]اولتوروپ يترمك يته بری [17]آزات قليپ قويوپ برمك . برنچی چاره نی بز اشله تميمز اولتوروش اصولی ايله مسئله نی حل قليپ بولمايدور . شونگده ك ايكهنجی چاره نی

هم بز قوللانمايمز چونكى سزلرنى آزات قلىب قويوب برسه ك آزات قلنغان د ن سوگره سزلرنڭ يانا عكسل حركت طرفكه اوتوب قورال كوتروب بزلرگه قارشى سوقوش قلماقلريگز هم طبيعى دور · يعنى دوشمن نى عفو قلماق ديمك[18] اوزيگه ظلم قلماق ديمك دور · كامونست لر البته بونداغ بر يولغا كرالمايدور · حاضرقى چاره اوز كوچلريگزنى ايله اوز حياتلريگزنى تعمين ائتدورمك · تعلم و تربيه برمك اوصولى ايله مفكوره گزلرنى توزه تمك د ن عبارتدور · نه زمان سزلرنڭ مفكوره گزلر توزه له دور او وقت آزات بولو سزلر · بو كبى بر جمله سوز سوزله نشده قولاقغه بلك چيرايلق آڭلانسه مو لكين بو كبى بر حياتنى كچوريشگه بر انسان تحمل قيلالماس ايدى ·

هر كونى 8 ساعت ليك ايش 4 ساعت ليك اوقودين باشقه الڭ آزى 2 ساعت توبه تعلم و تربيه سى اوتكوزوشگه مجبور ايدوك · هر بر آدم اوز ياتاغى اوستونده ، وجودينى تامغه يوله پ ايكى پوتينى اوزوتوب ايكى قولينى ايكى يانغه تاشلاپ كوزلرينى اوتورغه تكيب و يوغان آچيب جيم جيت اولتوروب[19] توشونوشگه مجبور توتولودور · اوى ايچينده ، هيچ بر آواز بولونمايدور · يالغوزغنه بر نيچه نفر "آزاتلق" عسكرى اوچاسيغه ملتيق آسديغى حالده ، آلدى آرقاسيغا يوروب بزنى كوزه ته دور · اگر اورتادا[20] بره ته آدمنڭ روحى آجيزلاشيب موگود پ كوزى يومولوب[21] قالغاننى

کورگه ن واقت بیردن بیر قاتتق آواز ایله نیمه اوچون دققه ت ایله گناهکنی توشونمه یسن دیب واقرایدور. هوررونلوق قیلماقچی مو سن دیب دشنام قیلادور. برنجی دفعه ده بو کبی سوزلر ایله ن آگاهلاندورادور. اگرده بو حال ینه تکرارلانغان واقت هیچ بیر رعایه قیلماسدن کلیب قاتتق اورادور. هر کونکی توشونچه پشمانی نڭ نتیجه سینی هر آدم گوروب مجلیسمنده، [22] اعلان قیلیشقه سوزله ب اوتوشگه مجبوردور. اگر قیلنغان توشونچه سی نڭ نتیجه سی قیسقه راق یازیلیب عادی [23] حالده، سوزله نگه ن تقدرده، راستنی سوزله میدیڭ دیب سوکه دور. براق [24] نقدر یمان بیر آدم بولماسون نقدر کوپ گناه قیلغان بولموسون هر کونی بو قدر [25] توشونگه نلیق اسله گه نلیق نڭ نتیجه سینده، اونڭ توشونچه سینڭ آیاغلاشماقی لازیم کیلور ایدی. لکین بونده، [26] اسله ب بولونسه ده، ینه اسله تدریله دور.

بو نوبت بیر اسیر گوروب مجلیسیده، بیرگه ن بیاناتی اثناسنده ایدی. منڭ حقیقتا. [27] اسله رلیک گناهم قالمادی [28] دیگه ن واقت گوروب باشلیقی مسخره حالنده، کولوب "تخی اسله ب بولدوم [29] دیمکچی بولامسه ن بلکی سنلرنڭ گناه لرڭ میڭ یللق اسله ش ایله هم توگمه س"! دیدی. اما بزلرنڭ نقدر گناه [30] قیلغانلیقیمزنی خدا بیلور. کامونست اداره سی آستندا سوز

سوزلیمه ك مجلیس آچماق توپلانماق حریتی یوق بونیمس همه گه معلوم • حتی كوز یوموش حریتی هم یوق • من بو احواللرنی اوز باشیم دن كچیردیم • بو كبی حیات ایله 11 آی دن زیاده بر وقت كچیردیمه • بزلرگه وضیفه تگشدیرگه نگه قدر اورتادا كیسه لدن اولگه ن • آتیب اولتوروگه ن ایزسز یوقالغانلر قاچقانلرنیڭ [31]عددی میڭ دن زیاده • بولوپ قالغان آدم عددی 2000 دین آزراق بولوپ چقدی •

اسله مك پشمان و توبه قلماق اوچون یه لگونگه ن تعلم و تربیه مده تی 1950 یلی 2 نجی آینیڭ باشلریندا توگودی • بزلرنی "خلق خزمتی" گه ایشله تمكچی بولدی • آلتی شهر طره فیگه یوتكه دی • آقسونیڭ تخمینا 500 لی (250 كیلومیتر) شرقی جنوبی ده یعنی تكلیماكان چولی اورتاسندا بولونغان بر پارچه یشیللق بر جای غه آلیب باردی • بو جای بولسه تاریم دریاسی (یازوچی یونی تاریم دریاسی دیب یاكلیش یازغان حقیقته كاشغر دریاسیدور • چونكی كاشغر، خوته ن یاركند و باشقه بر مونچه دریالرنیڭ قوشولماسیدن تاریم دریاسی كلیب چیقادور "عیسی یوسوف آلپ تكین ") ایله خوته ن دریاسنیڭ قوشولودورغان بر نوقتاسی بولوپ منا بو جای بزلرنیڭ خلق خزمتی اوته یدیغان رایونمزدن عبارت ایدی • موندن باشقه بزنی آلیب كلیشدن اول هر

بردن مجبوراً 50 میڭ قدر قول ایشچی توپلاپ آلب کلگه ن بو جای بر انسان یاشاغان یرده ك کورونمه دی • بز بارغان زمانلر اۇرتهاز آیلری آیاغلیشب یاز آیلری باشلیغان بر وقت ایدی • آڭلاغانمزغه کوره بو جای بولسه اول‌چه چارواچی خلق‌لر بر مدت توروب اوتوب کته دورغان جای ایکه ن ایمش• دیمك بو یرگه بو قدر خلق عسکر توپلانغاندن سوکره بونلرغه ییمه ك ایچمه ك اوی ماکان یتشتورمك بیوك بر مسئله بولوب چقدی • فقط ایکی آی اونکه ندن سوکره یغاچ ییمه ك ایچمه ك اوزوق و قورلوش اشلریگه لازیم‌لق بولغان تمور توربا (steel tube) قله ی میتاللق ماتیریاللر آلب کلمه گه باشلادی • بزنڭ برنجی قدم ده کی وظیفه مز اوی عمارت یاساماق و شرق شکلیده سیپیل یاساماق دن عبارت ایدی • شهرنڭ قورلوش طرزی یه کین غه اوخشاب کیته دور• یعنی ایچکی شهر تاشقی شهر دب ایکی قسم گه بولونگه ن دن عبارت • ایچکی شهر ده کی اویلر بتونله ی تمور و سیمونتدن یاسالدی و ایکی تیپ آوروپاچه دور • اوندن باشقه عاده تده کی اویلردن هم سالندی • تاشقی شهرده کی اویلرنڭ همه سی یغاچ دن ایشله نگه ن عاده تده کی اویلردن عبارتدور • لکین بو اویلرگه ایشله نگه ن یغاچ ماتیریاللرده اوتقا قارشی مدافعه کوره له یدورغان بر حالده ایشله نگه ن ایکه ن • سوکره بو شهرغه تنجیلق شهری دب اسم بردیلر •

ایچکی شهر سالنیب بولغان دن سونگره شمال دن یعنی آقسو طره فندن کوپ ساندا روس مشاورلری کلدی ۰ هر کونی [32] کلیب تورغانلرنینگ سانی یوزدن توبه ن ایمه س ایدی ۰ لاکین آزغینه بر مدت دن سونگره بونلرنینگ عددی [33] مکسفه چدی ۰ براق ایچکی شهر یاسالب بولغاندن سونگره بز اوچون ایچکی شهرگه کیریش فرستی قالمادی ۰ سونگره بزنی بو اشدن آلب خوته ن دریاسنینگ شمالدن باشلانیب آقسونینگ جنوبندن اوتوب خوته ن گه باراد ورغان تاش یولنی یاساش ایشیگه یوتکه دی یعنی تنجیلق شهرنینگ جنوبی قسمی غه کچیک مقیاسدا بر طیاره میدانی یاسادی ۰ اوندن سونگره هر طره فدن اوچوب کلگه ن نقلیات آیروپلانلری کوپ مقداردا تمور توربا ماکینا خیمیاوی ماتیریاللر توشورب کلشکه باشلادی ۰ شونینگ بله ن برگه روسلرنینگ سانی کوندن کونگه آرتماققه باشلادی ۰ خوته ن دریاسی بر آز ترتیبگه سالنغاندن سونگره کچیک مقیاسدا بر سو ایلیکتریک استانساسی قورولدی ۰ بونینگ ایله تنجیلق شهری یوروب کتدی ۰ بو فقط بر نچی قدم ده ایدی ۰ لکین ایکی شهرنینگ حقیقی قورلوش ایشلری " آغینالر " (یازوچی آغینالر دیگه ن کلیمه نی بو جایده روسلرغه ایشله تیدور ۰) کلگه ندن سونگره [34] غینه ره سمی باشلاندی ۰ بونینگ ایله برگه بیوک مقیاسدا ایلیکتریک زاودی قورولماق اوچون بر هم تعین لاندی دیمک آز غینه بر وقت ایچینده

بو قاقاسلق قوملوق چول جزیره عصری بر شهرگه آیلاندی. بو سیرلق شهرنینگ حقیقی ایچکی یوزینی بز شو ایشقا ایشتراك ائتکه ن آدملر باشدا بتونله ی بیلمگه ن بولساقدا لکین بر مدت اوتکه ن دن سوکره بو حالتلر همه مزگه بو بر آتوم بومباسی اشله ب چقاریلغان زاودنینگ اورنی بولماق احتمالی بار دیگه ن آکلنی بردی. چونکی یوقاردیکی احواللردن باشقه بو شهر ایچینده کی عمارتلر ایگیز-ایگیز چوقاینب پاسالغان ایمش ایدی.[35] شونینگ ده ك عمارتلرنینگ بتون تاشقی یوزی توپا و قوم ره نگی بویاق ایله بویالغان آیروپلانده توروب بو جاینی آسان-آسان پرق[36] ائتکه لی بولماس ایدی. بونینگ اوستیگه "آغینه لر" نینگ بو جایده کی غیری طبیعی سیرلق و هیجانلق حرکتلری بو جاینینگ عادی بر جای ایمه سلیکینی کورسوتور ایدی.

تیبت تنجیلق ایله "آزاد" قلنغاندن سوکره شین جانگ عسکرلری رایونیدن بر پارچه عسکر امیر ایله تیبتگه کیردی. تیبتگه کیرگه ن بو بر فرقه (دویزیه) عسکرنینگ قوماندانی فه ن مین (Fan Min) آتلق بر آدم ایدی. بو عسکرلرنینگ همه سی چینلی عسکرلر بولغانلقدن اورتادا بر موشکولات یعنی تیل بیلمه س[37] مسئله سی کلیپ چقدی. اوزمان عسکری رایوندن ائسیرلر آراسنده تیبت تیلی بیلودورغان آدم بولغان تقدیرده

ترجمانلق اوچون تاللاب[38] چهقیلسون دیگه ن امیر توشدی . من آزموز تبتچه سوز بیلور ایدیم . اونیڭ اوچون ترجمان نامی ایله بو عسکرلرغه قوشولدوم . بونیڭ ایله قوللوق حیاتدن رهسمی قوتولدوم . لکین بونیڭ ایله توپ اوتی نیڭ آغزیغه کلیب قالغان بولدوم . بو فرصت مکنا قاچیش امکاننی توغدوروب بردی . نهایت من یولباسنیڭ آغزیدن قاچیب قوتولدوم . حر دنیاغا آیاغ باسیب کیردیم . تنجیلق شهریده، استالین اوچون خزمت قلیب تورغان نیچه اون مڭلیغان[39] آدملر آراسندن یگنی حیاتقا اولاشقان آدم یالغوزغنه من بولغان بولدوم .

تمام

NOTES

1. تورغانليقى كلتوروب is a complex verb. The auxiliary تورغانليقى , which denotes continuing action, is nominalized, and has the possessive suffix ى because its subject حاللرنك is in the genitive. This expression is a form of indirect discourse subordinate to آلفا سوردوك .

2. تاجهب جهتتان is a complex verb with the auxiliary indicating direction *away* of the action. The auxiliary gives the grammatical function which is that of a relative participle.

3. اولاراق is borrowed from Turkish and means literally, *as being*. It is commonly used to make adjectives and adverbs of nouns.

4. تورغانليقى is a nominalized past participle used to express indirect discourse and is subordinate to تائهيد قلهب : *proves .... that the Russians .... are constructing*. تائهيد قلهب is a past gerund used as secondary predicate which has its person and tense given in a following finite verb. For another example of indirect discourse, see note 1; 6 below illustrates the use of a verbal noun in this function.

5. ديمك *to say* here is one of the many ways this verb is used idiomtically. This form usually translates *it means, namely, in short*.

6. دوعادا بولوشلرينى is a verbal noun in the accusative case and grammatically the direct object of the finite verb سورايمن . It functions as the verb of the indirect statement: *I ask that you pray .....* Note that قوتولوشيغا another verbal noun but in the dative case, is used in a like manner: *pray that the Turkestan people be rescued ....* or *pray for the rescuing of the Turkestan people .....* .

7. وقتلردە، is in the plural to give the word an abstract or general sense: *at the time or about the time.*

8. چیقیپ کتالادیم is a complex verb in which both elements have a smilar meaning, that of motion away.

9. چیقیپ آلغان is a complex verb in which the auxiliary آلغان suggests action of benefit to the actor.

10. قوشوپ is a past gerund functioning as a secondary predicate, and unlike the past gerunds in notes 8 and 9 above, has no auxiliary, and expresses an action separate from that given by the finite verb, یوتکودی . The person and tense of the secondary predicate is given by the finite verb, and as the action expressed usually is co-ordinate, the word *and* is implied: *they were put together with ..... and transferred .... .*

11. The infinitive form in -maq/ -mäk plus a form of *to be* expresses intention or decision to carry out an action; more commonly -maqçi/ -mäkçi plus *to be* is employed. بیرمك بولوپ is a secondary predicate, and in this case the action precedes, and is subordinate to, that expressed by the finite verb: *it was decided to give ..... and so ....* or *as it was decided to give ..... .*

12. آلیب باردی is a typical complex verb with the auxiliary suggesting direction: *they took them away.* Note that the direct object is left understood.

13. The quotation particle دیب ordinarily implies a direct quotation and is not translated; thus دیب اسم بیریب کلگن literally, *they gave it a name saying* or in other words *they called it ..... .* See 14 below.

14. دیگن is often used in a manner similar to that of دیب ؛ شعار...دیگن دن عبارت ایدی *the slogan ..... consisted of what says ....,* or *the slogan ..... stated ..... .*

15. Many writers of East Turki occasionally employ the regular Turkish future sign -caq (or -çaq) attached to the present gerund: قوللانیلاجاق *will be employed* or *might be employed.*

16. اولتوروب بترمك is a pair of verbs of similar meaning; the first may be taken as an adverb modifying the second *(killing finish)* or as a secondary predicate *(to kill and finish)*. However, a better translation is *to execute*. Note that *to be* with the infinitive is left understood. Compare 17 below.

17. Here again is a pair of verbs of similar meaning. The second verb is complex and has the meaning *to release*.

18. This sentence has ديمك two times; together they simply express *it means that ..... .*

19. توشونوشكه is a verbal noun in the dative used as an infinitive. توشونوشكه is modified by six past gerunds (يوله ب ... اوزوتوب ... تاشلاب ... تكهب ... آجهب ... اولتوروب) functioning as secondary predicates and expressing actions simultaneous with that of the main verb but subordinate to it.

20. بره ته *one of these*. The suffix -tä is used to make indefinite numbers.

21. تالغاننى is a past participle in the accusative case to express indirect discourse and is subordinate to كورگه ن which in turn is a relative participle modifying واقت. تالغاننى forms complex verbs with موگود ب and يومولوب and denotes *unexpectedness* or *suddenness*. Note that آجهزلا شهب does not go with تالغاننى but is a secondary predicate giving a subordinate action. This sentence also contains a direct quotation set off by the untranslated particle د ب.

22. اعلان قلهشقه سوزله ب اوتوشكه are a pair of verbs of similar meaning, in the dative case and subordinate to مجبوردور. Together they mean *to recite*. سوزله ب اوتوشكه is a complex verb with the auxiliary implying an action carried out thoroughly or through to completion: *to speak out, to declare*.

23. حالده *in the condition* or *in the manner* is commonly employed to make adverbs of adjectives; thus, عادى حالده *simply*.

24. نقدر plus the negative of third person imperative in -ماسون translates *no matter how much*. Thus, نقدر يمان بر آدم بولماسون *no matter how bad a man might be* and نقدر كوب گناه قلغان بولموسون *no matter how many crimes he may have committed*.

25. A compound made up of two nouns of identical meaning. The case ending is attached only to the second element.

26. اصله ب بولونسه ده is a complex verb with the auxiliary denoting completion of action: *even if one were through thinking*. The Turkish de often replaces mu as the emphatic particle.

27. اصله ,رلیك is an expanded form of the future participle with the abstract suffix, -lik. Here it modifies گناهم *crimes that I have to remember*.

28. دیگه ن is one of three different forms of di- occurring in this sentence to set off direct quotations. دیگه ن is a past participle to modify واقت: *when he stated .... .*

29. دیمکجی بولامسه ن sets off a quotation within the direct quotation closed by the final verb, دیمکجی بولامسه ن . دیدی expresses intention in the present conditional: *if you wish to say .... .*

30. قلغانلیقیمزنی is the verb of an indirect statement subordinate to خدا بیلور. Its subject in the first person plural is given both by the pronoun in the genitive بزنك and by the possessive suffix attached to the past participle.

31. عددی is modified by four past participles which are used as nouns: اولگه ن ··· آتیب اولتورولگه ن ··· یوقالغانلر قاچقانلرنك *the number ... of those who died ... those shot and killed ... those who disappeared and those who escaped.* Note that, although the four are parallel in function, یوقالغانلر has the plural sign and قاچقانلرنك has the plural and the genitive case endings, both of which apply to all four participles. In the compound آتیب اولتورولگه ن the two parts are of similar meaning with the secondary predicate آتیب acting as an adverb modifying the more general expression: lit., *shot and killed* or *killed by shooting*.

32. کلیب تورغانلرنك is a complex verb in the form of a past participle functioning as the subject of the sentence. The auxiliary denotes continuing action.

33. مكسفه چدی **is a contraction of the expression** مكسفاچه ايدی ***was up to a thousand.***

34. غينه **is an emphatic particle used with adjectives, adverbs, nouns and even verbs. Here it is used with** سوكسره **:** ***only after.*** **In the next sentence** آز غينه**:** ***very little*** **or** ***rather little.***

35. ايگيز - ايگيز **is an example of emphatic degree by reduplication:** ***very high.*** **Another example is** آسان-آسان **below:** ***very plainly.***

36. پرق ائتكه لی بولماس ايدی **is a complex verb which utilizes the non-temporal gerund in -käli in place of the past gerund:** ***was not possible to distinguish.***

37. In the expression تيل بيلمه س مسئله سی **the negative future participle functions as a relative modifier:** ***the problem of not knowing the language.***

38. تالاب چيقيلسون ديگه ن **in construction is a typical direct statement but is better translated as an indirect statement:** ***requesting that some one be selected,*** **lit.,** ***which says, let some one be selected.***

39. مكليهان **in form a past participle is a collective number:** ***tens of thousands.***

VOCABULARY

یورت	*country*
اولوغ	*great*
شرقی	*eastern*
استلا	*invade*
قلب	*heart*
مملکت	*country*
تکرار	*again*
اشغال قیلماق	*occupy*
امکان	*possibility*
آچتی	*opened*
قدر	*up to*
دفعه	*time*
بوننگ ایله بیرگه	*moreover*
بتون	*all*
بارلیق	*wealth, property*
تورلی	*kind*

جنایت	*crime*
خیانت	*treachery*
سویقصد	*outrage*
باشلاماق	*begin*
ایله بیرگه	*together with*
دنیا	*world*
بیوک	*big*
حرب	*war*
حاضرلق	*preparation*
واقت	*time*
حجت	*document*
اثبات	*proof, evidence*
اعلان قلماق	*announce, declare*
همده	*moreover*
حاللر	*circumstances*
آغیرلق	*hardship*

كلتوروب تورغانليقى	bring
برابر	together
تحلكه	danger
آلغا سورمەك	submit, assert
فلاكت	disaster
آلدينى آلهش	taking precautionary measures
داوەت اءتمەك	invite
بولسا	as for
تاقيب قلماق	follow
خيري خوا	well-wisher
خاطر	mind
يراق	far
رغماء	in spite of
ياقين	near
آغينه	friend
چيقادورغان	published
آواز	voice
آتلق	named
مجموعه	periodical
آلماق	receive

سان	number
قاچماق	escape
مليتچى	nationalist
وياكى	or
عسكر	soldier
دعوا	claim
تمور	iron
دەليل	proof
اولاراق	as being
نهر	river
باش	head
طرەف	side
آتوم	atom
فابريقا	factory
قورماق	construct
اولتى	previously
خبرلر	news, reports
تاءييد قلماق	substantiate
جنوبى	south
اعتبارا ن	from

چول	desert
ایچ	interior
ویلایتی	district
اوتوموبیل	automobile
یول	road
یاساماق	build
حقیده	concerning
بولونماق بایاناتدا	state, declare
حقیقت	truth
آڭلاش	hearing
کوز	eyes
کوروش	seeing
قول	hand
تونوش	seizing
اوصول	method, way
اوگره نمش	learned
دیمك	namely, in short
اینی	same
توبه نده یکیچه	as below
قلماق تقدیم	submit, present
اوقوماق	read
سوكره	after
مظلم	oppressed
خلق	people
قوتولوش	liberation
بولماق دوعادا	pray
سوراماق	ask
سر	secret
کیرمه ك	enter
آغریق	sick
یاتقان لیق	lying (in bed)
یولداش	comrade
تاغ	mountain
کتمه ك چیقیب	go off
پارچه	group
بوزولماق	desert
اسیر	prisoner
اسکی	former
حکومت	government
اشچی	worker

معارف	education	عبارت بولماق	consist of
قوشماق	join, add	دیمك	it means
یوتکومك	be transferred	آزات بولماق	liberate
تعلم	training	یوتکه لگه ن	transferred
تربیه	education	بوش	vacant
برمك	give	اوی	house
کامپ	camp	آلیب چیقماق	move out
یراقلق	distance	اورونلاشتورماق	settle
غربی	west	زیاده	more
حساب	reckoning	کونلوك	daily
اولچه	at first	وظیفه	duty
جای	place	مهم	important
دختان چیلق	agricultural	قسم	part
اسباب	equipment	بوز	waste
اشله ب چقارماق	produce	تریماق	plant
زاوت	factory	زمان	time
اسم	name	اورتاغه آتماق	spread
بولسه ده	although there is	شعار	slogan
خفیه	secret agent	احتیاج	needs
اداره	administration	تعمین قلماق	supply

خاطره	memory
بر نوبت	once
اوردو	army
سیاسی	political
رهبر	leader
اولکولوك	provincial
عضا	member
نطق سویله مك	speak
سوز	word, speech
قوللانیلاجاق	which will be used
چاره	measure, means
اکثریت	majority
اعتباری	theoretically
توبندیکی	below
پرنسیف	principle
سرت	outside
اولتوروب یترمك	condemn to death
ینه بری	the other one
قویوب بریمك	release
اشله تمك	employ
اولتورورش	execution
اوصول	method
مسئله	problem
حل قلماق	solve
شونگده ك	like that
یانا	again
عکسل حرکت	counter-action
طرف	side
اوتمك	pass over
قورال	arms
کوتورمك	carry
سوقوش	war
طبیعی	natural
یعنی	that is
دوشمن	enemy
عفو قلماق	pardon
ظلم قلماق	torture
البته	of course
حاضرقی	present
کوچ	strength

حیات	*life*
تعمین ائتدورمك	*make secure*
تعلم و تربیه	*education and training*
مفکوره	*ideology*
توز ، تمك	*correct*
کبی	*like*
جمله	*phrase*
قولاق	*ear*
بك	*very*
چیرایلق	*beautiful*
آکـلانماق	*be heard*
لکین	*but*
کچرمك	*pass, spend*
انسان	*human being*
تحمل قیلماق	*endure*
ساعت لیك	*hour*
اوقو	*study*
باشقا	*besides*
توبه	*confession*
اوتکوزوش	*spend, pass*

مجبور	*obliged*
یاتاق	*bed*
اوستونده	*on*
وجود	*body*
تام	*wall*
یوله مك	*lean on*
یوت	*leg*
اوزوتمك	*extend*
یان	*side*
تاشلاماق	*throw*
اوتورغه تکمك	*stare out*
یوغان	*huge*
جیم جیت	*dead quite*
اولتورماق	*sit*
توشونمك	*meditate, think*
بولونماق	*to be, exist*
یالغوزغنه	*only*
بر نیچه	*a few*
نفر	*individual*
آزاتلق	*freedom*

اوچا	shoulder
ملتیق	gun
آسدیغی حالده	hanging
آلدی آرتاسیقا	back and forth
یورومك	walk
گوزه تمك	watch
اگر	if
اورتادا	in the middle
بره ته	one of them
روح	spirit
آجیزلاشماق	weaken
موگود یمك	doze off
یومولماق	close
یردن	suddenly
قاتتیق	loud, severe
دقته ت	care
گناه	crime, sin
واقراماق	shout
هوررونلوق قلماق	loaf
دشنام قیلماق	scold

آگاهلاندورماق	caution
تکرارلانماق	be repeated
رعایه قلماق	consideration
اورماق	beat
گونکی	day's
توشونجه	thought
پشمان	remorse
نتیجه	result
گوروب	group
مجلیس	meeting
اعلان قلماق	announce
سوزله ب اوتوش	recitation
قیسقه راق	rather briefly
یازیلماق	be written
عادی حالده	simply
تقدرده	in case
راست	truth
سوکمك	swear, abuse
براق	however
نقدر	how much

یمان	*bad*
اسله مك	*think, recall*
آیاغلاشماق	*come to end*
لازیم	*necessary*
بیانات	*report*
اثناسنده	*in the course of*
امدی	*now*
حقیقتا	*in truth*
تالماماق	*not to have*
باشلیق	*head, chief*
مسخیره حالنده	*mockingly*
کولمك	*smile*
تخی	*even*
بلکی	*perhaps, probably*
مینگ	*thousand*
ییللق	*years*
توگومك	*complete, finish*
اما	*but*
خدا	*God*
بیلمك	*know*

اداره	*administration*
توپلانماق	*gather*
حریت	*freedom*
همه	*all*
معلوم	*known*
حتی	*even*
یوموش	*closing (eyes)*
احواللر	*conditions*
اوز باشیم	*I myself*
کچیرمك	*experience*
آی	*month*
زیاده	*more*
وضیفه	*duty*
تگشدیرتمك	*have changed*
اورتادا	*during the period*
کیسه ل	*sickness*
اولمك	*die*
آتماق	*shoot, throw*
اولتورمك	*kill*
ایزسز	*traceless*

يوقالماق	*vanish*	يازوچى	*writer*
قاچماق	*escape*	ياڭلش	*error*
عدد	*number*	يازماق	*write*
آزراق	*less*	قوشولماق	*join*
اسله مك	*thinking*	نوقتا	*point*
پشمان	*remorse*	منا	*here, thus*
توبه قلماق	*repent*	رايون	*district*
بلگوله نمك	*be designated*	مجبورا	*by force*
مدت	*period (of time)*	قدر	*approximately*
باشلر	*beginning*	قول	*slave*
توگومك	*end*	آلب كلگه ن	*brought*
خزمت	*service*	ياشاماق	*live*
طرف	*direction, side*	كورونمك	*seem*
يوتكه مك	*take, conduct*	بارماق	*go away*
تخمينا	*approximately*	اۉرتياز	*spring*
پارچه	*part*	آياغلشماق	*end*
يشللق	*green*	آڭلاماق	*hear*
جاى	*place*	كوره	*according to*
آلهب بارماق	*take away*	اولچه	*formerly*
دريا	*river*	چارواچى	*herder*

مدت	*period*
تورماق	*stay, live*
اوتوب كتمك	*move on*
ديمك	*it means*
بو قدر	*this much*
ييمه ك ايچمه ك	*food and drink*
اوی ماكان	*housing*
يتشتورمك	*supply*
بولوب چقماق	*come up, result*
فقط	*but*
اوتمك	*pass*
يغاج	*wood*
اوزوق	*food provisions*
قورلوش	*constructions*
تمور	*iron*
توربا	*pipe*
قله ی	*tin*
ميتاللق	*metal*
ماتيريال	*material*
آلب كلمه ك	*bring*

برنجی قدم ده كی	*earliest*
عمارت	*building*
ياساماق	*build*
شرق شكلده	*in the oriental style*
سيهل	*city wall*
شهر	*city*
طرز	*plan*
په كين	*Pekin*
اوخشاماق	*resemble*
يعنی	*that is*
ايچكی	*inner*
تاشقی	*outer*
قسم	*part*
بولونمه ك	*be divided*
عبارت	*consist of*
بتونله ی	*entirely*
سيموت	*cement*
قبت	*story*
آوروپاچه	*in the European manner*
عاده تده كی	*in the customary manner*

اوت	*fire*
مدافعه	*defense*
گوره له یدورغان	*provide*
حالده	*in a way*
تنجلق	*peace*
اسم	*name*
سالنماق	*be built*
شمال	*north*
سان	*number*
مشاور	*adviser*
توبه ن	*below*
لاکین	*but*
آزغینه	*a little*
عدید	*number*
مکّنغه چدی (مکّنغه چه ایدی)	*came to a thousand*
فرصت	*opportunity*
جنوب	*south*
اوتمك	*pass*
تاش	*stone, paved*

یوتکه مك	*conduct*
کچیك	*small*
مقیاس	*size*
طیاره	*airplane*
میدان	*field, place*
نقلیات	*transportation*
آیروپلان	*airplane*
مقدار	*quantity*
ماکینا	*machine*
خیمیاوی	*chemical*
توشوماق	*transport*
آرتماق	*increase*
ترتیب گه سالنماق	*be disciplined*
سو ایلیکتریك	*hydroelectric*
استانسا	*station, plant*
تورماق	*build*
یوروماق	*illuminate*
قدم	*step*
حقیقی	*true*
آغینا	*friend, comrade*

کلیمه	*term, phrase*
ایشله تمك	*apply*
ره سمی	*official*
زاود	*plant, factory*
تعینلانماق	*designate*
دیمك	*consequently*
تاقاسلق	*desolate*
قوملوق	*sandy*
چول	*desert*
جزیره	*desert*
عصری	*modern*
آیلانماق	*be transformed*
سیرلق	*secret*
ایچکی یوز	*reality*
ایشتراك ائتمك	*participate*
باشدا	*at first*
مدت	*period of time*
حالتلر	*circumstances*
اشله پ چقارماق	*produce*
اورون	*place, site*

احتمالی	*possible*
آڭ	*feeling*
یوقاردیکی	*above*
احواللر	*circumstances*
عمارت	*building*
ایگیز - ایگیز	*very high*
چوقایتماق	*tower*
یوز	*surface*
توپا	*earth, soil*
قوم	*sand*
ره ڭ	*color*
بویاق	*paint*
بویالماق	*be painted*
آسان - آسان	*very plainly*
پرق ائتمك	*distinguish*
اوستیگه	*on top of*
غیری طبیعی	*unnaturally*
هیجانلق	*excited*
حرکت	*activity*
عادی	*ordinary*

کورسوتمك	*show*
تیبت	*Tibet*
آزاد قلنماق	*liberate*
رایون	*district*
پارچه	*group, unit*
امیر	*order*
کیرمك	*enter*
فرقه	*division*
دویزیه	*division*
قوماندان	*commandant*
آتلق	*named, by name*
چینلی	*Chinese*
موشکولات	*difficulty*
تقدیرده	*in case*
ترجمانلق	*interpreting*
تاللاپ چیقماق	*select*
امیر توشورمك	*issue order*
آزموز (آزموآز)	*a little*
نام	*title*
قوشولماق	*join*
قوللوق	*slave*
حیات	*life*
توپ	*cannon*
اوت	*fire*
آغیز	*mouth*
امکان	*possibility*
توغدورماق	*give birth to*
نهایت	*finally*
یولباس	*tiger*
حر	*free*
آیاغ باسماق	*step*
استالین	*Stalin*
خزمت قلماق	*serve*
نیچه	*several*
مڭلیغان	*thousands*
یڭی	*new*
اولاشماق	*join*
تمام	*complete, end*

SELECTION 2

TEXT

شرقی تورکستاندا کومونیست امپریالیزمی نیڭ جنایتلری

1933 - 42 آراسیدا روس کومونیزمی نیڭ وحشیجه ظلملری آستیده شرقی تورکستان اهالیسیدین یوز میڭ کشی تورلوک تیپلر بیله اولتورولگن ایدی. و ینه چین مظالمیغه قارشی اهالی نیڭ ارکینلیك اوچون قیلغان ملی انقلابینی باستورماق مقصدی بیله روسلرنیڭ کیرگوزگن اوچ فرقه عسکری 80 000 قدر اهالینی اولتوروب بو انقلابنی باستورغان ایدی. بوگا علاوه اوچاغداکی کومونیست اداره چیلری بوتون تجارتنی و اقتصادی ایشلرنی ماناپولی قیلیب و خلق سرمایه لرینی مصادره قیلیب آلغانلیقدین بیچاره اهالی هیچ تاریخده کورولمگن درجه ده فقیرلیققه توشکن ایدی.

1949 سپتمبرده شرقی تورکستان چین کومونیستلری نیڭ استیلاسی آستیغه توشتی. او کوندین اعتبارًا بو یورت اهالیسی روس و انیڭ قویروقی بولغان چین کومونیستلری مشترك اداره سی نیڭ قانلیغ ظلملری آستیدا الله دهشتلیگ حیات دوره سینی کچورمکده دورلر.

شرقی تورکستان و هندستان اراسیده، 700 میل انسان یاشامایدورغان تاغ سلسله لریدین عبارت بولغان طبیعی توسالغونیڭ اوستیگه کومونیزم نیڭ تیمور پرده سی باردور. بوسیبدین یورتیمیزدا بولوب تورغان مدهش حادثه لردین خبر آلماتیمیز فوق العاده مشکلدور. شونداغ بولماق بیله برابر بیزنیڭ آلغان خبرلریمیز تیمور پرده آرقاسیده‌کی دهشتلردین دنیاغه عبرت[1] بولارلیق نمونه لر کورساتالایدور. [2] امید قیلامیزکه بوخبرلر کومونیست پروپاگنده، چیلری نیڭ بیز عاجز ملتلرنیڭ آزاد بولوشیغه یاردم قیلامیز دیب واقیراشلری نیڭ فقط و فقط دنیا ملتلری نیڭ آلدیدا کومونیست امپریالیزمی نیڭ حقیقی یوزینی یاپماق اوچون قوللانغان بیر اویاتسیز پرده دین باشقه بیرنرسه ایمسلیکینی اثباتلاشقه کفایه قیلور. خبرلرنیڭ خلاصه سی شودور:

قورقوتوش حرکتلری

شرقی تورکستان اهالیسینی قورقوتماق بیله باش اگدورمک اوچون کومونیستلرنیڭ قوللا نماقدا بولغان اصوللری شولردور:

1 - اولقی حکومت وقتیده، حکومت خذمتی[3] قیلغانلرنی ملی سیاستگه قوشولغانلرنی کومونیزمغه صداقتسیزلیک بیله شبهه لنگلرنی روس و چین ظلملریغه ناراضیلیق کورستکن بیرلیگ کومونیستلرنی

هيچ قالدورماسدين قالمايدور. بو 21 آيلىق كومونيست استيلاسى دوريده، [4] قامالغانلارنيڭ اورومچى راديوسيده اعلان قيلينغان سانى 27,175 كيشيدور. بوقامالغانلارنيڭ ايچيده، ملتچيلر ليدرلريدين سابيق عمومى والى 72 ياشليق مسعود افندى، سابق كاشغر واليسى 83 ياشليق عبدالكريم خان و سابق آقسو واليسى 65 ياشليق سيد احمد خوجادك قرى كيشيلر كوپدور.

2- كومونيستلر خلقنى قورقوتماق اوچون ميدانلرده، آچيق سوراغ دييلگن اصول بيله آدم اولتورمكده دور. بو آچيق سوراغ نيڭ ماهيتى شودور: كومونيستلر خلقنى بيرميدانغه توپلايدور و اولتورمك ايستگن كيشيلرنى شو ميدانغه نهايت هيبت بيله آليب كيلادور، سوراغچى آتى بريلگن بير كومونيست اوتراغه چيقيب او كيشيلرنيڭ گناهلرينى اعلان قيلادور، هر كيشى اوچون اعلان قيليناد ورغان گناهلر شو سوزلردين عبارتدور "امريكا ويا انگليزگه جاسوسلوق قيلدى، آدم اولتوردى، خاتونلرنيڭ ناموسيغه تگدى، خلقنى بولادى، داهيميز ماوزى دوڭغه حرمت قيلمدى، دوستيميز ساويتلرگه دشمنليك قيلدى، حكومت نيڭ سياستيگه قارشيليق قيلدى". بو اعلاندين كيين اولومگه حكوم قيلادور و شوزمان خلق نيڭ آلديدا اولتورولادور. نه محكوملرنيڭ و نه حاضر بولغان خلق نيڭ سوز قيليش حقى يوقدور. بو شكلده،

اولتورولگنلرنیڭ سانی 505 کشی بولوب بولرنیڭ آراسیدا سابق مالیه ناظری جانیم خان، ملی انقلابچیلر باشلیغی عثمان باتور دیگن عالملردین واصل قاضی و داود قاضیلر باردور.

کومونیست پارتیسی نیڭ ایکنچی سکرتیری شولیجیڭ 4/29 ده بیرگن بیاناتیده، کومونیزمغه قارشی تشکیلاتلرنیڭ لیدرلریدین توتولغان ویا اولتورولگنلر 93 کشی دور دیب اعلان قیلدی.

3- یوقاریقی شکلده، میدانلرده آدم اولتوروش اوچون ناحیه حاکملریغه حقوق بریلمکده ور. یعنی ناحیه لرده، حاکم و پارتی باشلیغی بیر کشینی اولتورمك ایسته سه اوروچی حکومتیدین ویا یوکسك عدلیه محکمه سیدین سورماسدین اولتوراادور. بو کبی حادثه لر کونده لیك عادی واقعه لر بولوب اوروچی رادیوسیده اعلان قیلینماقداادور.

4- قورقوتوش نیڭ ینه بیر اصولی مجبوری ایش کامپلریغه سورمکدور. 5)توبه اظهار قیلیب کومونیست حکومتیگه تسلیم بولغانلرنی و اقتصادی جهتدین اورتا درجه ده حسابلنغانلرنی مدتسیز مجبوری ایش کامپلریغه = کومونیستلرنیڭ تعبیریچه توبیه اورونلریغه = سورمکده دورلر.

دینی قیستاشلار

1- مهم جاملر و دینی مدرسه لرنی تورلوك بهانه لر بیله مصادره قیلدی • دینی مؤسسه لرنینگ وقفلرینی مصادره قیلیب چیندین کلگن کوچمنلرگه بردی •

2- دینی وعظ قیلادورغان عالملرنی امریکا امپریالیستلری اوچون تشویقات قیلدی دیگن یالغان تهمت بیله قامادی ویا ایش کاهیلریغه سوردی •

3- دینی درسلرنی تاماما یوق قیلیب اورنیغه مارکسیزم تعلیماتینی مجبوری درس قیلدی •

4- دین عالملرینی کومونیزم منفعتی و حکومت سیاستی حقیده تشویقات قیلیشقه مجبور قیلیب اولر بیله خلق آراسینی بوزماقته کیریشمکده دور •

چیندین کوچمن کلتورروش

یوریلدین بری چیندین شرقی تورکستانغه حسابسیز کوچمن کلتورولمکده دور • بوکوچمنلرگه " خلق عسکرلری نینگ عایله لری " دیب آت برمکده دور • کومونیست حکومتی بو کوچمنلرنی یورتنینگ هر شهر و تمام قیشلاقلریده تارقاتیب خلق نینگ اویلریده ،

مكتبلرده و مسجدلرده زور بيله يرلشتورمكده دور. بو كوچمنلرنينگ حياتيني تأمين قيلماق اوچون ديني وقف يرلرني و خلق نينگ ير و چارپاي ماللريني مجبوري تارتيپ آليپ بريلمكده دور. حاضرغه چه كلگن كوچمنلرنينگ كوپليكيني تخمين قيلماق اوروميچي راديوسي نينگ " يوز اويلوك آدمي[6] بار بير قيشلاقدا اوتوز اويلوك عسكر عايله سي يرلشتورولدي " ديگن بير خبري دين ممكن بولادور.

چيندين شرقي توركستانغه كوچمن كلتوروش سياستيني شرقي توركستان ملتي[7] اولتورگوچي بسمير سياست[8] ديب تونويدور. چونكه بوندين چين نينگ مقصدي شرقي توركستاندا يوزده توقسان بش نسبتيده كي تورك اكثريتگه قارشي بير چينليغ اكثريتي يراتماق و بويول بيله تورك ملتي نينگ حقليغ استقلال حركتيني ابدي يوق اتمكدور. شونيمو اسلتمك لازمدوركه آلغان خبرلريميزگه كوره بو كوچمنلر تماماً قوراللیغ بولوب خلققه قارشي مدهش بير كوچ ماهيتيده دور.

اقتصادي سياست

1 - 1950 فبرايرده امضالانغان موسكو معاهده سي بويينچه روسلر شرقي توركستان نينگ تجارتي اوستيده مطلق بير حاكميت قزانغان بولدي. حاضرقي تجارت شكلي شودور: پاختا، يونگ، تيره،

حیوانات و آشلیق باشده بولوب 170 تورلوک خام مالنی تماماً روس تجارت آوانس لری ساتیب آلماقدادور • بو مالارنینگ بهاسینی هرکونی اعلان قیلینادور و روسلرنینگ پیشیغ مالاری نینگ بهاسی مو اعلان قیلینیب تورادور • بو هر ایکی بهانی [9] بلگولش روس تجارت اداره سی طرفیدین بولادور • روسلرنینگ پیشیغ مالارینی قیشلاقلرگه آلیب باریب دهقان چارواچی و هنرمندلرنینگ خام مالاریغه تگیشیلادور • بو تگیشیش نینگ طریقه سی آوآنس آدملری نینگ کیفلریچه بولوب ساتقوچی نینگ اوزی خواهلاغان مالنی آلیشقه اختیاری یوقدور • کیملیک چای و ضرور سایمانلر آلماق [10] ایستگنلرگه بالا اویونچوقلری و رسم دک کرکسیز نرسه لرنی بیره دور •

2- برلیک تجارتچیلرنی تجارت حقوقیدین تماماً محروم قیلدی • بونینگ اوستیگه [11] اولرنینگ بار سرمایه لریگه هر اوچ آیدا بیر قتم سرمایه باجی آلیب اولرنینگ سرمایه لرینی حکومت تارتیب آلماقدادور •

3 - ینه موسکو معاهده سی بویینچه شرقی توركستان نینگ بوتون بریاغی و قیمتلیک کانلرینی آچیش حقی روس حاکمیتی آستیغه توشتی • آلغان خبرلریمیزگه کوره شرقی توركستان نینگ شمال قسمیده ایکی یرده کی یورانیوم کانلرینی • ایکی یرده کی

وولفرام و بىر يرده‌كى برباغى كانلرىنى روسلر ايشلتمگگه باشلادى . اورومچى نىڭ ياتىنيدا بىر آتوم فابريكاسى قورولوبدور . اويرده‌كى آتوم ايشلرىنى بولغه قويماق اوچون اوتكن ييل لوندوندىن قاچقان آتوم عالمى بريتو پونتكورفو اورومچى‌گه كلدى .

4 - كومونيست حكومتى دهقانلرنىڭ آشليقلرىنى حكومتكه آلماق اوچون نهايت فجيع منظره‌ليك بير يول توتماقدادور . جنرال يولبارس بگ ايتقانيغه كوره كومونيستلر شرقى توركستانغه[12] كلور كلمس دهقانلرنىڭ اوچ ييللىق آشليقلرىنى قرض نامى آستيدا مجبورا آلدى . 1950 نجى ييلى دهقانلرنىڭ خرمانلرىنى حكومت كشيلرى نىڭ نظارتى آستيدا آلدى و آشليق نىڭ اوچده ايكيسى نى آشليق باجى نامى بيله حكومتگه آلدى . كومونيستلرنىڭ بو ظالمانه سياستيگه قارشى دهقانلر هر يرده قوزغالدى . كومونيستلر بو قوزغالاگىلرنى عسكر كوچى بيله باستورماقدا و يوزلرچه دهقاننى خلق آلديدا اولوم بيله جزالاندورماقدا و مجبورى ايش كاملريغه سورمكده‌دور . بو مجادله تورلوك شكللر بيله بوگونگه‌چه دوام اتمكده‌دور . بو آشليقلر توركستانده‌كى 2 00 000 قدر روس و چين عسكرلرىنى و كوچمنلرنى باقماقته صرف اتيلمكده و آشقانينى روسيه‌گه چيقاريلماقدادور .

5 - مجبوری ایش کاملری ــ کانلر، یوللر، اوچقوچ میدانلری، انهزلیقلر، اوستکلر و چمن کوچمنلری اوچون آچیلادورغان یوز بولوردین عبارت بولوپ بو آغیر ایشلرده، یاش آدملر[13] یتشمگن لیکدین خاتونلر قری آدملر و کیچیک بالالرمو ایشله تیلمکده دور .

6 - 1950 ده، اوچ قتیم قرض کاغذی زایوم تارتاتیپ خلقدین 1 00 000 000 دین آرتوق تورکستان دوللاری آلدی . امریکاغه قارشی کوریاغه یاردم شماری آستیدا خلقدین تورت قتیم پول توپلادی، تورتنچیسیده، یالغوز اورومچی شهریدین 20 اوچقوچ 30 تانك و کوپ زمبیرك نینك قیمتینی توپلاغانلیقنی رادیودا اعلان قیلدی و حالا دوام اتمکده دور .

7 - کومونیستلرنینك آلماقدا بولغان باجلری نینك آغیرلیقینی یولبارس یگ شوندغ آڭلاتادور: یوز قویی بار کشیدین بیر ییلدا آلینغان اوچ قتیم باج شو صورتده، آلیندی ــ بیرنچی قتیمدا 35، ایکنچی قتیمدا 20 اوچونچی قتیمدا 15 قوی آلدی . اورومچی رادیوسی مو بوخبرنی تصدیقلادی .

باشقا ظلملر

شرقی تورکستان اهالیسی بیر شهردین ینه بیر شهرگه

[14]پارماقچی بولسه مطلق عسکری اداره دین اجازت کاغذی آلماققه
مجبوردور . سیاست حقیده سوز قیلیش الله آغیر گناهدور ،
مثلاً کوریا سوتوشی حقیده سوز قیلغان بیر نچه کشینی
اولوم بیله جزالاندورولدی . غزته تاماً[15] حکومت نینگ کی بولوب
خلقده یازیش حقی قطعیاً یوقدور .

عسکر

شرقی توركستاندا توبنده کی تورت تورلوك عسكر باردور:

1 - بیر موتورلوغ روس بولوب 9 نچی فرقه آتالماقدادور ، قوماندا مرکزی ایلیدادور . بوعسکرلر ایلی ، چوچك ، آلتای ، اورومچی ، قومول و کوچادا توراددور .

2 - 5 نچی قول اوردو نامیدا بیر تورلوك عسكر باردورکه بو عسكرنینگ نفرلری غربی توركستان و ایلی یاشلریدین بولوب ضابطلری روسدور ، باشقوماندانی روداتوف آتلیغ بیر روس دور . بو قول اوردونی رسماً یرلیگ عسکر آتایدورلر لاکین قوماندا سی و تأميناتی توپ توغرا[16] روسیه گه باغلیق بولغانلیقدین روس عسکری حسابلانادور . بوقول اوردونینگ بیر قسمی شمال ولایتلرده و کوپراق قسمی جنوب ولایتلرده توراددور .

3 - بیرنجی توشون نامیده کی چین کومونیست عسکری بولوب ایکی تول اوردودین مرکبدور . بوعسکرنیڭ مرکزی اورومچیده دور، باشقوماندانی واڭ جین‌دور .

4 - اسکی گومینداڭ نیڭ کومونیستلرگه تسلیم بولغان عسکری بولوب اوچ تول اوردودین مرکبدور، مرکزی اورومچیده بولوب کوپراق قسمی جنوب ولایتلرده توراددور . بو همه عسکرنیڭ سانی 200 000 تخمین تیلینماقدادور .

شرقی تورکستان اولکه لیك حکومت اوستیده روس و چین کونترولی

اولکه لیك حکومت نیڭ رسمی رئیسی بورهان[17] بولسه مو انیڭ هیچ بیر حقوقی یوقدور . اداره ماشیناسی بیرنجی درجه ده اورومچیده کی روس کونسولی بامینوف نیڭ و ایکنجی درجه ده تورکستان ده کی چین کومونیست پارتیسی نیڭ باشکاتبی و هم عسکری باشقوماندانی واڭ چین نیڭ قولیدادور، بورهان[18] بولسه شولرنیڭ بویروغی بوییچه ایش تیلادور . ملکی و عسکری مجلسلرده مطلق بامینوف بولادور . ینه بیر طرفدین ملکی، عسکری، مالی و پولیس اداره لریده روس مشاورلری ویاکه غربی تورکستان کومونیستلریدین اداره باشلیغی ویا معاونی بولادور .

چین کونترولی بولسه کومونیست پارتی اورگانلری عسکر ضابطلری و باشقا چمنلیغ ماٴمورلرنینگ برلیگ والی حاکم و پولیس مأمورلرینی [19] قوماندا اتمکدین عبارتدور . اولرنینگ بویروغی بوبینچه ایش قیلمغان برلیگ مأمورنی توتور انقلابچی لیق بیله عیبلانیب جزا بریلادور .

خلق نینگ کومونیستلرگه قارشیلیغی

بو حقده ، یالغوز کومونیستلرنینگ اوز اقرارلرینی غینه یازامیز:

1 - شرقی توركستانده کی چین کومونیست پارتیسی نینگ ایکنچی سکرتیری شولی چینگ نینگ 28 اپریل 1951 ده ، برگن بیاناتی خلاصه سی شودور: " بیر ییل ایچیده ، قارشی حرکتچی لر بیله 66 قتیم قوراللیق سوقوشلر بولدی . موندین باشقا کوچادا محمد نیاز طرفیدین تشکیل قیلینغان — شرقی توركستان پارتیزانلری — تشکیلاتی ، کاشغرده ، چیقتان آلتی دفعه قوزغالانگ ، واصل قاضی نینگ قوزغالاکی ، مارالباشیده ، داود قاضی نینگ قوزغالاکی ایلیده ، رحمانوف قوزغالاکی یارکندده ، محمود نینگ حرکتی دین عبارت قوراللیق قارشیلیقلر بولدی .

ینه اوروومچیده ، مسعود و جانگ باشلیقلر نینگ مخفی

تشكيلاتى توتولدى. حكومت ادارەلريگە و فابريكالرگە كيريپ آليب حكومت نيڭ سرلرينى اوغرلش حكومت نيڭ بويروقلرينى بوزوتوشكە توسقونلوق قيلمش حكومت بيلە خلق آراسىنى بوزوش و عسكر بيلە خلق آراسىنى بوزوش[20] مقصدى بيلە قوزولغان مخفى تشكيلاتلرنى توتوش و يوق اتيشميز لازم و تولاسىنى يوق اتتوك و موندان دشمنلردين 13 560 كشىنى توتتوق. يەنە هر يردە — شرقى توركستان پارتيزانلرى نامى آستيدەكى مخفى سوء قصد تشكيلاتلرى، حكومت خادملرينى اوروش و اولتورروش ايشانچليك دهقانلريميزنى اوروش و اولتورروش آشليق يىغماق و اجارە حقىنى آزالتماق حركتيميزگە قارشى خلقنى توزغاش حركتلرينى قيلماقدادور. بوتشكيلاتلر بعضى حصاردا قوراللىق توزغالاڭ چيقاردى و آشليق آمبارلريغە اوت قويدى، اورومچى شهريدە، اون بش قتيم اوت قويوب كوپ زيانلرنى يتكوزدى، اورومچى نيڭ بوقاريسيدەكى سو آمبارينى آچيب شهرنى سو باستورروب آتيشغە حركت قيلدى.

2 - شرقى توركستان تينچليق ساقلاش نظارتى نيڭ معاون ناظرى اوز بياناتيدا شونداغ ديدى "ترتور انقلاچيلرنيڭ مخفى سوقصدچيلرى طرفيدين 155 نفر حكومت خذمتچيسى و پارتى اعضاسى اولتورولدى".

3 - عمومی والی بورهان نیڭ 10 اپریلده، بیرگن بیاناتیده، شونداغ
دیدی " ترتور انقلابچی لر و امپریالیستلرنیڭ جاسوسلری نیڭ
حرکتلری جدی بولغانلیقدین یورت نیڭ هر طرفیده، 1700 گورروب دین
عبارت تینچلیق ساقلاش تشکیلاتی قورولدی ".

حقیقی وضعیت و امید

حاضرده، شرقی تورکستان اگرچه کومونیست امپریالیزمی نیڭ
آناقوتینی تشکیل قیلغان روس و چین کومونیستلری نیڭ بیرلشکن استیلاسی
استیغه توشکنلیکدین بو بویوك دشمن کوچی قارشی سیده، چاره سیز
بیر وضعیتده، بولسه مو یوکسا قارشی ینه بیر حقیقی وضعیتنی
کورووب تورماقدامیز و بو حقیقی وضعیتنی شو جمله لر بیله
خلاصه قیلیب کورساتالایمیز: 1 - شرقی تورکستان نیڭ تقریباً بوتون
اهالیسی کومونیست امپریالیزمیغه قارشی فوق العاده، چوقور بیر
نفرت و عداوت حسینی کوندین کونگه آرتتورماقدادور. حتا
بورونلرده، کومونیست تشویقاتیغه آلدانیب اولرگه خدمت[21] قیلغانلرمو
حاضر کومونیست امپریالیزمی نیڭ ایچ یوزینی آشکارا بعضیلری
آچوق قارشی لیق کورستمکده دور، غنی باتور فاتح و رحمانوفلر
کبی و بعضیلری فرصت کوتمکده دورلر.

ملت نیڭ بو بیرلشکن حسیاتی تورکستان اوچون بیك

اوزاق بولمغان بیر فرصتده، کومونیست قوتینی تارمار قیلیشده،
الك مهم رول اوینایدورغان بیر کوچدور.

2 - بوتون دنیا ملتلری نینك آزادلیقیغه قارشی جنائی پلانلر
بیله تجاوز حرکتیگه کیریشکن کومونیست امپریالیزمی نینك
استیلاسیدین دنیا ملتلرینی قوتقوزماق اوچون حرکتگه کلگن
دموکراسی دنیاسی بیر نینك دردلریمیزنی[22] بیلمکده، و شرقی
تورکستان ملتینی قوتولوش و آزادلیق حقیغه ایگه بیر ملت
دیب توتوماقدادور، آزاد دنیاده‌کی بو توینغو بیزگه بیر
آرتادیرك لیك وضعیتیده‌دور.
منه بو داخلی و خارجی ایکی حقیقی وضعیت بیزگه
قوتولوش و پارلاق بیر عاقبت نینك امیدی نی بیرادور.

21 جون 1951 محمد امین بوغرا

عیسی یوسف آلپتکین

NOTES

1. بولارلىق is an expanded future participle modifying نمونه .
خبرلريمىز ··· عبرت بولارلىق نمونه *examples .... of new items .... that will serve as a warning.*

2. اميد قيلامىز كه introduces an un-Turkic type (but quite commonly used) of indirect discourse: *we hope that.* A second indirect statement in this same sentence is more typical of the language with its verb in the negative indefinite future tense, nominalized by the -lik suffix and in the accusative case and having its subject in the genitive.
بو خبرلر ··· واقيراشلرينينك ··· ايمسلىكىنى اثباتلاشقه كفايه قيلور *this news .... will suffice to prove that .... their shoutings are not ....* Note that this sentence has also a direct statement enclosed in the Western manner in quotation marks and set off by the quotation particle, ديب .

3. Of the four past participles in this sentence only كورستكن acts as a modifier and is equivalent to a relative clause in English: *who showed.* The others function as nouns and are direct objects of قامايدور :
خدمتى قيلغانلرنى ··· قوشولغانلرنى ··· شبهه لنگلرنى *they are imprisoning those who served .... those who were attached .... those who were suspected ....* .

4. قامالغانلرنينك is a past participle used as a noun in the genitive case and modifying another noun سانى : *the number of those imprisoned.* This participle is employed in a similar manner in the following sentence.

5. توبه اظهار قيليب is a secondary predicate and subordinate to تسليم بولغانلرنى which is a past participle functioning as a noun in the accusative case as the direct object of سورمكده دورلر as is حسابلانغانلرنى : *they exiled those who confessed .... and surrendered and those who they considered ....* .

6. In the expression يوز اويلوك آدمی بار بير تيشلاقدا ; the بار- construction functions as a noun modifier and shows possession; it is equivalent to a relative clause: *in a village in which there are a hundred households* or *in a village having a hundred households.* اوی آدمی is a typical collective noun made up of two elements of similar meaning. اويلوك takes the collective suffix -luk: *a hundred-house.*

7. اولتورگوچی has the agent suffix -güçi which when used adjectivally, as here, denotes a continuing function or intention: *designed to kill off* or *which designs to kill off.*

8. دیب here sets off an indirect statement and might be translated *that. To be* is left understood.

9. بلگولش is a verbal noun acting as the subject of the sentence. Note that it has a direct object, بهانی lit., *fixing the price.*

10. ایستگلرگه is a past participle functioning as a noun and is in the dative case as the complement of بیره دور ; it has the infinitive آلماق as its complement: *they give .... to those that want to buy.*

11. اولرنیڭ بار is a relative modifier of سرمایه لرینگه and shows possession: *the capital that they possess.*

12. *As soon as* is expressed by repeating the verb, first in the positive and then in the negative of the indefinite future tense. كلور كلمس *as soon as they came* or *just as they came.*

13. The usual East Turki equivalent of the English causal subordinate clause utilizes the past participle with the ablative case ending. یتیشمگنلیکدین has in addition the abstract affix -lik to generalize the concept: *because of the fact that there are not enough.* See 16 below.

14. The ending -maqçi expresses intention; thus, بارماقچی بولسه *if one wants to go* or *when one intends to go.*

15. The relative suffix -ki here is used with a noun in the genitive and denotes possession: حکومت نیهلک کی بولوب lit., *that which is of the government* or *belonging to the government*. The expression خلقده یازیش حقی یوقدور shows the usual way of expressing possession in a simple sentence: *the people have no right to write*. More commonly the form of خلقده will be خلقنینگ .

16. Adjectives are commonly made emphatic by prefixing a syllable made up of the initial sound and closed by a stop, usually a p. Thus, توپ توغرا means *most directly* or *very directly*. بولغانلیقدین is the predicate of an expanded past participial phrase expressing cause: *because it is*.

17. The present conditional plus the emphatic particle mu (or de borrowed from Turkish) is used in a subordinate clause to express concession: بورهان بولسه مو *although Borhan is*.

18. بولسه here is employed in an absolute construction which serves to exphasize the subject. It is translated *as for* or may be disregarded; thus, بورهان بولسه .... ایش‌قیلادور *as for Borhan, he acts ....* or *Borhan acts ....*

19. The infinitive قوماندا اتمکدین is subordinate to عبارتدور which governs the ablative case and has three coordinate subjects in the genitive: کومونیست پارتی اورگانلری عسکر ضابطلری و باشقا چینلیغ مأمورلرنینگ *it consists of the fact that Communist party organs, military officers and other Chinese officials command*. Thus the expanded infinitival phrase is equivalent to the English noun clause in *that*.

20. مقصدی has the possessive suffix as it is modified by a series of verbal nouns: اورگونوش ... توسقونلوق قیلیش ... بوزوش ... بوزوش *for the purpose of learning ...., of hindering .... , of disrupting ...., of disrupting ....* . اورگونوش has subordinate to it a secondary predicate in the form of a complex verb: کیریپ آلیپ *of getting in .... and learning*. The auxiliary آلیپ denotes inchoative action very much like *took to* in the English expression *they took to entering*. Other verbal nouns in this sentence: یوروتوشکه *to carrying out*, and توتوش و یوق اتیشیمیز لازم *we must seize and destroy*. In the following sentence the verbal nouns in -ş function as English infinitives: *act to incite .... to beat up and murder ....* .

21. تهلغانلرمو خذمت is a past participle serving as subject of the secondary predicate آکلاش and has itself a secondary predicate آلدانیب *even those who served them, having been duped .... understand.* Normally all the gerunds in a sentence have the same subject as the finite verb; here بعضیلری goes with کورستمکده دور *some of them are showing .... .* بعضیلری is an example of an adjective functioning as a noun and has the possessive suffix -lari *of them* to refer back to the antecedent understood, *those who.*بعضیلری کوتمکده دورلر *others are awaiting .... .*

22. This complicated sentence has as subject دیموکراس دنیاسی and has two coordinate predicates بیلمکده and تونوماقدادور *the democratic world .... knows .... and recognizes .... .* دیب sets off an indirect statement: *recognizes that the Eastern Turkestan nation is ....* or *recognizes the Eastern Turkestan nation as a nation .... .* The part following تونوماقدادور may be taken as an independent sentence.

VOCABULARY

جنایتلر	crimes
وحشیچه	rather wild
ظلم	oppression, cruelty
اهالی	population
تورلوك	various
قیین	difficulty
اولتورمك	slay
ینه	again
مظالم	tyranny
ارکینلیك	freedom
ملی	national
انقلاب	revolution
باستورماق	crush
مقصد	purpose
کیرگوزمك	bring in

فرقه	division
قدر	approximately
علاوه	in addition
اوچاغداکی	at that time
اداره‌چی	official
تجارت	trade, commerce
اقتصادی	economic
ماناپول قیلماق	monopolize
سرمایه	capital
مصادره قیلماق	confiscate
بیچاره	helpless
تاریخ	history
درجه	degree
فقیرلیق	poverty
توشمك	fall

سپتمبر	*September*
استیلا	*invasion*
اعتباراً	*from, since*
یورت	*country*
قویروق	*tail; satellite*
مشترك	*joint, mutual*
قانلیغ	*bloody*
دهشتلیك	*horrible*
دوره	*period, epoch*
کچورمك	*endure*
هندستان	*India*
میل	*mile*
یاشاماق	*live*
سلسله لر	*ranges*
توسالغو	*obstacle*
پرده	*curtain*
سبب	*cause, reason*
مدهش	*tragic, horrible*
حادثه	*events*
خبر	*news*

فوق العاده	*extraordinary*
مشکل	*difficult*
عبرت	*example, warning*
بولارلیق	*as being*
نمونه	*sample*
امید قیلماق	*hope*
پروپاگنده چی	*propagandist*
عاجز	*weak*
یاردم قیلماق	*help*
واقیراش	*shouting*
فقط و فقط	*nothing but*
حقیقی یوزی	*true face, reality*
یاپماق	*cover*
قوللانماق	*use, apply*
اویاتسیز	*shameless*
نرسه	*thing*
اثباتلاماق	*prove*
کفایه قیلماق	*suffice*
خلاصه	*summary*
قورقوتوش	*intimidation*

حرکت	*acts, activity*
اگدورمك	*bend, cause to bow*
باش اگدورمك	*make submissive*
اصول	*way, method*
اولقی	*former*
حکومت	*government*
خدمت قیلماق	*serve*
سیاست	*policy*
قوشولماق	*attach*
صداقتسزلیك	*disloyalty*
شبهه لنمك	*doubt, suspect*
ناراضیلیق	*dissatisfaction*
یرلیک	*local*
قالدورماق	*allow to remain*
قاپماق	*imprison*
رادیو	*radio*
اعلان قیلینماق	*be announced*
ملتچی	*nationalist*
لیدر	*leader*
عمومی والی	*governor-general*
یاشلیق	*aged*
والی	*governor*
سابق	*former*
ـدك	*like, such as*
قری	*old person*
میدان	*place; field*
آچوق	*open, public*
سوراغ	*interrogation*
ماهیت	*essence, nature, characteristic*
توپلاماق	*gather*
ایستیمه ك	*wish*
نهایت	*extreme, very*
هیبت	*pomp*
اوتراغه چیقماق	*appear*
گناه	*crime, sin*
ویا	*or*
جاسوسلوق	*espionage*
خاتون	*woman*
ناموسیغه تگمك	*dishonor*
بولاماق	*rob*

داهی	*genius*
حرمت قیلماق	*respect*
دوست	*friend*
دشمنلیك	*enmity*
قارشیلیق	*opposition*
کیین	*after*
اولوم	*death*
حکوم قیلماق	*sentence, judge*
نه ... نه	*neither ... nor*
محکوم	*condemned*
حق	*right*
مالیه	*treasury*
ناظر	*minister*
انقلابچی	*revolutionist*
دینی	*religious*
عالم	*professor*
سکرتیر	*secretary*
تشکیلات	*organization*
توتولماق	*be seized*
ناحیه	*district*

حاکم	*mayor, magistrate*
حقوق	*rights*
یوکسك	*high, supreme*
عدلیه	*justice*
محکمه	*court*
حادثه	*incident*
کونده لیك	*daily*
عادی	*common*
واقعه	*occurrence*
مجبوری	*compulsory*
سورمه ك	*drive, exile*
توبه اظهار قیلماق	*confess*
تسلیم	*surrender*
اقتصادی	*economic*
جهت	*side, direction; point of view*
اورتا درجه ده	*average*
حسابلانماق	*be considered*
مدتسیز	*indefinite term*
تعبیر	*expression*
تربیه	*training*

قیستاش	*oppression, persuasion*
جامع	*mosque*
مدرسه	*school*
بهانه	*pretext*
موئسسه	*foundation, institution*
وقف	*property*
کوچمن	*immigrant*
وعظ قیلماق	*lecture, preach*
تشویقات	*propaganda*
یالغان	*false*
تهمت	*accusations*
درس	*lesson*
تماماً	*completely*
یوق قیلماق	*abolish*
تعلیمات	*instructions*
منفعت	*advantage*
حقیده	*on behalf of, concerning*
بوزماق	*spoil, disrupt*
کیریشمک	*attempt*
بری	*since*

حسابسیز	*countless*
عایله	*family*
شهر	*city*
قیشلاق	*village*
تارقاتماق	*disperse*
مکتب	*school*
مسجد	*mosque*
زور	*force*
یرلشتورمک	*settle*
حیات	*livelihood, life*
تأمین قیلماق	*supply*
چار پای	*four-footed*
مال	*goods, cattle*
تارتیب آلماق	*confiscate*
کوپلیک	*number*
تخمین قیلماق	*estimate*
توقسان بیش	*ninety-five*
نسبت	*relation, ratio*
اکثریت	*majority*
یراتماق	*create*

حقلیغ	*rightful*	باشده	*on top, leading*
استقلال	*independence*	خام	*raw*
ابدی	*forever*	آژانس	*agency*
یوق اتمك	*destroy*	ساتیب آلماق	*buy up, purchase*
اسلتمك	*remind*	بها	*price*
قوراللیغ	*armed*	پیشیغ	*manufactured*
فبرایر	*February*	هر ایکی	*both*
امضالانماق	*be signed*	بلگولش	*determination, fixing*
موسکو	*Moscow*	طرفیدین	*by*
معاهده	*agreement*	آلیب بارماق	*take (away, to)*
بوییچه	*according to, along*	دهقان	*peasant, farmer*
مطلق	*absolute*	چارواچی	*herder*
حاکمیت	*domination*	هنرمند	*handicraftsman*
قزانماق	*win, attain*	تگیشمك	*exchange*
حاضرتی	*present*	طریقه	*way, method, course*
پاختا	*cotton*	کیف	*pleasure, will*
یونگ	*wool*	ساتقوچی	*seller*
تیره	*hide, skin*	خواهلاماق	*wish, desire*
حیوانات	*livestock, animals*	اختیاری	*voluntary, optional*
آشلیق	*grain*	کییملیك	*clothing*

چای	tea
ضرور	necessary
سایمان	tools
بالا	child
اویونچوق	toy
رسم	picture
کرکسیز	useless
محروم قیلماق	deprive
بیر قتیم	once
باج	tax
یرياغی	petroleum
قیمتلیگ	valuable
کان	mine
قسم	part
یورانیوم	uranium
وولفرام	tungsten (wolfram)
ایشلتمک	make work, operate
یاقین	near
یولغا قویماق	set to working, operate
عالم	scientist

فجیع	tragic
منظره لیک	spectacle
ایتماق	say, state
قرض	loan
نام	name
خرمان	harvest
نظارت	supervision
ظالمانه	oppression
قوزغالماق	revolt
کوچ	force
باستورماق	crush
جزالانماق	be punished
مجادله	struggle
دوام ایتمک	continue
باقماق	provide
صرف ایتیلمک	spend, use
آشقان	remainder
چیقاریلماق	be exported
اوچقوچ میدانی	airfield
اتیزلیق	field

اوستنڭ	*canal*
بوز ير	*wasteland*
ياش	*youth*
يتيشمگلیك	*insufficiency*
كاغذ	*paper*
زايوم	*(Rus.) loan*
تارقاتماق	*circulate*
آرتوق	*more*
شعار	*slogan*
پول	*money*
اوچقوچ	*airplane*
تانك	*tank*
زمبرك	*gun*
حالا	*still*
آڭلاتماق	*explain*
قوى	*sheep*
صورت	*shape, way*
تصديقلاماق	*affirm, verify*
اهالى	*inhabitants*
اجازت كاغذى	*certificate*

مثلاً	*for example*
بير نچه	*several*
غزته	*newspaper*
قطعياً	*absolutely*
مركز	*center*
تورماق	*be stationed*
قول اوردو	*army corps*
نفر	*individual*
غربى	*western*
ضابط	*officer*
باشقوماندان	*commander-in-chief*
تأمينات	*supplies*
توپ توغرا	*directly*
باغليق	*tied, dependent*
ولايت	*province, district*
قوشون	*army*
مركب	*composition*
اسكى	*old, former*
گومينداڭ	*Kuomingtang*
تخمين قيلماق	*estimate*

اولكه ليهك	*provincial*
كونترول	*control*
رئيس	*chief, head*
كونسول	*consul*
باشكاتب	*secretary-general*
بويروق	*order*
ملكى	*civil*
مالى	*finance*
پوليس	*police*
مشاور	*adviser*
وياكه	*or*
معاون	*assistant*
مأمور	*official*
والى	*governor*
ترتور انقلابچى لىق	*counter-revolutionary*
عيبلانماق	*be accused*
جزا	*punishment*
اوز اقرارلرى	*self-confessions*
قارشى حركتچى	*counter-action*
سوقوش	*fight, skirmish*

تشكيل قيلماق	*organize*
پارتيزان	*partisan*
توزغالاڭ	*uprising*
مخفى	*secret*
سر	*secret*
اورگنمك	*learn*
يوروتمك	*carry out, execute*
توسقونلوق قيلماق	*obstruct*
سوءقصد	*assault*
خادم	*official*
اورماق	*beat*
ايشانچليك	*loyal*
ييغماق	*gather*
اجاره	*rent*
آزالتماق	*decrease, lessen*
آمبار	*granary, warehouse*
زيان	*harm*
يتكوزمك	*cause, deliver*
سو آمبارى	*reservoir*
سو باستوروب	*flood*

حرکت قیلماق	*move, try*
تینچلیق ساقلاش	*gendarme*
معاون ناظری	*vice-minister*
سوٴقصچی	*conspirator*
اعضا	*member*
عموس والی	*governor-general*
اپریل	*April*
جاسوس	*spy*
جدی	*serious*
وضعیت	*condition*
امید	*hope*
اگرچه	*even if, although*
آنا قوتی	*main strength*
بیرلشکن	*united, joint*
استیلا	*occupation*
چاره سیز	*helpless*
جمله	*sentence*
تقریباً	*approximately*
چوقور	*deep*
نفرت	*hatred*

عداوت	*enmity*
حس	*feeling*
آرتتورماق	*raise, increase*
حتا	*even*
بوروںلرده	*previously*
بعض	*some*
کوتمك	*wait*
حسیات	*feelings*
اوزاق	*far, distant*
تارمار قیلماق	*destroy, smash*
رول	*role*
اوینا ماق	*play*
جنائی	*criminal*
تجاوز	*aggression*
قوتقوز ماق	*free*
دیموکراسی	*democracy*
درد	*grievance, pain*
ایگه	*possession*
تونوماق	*recognize*
تویغو	*feeling*

آرقادیرک لیک	*support*
منه	*here, thus*
داخلی	*internal*
خارجی	*external*
پارلاق	*bright*
عاقبت	*future*

SELECTION 3

TEXT

اوچونچی دنیا ارروشی چقان حالده، بزنڭ وضعیتیمز

اوچونچی دنیا ارروشی چیققان حالدا بزنڭ وضعیتیمز نیمه بولغوسی؟ دیگه‌ن بر سوال بوگون کوز الدیمزده، تورغان بر نمورلق مسئله دور! بو مسئله بلکی بتون انسانلقنڭ فکرینی اشغال قیلمقده‌دور. گرچه اوچونچی بر دنیا ارروشی چیققان تقدیرده، موندا ق بر ارروشنڭ اچچیغ فلاکتله‌ریندن دنیادا هیچ بر ملت اوزینی ساقلا الماس.

بتون انسانلقنی بلك حقلق اولاراق قایغولاندورمقده، بولغان [1]اوچونچی بر دنیا ارروشینڭ چقیش بر زمان مسئله‌سی بولوش ایله برگه عینی زماندا بر اقتصاد مسئله‌سیدور. موندن 136 یل بورون یاشامش فرانسوز جهانگیری ناپولیئون دنیا حاکملیگی توغرولق قیلغان بر سوزیده، "منڭ بتون دنیانی فتح قیلش اوچون اوچ تورلك کوچگه احتیاجم بار: اونڭ برنچیسی اقتصاد ایکنچیسی اقتصاد اوچونچیسی اقتصاد!" دیگه‌ن ایکه‌ن. بوگون بتون

انسانلقنی قایغولاندوروب تورغان اوچونچی بر دنیا اوروشیغا [2]سببچی بولغوچیلار کوروونوشده، "دنیانی کامونیزم دن قورتاریش" یاکی "دنیانی کاپیتالزم دن قورتاریش" دیگه ن بر تورلك یوکسه ك و ایدیئال داوالارنی الغا سوروسه له رمو لیکن بو داوالارنڭ ارقاسینده، ساقلانغان حقیقی مقصد فقطلا دنیا حاکملیگی دور . دنیا حاکملیگی نی مقصد قیلغان اوچونچی بر دنیا سوقوشینڭ چیقشی [3]ناپولیئون نڭ دیگنیده ك فقطلا اقتصادغا باغلقدور .

سویت له ر برلیگی اوزینڭ انقلابی قورولوشینی تولوق اولاراق توگتمیگه ن بر دوروده، گیتله ر اوردوسینڭ باسقونیغا اوچراب اونڭ نتیجه سینده، بیوك اولجه مده، اقتصادی یقیلشقا اوچرادی . سویتله ر برلیگی ایکنچی دنیا اوروشی اچینده، تمور یوللارنڭ یوزدن 58 نی پولات ایشله ب چیقاریش فابریکالارینڭ یوزدن 48 نی ایلکتریك کوچله رینڭ یوزدن 44 نی کمور ایشله ب چیقاریش فابریکالارینڭ یوزدن 44 نی جانلق حیوانلارینڭ توردن برینی یوقاتمشدور .

ستالین 1946 نجی یلی 2-اینڭ 9-کونی سویتله ر برلیگی نڭ 4-نوبتلك بش یللق پلانینی یورورلیگه قویوش اثناسنده، سویلیگه ن بر نطقیده، سویتله ر برلیگینڭ اقتصادی یاقدن سوقوشدن بوروونقی حالیغا [4]که لمیگی اوچون الڭ آز 15 یل (اوچ قاتیم بش یللق پلان) چالیشمق لازم . ایکه نلیگینی

سوبلیگه ن ایدی . دیمک که بوگونکی حالده سویت له ر برلیگینڭ اوچونچی بر دنیا سوتوشی [5]اچقودك اتتصادی کوچی یوقدور . سویت له ر برلیگی مونداق بر وضعیتده دنیا کاموئیست له رینڭ کیچیك اولچه مده کی تورالِلق حرکت له ری صرفی نظر بی واسطه اوچونچی بر دنیا اوروشغا جسارت قلا الماس.

امریکاغا کلسه ك اونڭ اوچونچی بر دنیا اوروشی [6]اچیب اچماسلیقی چن کاموئسیت له رینڭ وضیعتی گه باغلقدور . اگر چن بتوبله ی کاموئسیتلاشب کتسه بتون دنیا کاموئسیت حاکملیگینی قبول [7]قلمای ممکن ایمس . حالبوکه مونداق بر وضیعت کاپتالیست بر ره ژم گه بوله نگه ن امریکا ایله انگیلیه نڭ اولومی دیمکدور . امریکا و انگیلیه مونداق بر تهلیکه ایله جدی اولاراق [8]اوچقاشمغونچه لك اوچونچی دنیا اوروشیغا کریشمس. چونکی اوچونچی بر دنیا اوروشی نڭ چقشی سویت له ر برلیگی و امریکانڭ اولوشی یاکی تریلشی ایله علاقدار دور!

اوچونچی دنیا اوروشی امری واقی بولوب قالسا بزنڭ اولکه مزنڭ وضعیتی سویت له ر برلیگی ایله چین جمهوریتی اراسنده کی سیاسی مناسبت له رنڭ یاخشی یاکی یامان [9]بولوشیغا قاراب بر شکیل آلغوسیدور . سویت له ر برلیگی چن جمهوریتی ایله بی واسطه حرب حالیغا [10]کلمسلك بولینی توتقان تقدیرده

بزنلڭ اولكه مز بيوك بر فلاكتدن ساقلانب قالغوسيدور · حقيقتده

اوچونچى بر دنيا اورو‌شيدا چين و سويت دولت‌له‌رنلڭ بر

برله‌رى ايله بى واسطه حرب حالیغا كلميكى هر ايكى طرف

اوچون آنچه تولاى بر مسئله ايمس دور!

ق · قوداى ·

NOTES

1. اوچونچی بر دنیا اوروشینك چقیشی is the subject of the sentence and is modified by an expanded relative participle with its predicate قایغولاندورمقده بولغان *the outbreak of the third World War which is giving concern .... .*

2. سببچی بولغوچیلار is the subject of the clause of concession with the predicate الغا سورسه له رمو *although potential causers are putting forth .... .* The subject is made up of a noun of agent سببچی *causer* and a verbal form with the agent suffix -ğuçi بولغوچیلار which can be used as a pure noun of agent *(becomer)* or as a participle of potentiality or intention *(one who might become* or *one who intends to become).* Here سببچی بولغوچیلار functions as the participle of potentiality of the verb سببچی بولماق *to cause.*

3. ناپولیئون نڭ دیگینیده ك is an expanded past participial phrase with its subject in the genitive and equivalent to an English subordinate clause introduced by the conjunction *as: as Napoleon said.*

4. كه لیمیگی is a form of the infinitive كه لمه ك with the possessive suffix attached. This form reflects the effect on pronunciation of the vowel: the final k is vocalized to g and the ä preceding gi is raised to i. The infinitive takes the possessive suffix because its subject is in the genitive: سه ویتله ر برلیگینڭ ... كه لیمیگی اوچون *in order for the Soviet Union to come ....* or *for the Soviet Union's coming .... .*

5. The ending -qudäk attached to a verb stem denotes *capability of doing something.* It is employed as a noun modifier and as a complement of a verb in which case it is equivalent to an infinitive. سویت له ر برلیگینڭ .... اچقودك اقتصادی كوچی یوقدور *the Soviet Union .... does not have the economic strength to open up .... .*

6. *Whether or not* is most commonly expressed by a verb compound of the indefinite future positive and negative; e.g., اچار اچماس *whether he opens or not*. As the subject of the sentence اچيب اچماسليقى is the form of a future participle nominalized by the abstract suffix; together with its genitive modifier اونڭ it is equivalent to a noun clause in English: *whether or not she opens up .... .* The compound is made close-knit by using the gerund rather than the full form اچارليق .

7. The negative present gerund in -may is used where the past gerund requires a negative sense. ممكن with the past gerund is one of the ways of expressing *it is possible to*. Thus, قبول قلماى ممكن ايمس *it is not possible not to accept*.

8. اوچقاشمغونچه لك is a non-temporal gerund which limits the action of the main verb; in the negative, as here, it expresses *until* or *unless*: *unless she faces .... .* It has the abstract suffix to give it a collective sense; thus the ending -mağunçälik literally has the meaning *not during the period until*.

9. سياسى مناسبت لەرنڭ ياخشى ياكى يامان بولوشيغا is an expanded verbal noun having the post-position قاراب (which takes the dative) and it functions as an adverbial complement of the main verb بر شكيل آلغوسيدور *will shape up in accordance with whether the political relations .... are good or bad.*

10. كلمسلك is a nominalized future participle used as an infinitive complement of بولينى توتقان *maintain the policy of not resorting to .... or maintain the policy not to resort to .... .*

VOCABULARY

سوال	qestion	سببچی	causer
بر نمورلق	number one	قورتاریش	saving
بلکی	perhaps	ایدیئال	idealistic
انسانلق	humanity	داوا	claim
فکر	mind, idea	الغا سورمك	propose, assert
اشغال قیلمق	occupy	ارقاسینده	behind
اچچیغ	bitter, harsh	مقصد	goal, purpose
فلاکت	calamity	فقطلا	only, nothing but
قایغولاندورمق	cause to be concerned	باغلق	tied, be involved
یاشامق	live	انقلابی	revolutionary
جهانگیر	world conqueror	قوروولوش	construction
حاکملیك	domination	تولوق	full
توغرولق	concerning, about	توگنمك	complete
فتح قیلمق	conquer	اوردو	army
احتیاج	need, requirement	یاسقون	attack

اوچرامق	*meet*
نتیجه	*result*
اولچه م	*scale, measure*
یخیلش	*destruction*
تمور یوللار	*railroads*
پولات	*steel*
ایشله ب چیقاریش	*production*
ایلکتریك	*electric*
کمور	*coal*
جانلق حیوانلار	*livestock*
نوبتلك	*turn, recurrence*
یورورلیکگه قویوش	*inauguration, putting in force*
اثناسنده	*during, while*
صرفی نظر	*despite, apart from*
بی واسطه	*directly*
جسارت قلماق	*venture, dare*

کامونسیتلاشماق	*go communistic*
رٔژم	*regime, system*
تهلیکه	*danger*
اوجقاشماق	*face, confront*
اولوش	*death, dying*
تریلش	*life, living; revival*
علاقدار	*interested, connected*
امری واقی	*accomplished fact*
جمهوریت	*republic*
مناسبت	*relations*
یاخشی	*good*
شکیل آلماق	*shape up, take shape*
حرب حالی	*state of war*
آنجه	*to such extent, so*
قولای	*easy*

SELECTION 4

TEXT

برلشمش ملتله ر تشکیلاتی توغرولق

اورتالقدا کیسك اولاراق قوررولغان بر جمعیت بار. بیکشی توغولغان بو جمعیت نك یاتقان بوشیگی بلکی اونك اوچون بر جنازه اولاچاقدور. بو جمعیت بولسا غزته له رده کونده لك موضوع بحث بولوب تورغان "برلشمش ملتله ر تشکیلاتی" دور. برلشمش ملتله رنك توختانامه سیگه کوره بو جمعیت اوچ تورلك بیوك مقصدله ر ایله قوررولمشدور :

1- ملتله ر اراسی تنجلق و گووه نلك (بی خطرلك) نی ساقلاش.

2- انسانلارنك ارکینلگینی حمایه قیلش و یابیش.

3- انسانلارنك بخت سعادتینی ارتدورروش. بو اولوغ مقصدله رنی کوز الدیمزغا کلتورگه نده، ایکی یللق بر تاریخگه ایگه بولغان بو جمعیتنك بوگونگه قدر هیچ بر ایش قیلا الماغانلقینی کوره مز.

بو حقیقت نی تانلق سوزله ر ایله یاپیشتا تریشیلگه ن

تقدیرده انسانلق اوزینی اوزی پالغان بر تنجلق اچنده پاشاغان بولور. حقیقت شوکه موجود دنیا مدنیتینی یوق قیلش احتمالی ارقاسینده، اوچونچی بر دنیا اوروشی[1] چیقارمو چیقماسمو مسئله سی بوگون برلشمش ملتله رنڭ صلاحیتی تاشیده‌کی بر مسئله گه ایلانمشدور. بوگونکی فلسطین مسئله سی بونڭغا جانلق بر دلیل دور. فلسطین اوروشینی توختاتش اوچون برلشمش ملت له رنڭ تورلک چاره له ریگه رغماً عرب و یهودی طرف‌له ر بو مسئله نی قورال کوچی ایله حل قیلش نڭ یولیغا کرمیشله ردور.

کیسل نه‌ره‌ده؟ برلشمش ملتله ر تشکیلاتی نیمه اوچون ایش کوره المایدور؟ بونڭ برنچی سببی برلشمش ملت‌له ر توختانامه سینڭ کیسل اولاراق توزولگه نلیکی دور. برلشمش ملتله رنڭ صلاحیتله ری ایکی بیوك هیئت طرفندن تولدانیلمقده دور. تنجلق و گوره‌نلکگه عائد ایشله رده، قرار قیلش صلاحیتی گوره‌نلك (بی خطرلك) مجلیس ده‌دور. انسان حقله ری و بخت سعادتی ایله علاقیدار ایشله ر عومی مجلیس ده، کوررولمکده دور.

دنیانڭ الڭ بیوك بش دولتی گوره‌نلك مجلیس نڭ دائمی اعضاسی دورله ر. بو مجلیس‌نڭ ینه التی اعضاسی[2] بولوب بو اعضاله ر عومی مجلیس طرفندن باشقا اوشاق ملتله ر یعنی اوشاق دولت‌دن سایلانمقده دور.

بو البته اعضانی هر واقیت اوزگرتیب سایلاش عمومی مجلیس‌نینگ حقوقیدور. گوه نیلک مجلسینینگ دائیمی اعضالاری چین جمهوریتی فرانسیه سویتله‌ر برلیگی انگلیه و امریکا دور. مذاکره قیلانادورغان مسئله‌لرده بش دولتنینگ تایسی بری [3]بولمیسون قارشی تاووش بریب قالغان اون دولت رازیلیق تاووشی برسیمو شو مذاکره‌ده قیلنغان قارارله‌ر یورورلیککه کرمس. شونینگ ایله "وه‌تو" یعنی رد قیلش مسئله‌سی اورتیغا چقمشدور.

جنازه‌گه سالنیش حالیغا کلمش بولغان برلشمش ملتله‌ر تشکیلاتینی بو احوالدن قورتارش لازم کلسه بش بیوک دولت طره‌فندن قوللانمقده بولغان "وه‌تو" حققینی اوزگرتش لازم دور. چونکی بو "وه‌تو" حققی دنیا تنجلیقینی حمایه قیلش چکیدن [4]چقیب شو بش دولتنینگ اوز منفعتله‌رینی حمایه قیلش یولیدا بیوک بر قورال اولمشدور. بو قورالدن بولاپمو سویتله‌ر برلیگی بیوک اولچه‌مده پائیده‌لانمشدور. بو بش دولت "وه‌تو" حققینی بر یاقا قویوب تورووب برلشمش ملتله‌ر تشکیلاتی اچنده دنیا تنجلیقی یولیداکی بتون مسئولیتله‌رنی برلکده اوز اوستیگه آلمق لازم.

ایکینچی برلشمش ملتله ر تشکیلاتینڭ اعضا قبول قلش قایقاسی بتون دولتله رگه اوچوق بولوش کره ک. بو تشکیلات نظامنامه سیگه صادیق اولاراق ایش قلمق استیگه ن هر بر دولتنڭ بو تشکیلاتقا اعضا بولاآلماقی لازم دور. شوندق بولغاندا برلشمش ملتله ر تشکیلاتینڭ دنیا تنجلقی یولیدا بر ایش کوره الماقی ممکین بولوش ایله برگه موجود سوقوش تهلیکه سینڭ آلدینی آلغانی بولادور. برلشمش ملتله ر تشکیلاتی شونڭ ایله اوزینڭ اولوغ مقصدله ریگه یتب آلالایدور.

ق. توردای

NOTES

1. چیقماسمو چیقارمو are future participles joined by mu and modifying مسئله سی : *the question as to whether or not .... will break out.*

2. بولوب replaces بار and functions as a secondary predicate to show possession: *this council has six other members and .... .*

3. The third person imperative negative is often used with an interrogative pronoun to make an indefinite pronoun: بش دولتنك قایسی بری بولمیسون *any one of the five states* or *whichever one of the five states .... .*

4. چقیب is a typical secondary predicate and is coordinate with the finite verb اولمشدور *goes beyond .... and becomes a powerful instrument for .... .*

VOCABULARY

تشكيلات	organization	حمايه قيلش	protection, defense
اورتالق	world, nature	يايپش	spreading
كيسل اولاراق	sickly	بخت سعادتی	welfare
جمعيت	society	ارتدوروش	raising, furthering
توغالماق	be born	اولوغ	great, high
بوشيك	cradle	تاريخ	history
جنازه	bier, coffin	ايگه بولماق	have, possess
موضوع	subject	ايش قيلماق	accomplish, work
بحث	conversation	تاتلق	sweet
توختامنامه	constitution	يايماق	cover
ملتله ر اراسی	international	تريشيلمك	be tried, attempted
گووه نلك	security	يالغان	false
بی خطرلك	security (non-danger)	موجود	existing
ساقلاش	preservation	مدنيت	civilization
اركينلك	freedom	يوق قيلش	destruction

احتمالی	*probably*
صلاحیت	*jurisdiction, authority, power*
تاشیدیکی	*outside*
ایلانماق	*turn*
فلسطین	*Palestine*
جانلق	*living*
دلیل	*proof*
توختاتماق	*stop*
چاره	*means, remedy*
رغماً	*despite*
عرب	*Arab*
یهودی	*Jew*
حل قیلماق	*solve*
یولغا کیرمك	*resort to, enter upon*
نه ره ده	*where*
نیمه اوچون	*why*
ایش	*matter, work*
کورمك	*see, carry out, handle*
توزولگه نلیك	*arrangement*
هیئت	*body (of persons)*
قوللانیلمق	*be used, employed*
عائد	*pertaining to, concerning*
قرار قیلمق	*make a decision*
حقله ر	*rights*
عمومی	*general*
دائمی	*permanent*
اعضا	*member*
اوشاق	*small*
یعنی	*that is*
سایلانماق	*be elected*
اوزگرتمك	*alternate, change*
مزاکره قلینماق	*be discussed*
تاووش	*vote*
رازیلق	*approving*
یوروولك گه کرمك	*come into force*
وه تو	*veto*
ره د قلماق	*reject*
اورتیغا چقماق	*come to, arrive at*
سالنماق	*be thrown, dropped, laid, put in*
احوال	*conditions*

چك	*line, limit*	قاپتا	*gate*
اوز منفعت	*self-interest*	اوچوق بولماق	*be opened*
قورال	*arms, instrument*	نظامنامه	*constitution*
بولاپىو	*especially*	صاديق	*loyal*
پائيده لانماق	*take advantage of*	برگه	*together*
باتقا قويماق	*put aside*	آلدينى آلماق	*take preventive measures*
برلكده	*together*	يتمك	*reach, attain*

SELECTION 5

TEXT

اتهلا

(اقتباس)

تاریخی مقدرات و جغرافیه تورك ملتینی ایلك تاریخ صحنه سینه چیققان کوندن بوکونکه چه بتون دورله رده دائما أنك حشامتلك دنیا ایمپراطورلقلاری بله ن بیر صفده، تویغان بارلغینی حاکمیتینی بو بیوك دنیا توتله رینك تولیدن قان بدلیگه آلماق زوریدا قالدورغان ایدی. تورك ملتی بو تاریخی وظیفه نی دائما موفقیت بله ن و أنك پارلاق شکیلله رده، باشقاردی. أنك أسکی زمانلاردن بری دنیانك أنك بیوك قهرمانلارینی أنك اوستا دولت قورغوچیلارینی أنك حقیقی کولتور یاراتقوچیلارینی تورکله ر یتیشتورمه دیمو ؟ سوتوش و صلح صنعتله رینك أنك استحقاقلق مثلله ری تورکنك یوره کیدن چیقمادیمو ؟ دنیا حاکمیتی فکرینی قانچه قاتیم انباتلاغان شرق و غربنك بیر تیمشیر سز یغس بولغانلغینی کورسه تکه ن سل[1] بولوب آققان ارق بولوب

یاغسقان و آوروپانی بیر آسیا ولایتی قیلغان تورکلەر ایمه سمو ایدی۰ سوقوش تکڭریسی مارسنی اولار تاپدیلەر۰ و حیات جوشقونلغینی دیونیسوسدن آلدیلەر۰ بونڭ اوچوندورکه تورك تاریخی تکڭداشی یوق بیر داستان بولدی۰۰۰۰۰ ییغالنەلەر داستانی۰۰۰۰ حیات و ظفر داستانی۰۰۰۰

آتیلا بو داستان قهرمانلارینڭ بلکه اڭ اورژینالی زمانه سیدە آوروپانڭ مقدارتیغا حاکم بولغان بیر قانچه مهم آدمدن بیری ایدی۰ آمچاسی روگیلاسینڭ اولومی بلەن مجارستان (وینگرییه) داکی تورك هون ایمپراطورلقینڭ تختیگه برادری بلەدا بلەن بیرلکدە چیققان۰ بو اینرژی ارادە قایناغی بیر مدت سوڭرە بو ایکیلکنی یوقاتیب بتون ملت اوستیدە بیر و یالغوز حاکملقنی شریك قبول قیلمایدورغان سردارلقنی اورناتدی۰ و ملتکه حاضرغاچه بیر بیرلکنی بردی۰ حاضر بیر ملت بیر ایمپراطورلق و بیر رهبر بار ایدی۰ و دوشمەن ایکی بیوك دنیا ایمپراطورلغی ایدی: شرقی روما و غربی روما ایمپراطورلقلاری آتیلانڭ وحدتلك ادارەسیدە هونلار ـ چونکه تاریخ بو یردە تورکلەرنی بو عنوان آستیدا تانور ـ دنیانی یاکسیدن تیترەتدیلەر۰ آتیلا آرقامو ـ آرقا شرقنی و غربنی استلا قیلدی۰ حاکمیتی قارا دڭزدن جنوبی آلمانیەگه قدر اوزورار و بویروغی تخمیو

اوزاقلارغا کته‌ر ایدی .

آتیلا موندزوقنڭ بو اوغلی آصل منیمینی چین ایمپراطورلقلاری بله‌ن بوی اولچه شکوچی أسکی تورکله‌رنڭ محتشم نسلیدن آلدی . بیر گوت تاریخچیسی اونڭ رسمینی شونداق سیزار : یوغان بیر باش آسمر بیر تن تیره‌ن کوزله‌ر بیس بوروُن ساقال اورنیدا بیر قانچه تال تیل کلڭ موره قیسقا بیر وجود عصبی بیر سور برگوچی نسبتسز بیر بوی مغرور قدمله‌ری و عظمتلك خلقی هونلار تیرالینڭ بتون کیشیلگگه یوقاریدن قاراغوچی اوستونلکنڭ شعوریغی افاده قیلار ایدی .

گرچه اونڭ زور ایمپراطورلغی بقا قالمادی و یالغوز بیوك ظفرله‌رینڭ خاطره‌سی قالدی . فقط یاراتقان روحی باقیدور . بو قهرمانلق روحی و ظفر روحیدور و دنیانڭ یاریمیدا حاکم بولغان

قدیمقی یاکسی زمانلارنڭ فاتحلاری آراسیدا گرمانیه و ایسکتیاغا اوخشاش ایکی زور ایمپراطورلقنی حاساس آستیدا برله شتورگه‌ن

یالغوز[2] شو دور . تونا و ره‌ن بویلاری اونڭ اولکه‌سی بولدی . اوسمنان[3] آراللاری و بالطیق سولاری بله‌ن یوبولغان و آیریلغان اسکاندیناو قراللقلاری اوکسا یوبون سوندی . شرقده اسکتیا چولله‌ری اوستیده ، آتیلانڭ اولکه‌له‌ری نه‌یرله‌رگه‌چه اوزورار .

بونك اوب — چوره سمنی بلگوله مه ك تسندور · فقط شو یری راستکه
او وولگا بویلاریدا سلطنت سوره ر و ألجمله رینی جمن
ایمپراطورلقلاری بله ن بیر مصاوات اتفاقی مذاکره سیگه ایپارور ایدی ·
آتیلا اولکه له رینك چوكـلقی و سلطنتینك سورلكی بله ن اسکندر
ذوالقرنین دنمو طالحلق و اوستون بولوپ چقدی · اسکندر یالغوز
آسیانی استلا قیلغان و سلطنتی میلاددن اول 323 دن 336 غا
قدر آران 13 ییل دوام قیلغان ایدی · آتیلا هم آسیانی
همده آوروپانی فتح قیلدی و حاکمیتی 19 ییل سوردی
(434 - 453) ·

NOTES

1. بولوب here and in the following phrase with their subjects are used adverbially and modify آقتان and ياغتان and are best translated *like: overflowed like a flood and rained like arrows.* Note that the subject stands with its predicate at the end of the sentence. تورکله ر ایمه سمو ایدی *were not the Turks? or have not the Turks?* تورکله ر has before it five past participles functioning as relative modifiers: اشباتلاغان .... کورسه تکه ن .... آقتان .... یاغتان .... تیلغان .... *the Turks .... who demonstrated .... who showed .... who overflowed .... who rained .... who made .... .*

2. شو دور یالغوز has an adverbial appositive فاتحلاری آراسیدا which has a genitive modifier (زمانلارنك) and a relative modifier (حاکم بولغان): *it is only he .... among conquerors of times .... who have ruled .... .* شو یالغوز also has a relative modifier: برله شتورگه ن *only he who united.*

3. اوسیتان آراللاری *Ossian islands;* not identified.

VOCABULARY

اقتباس	*adaptation, extract, quotation*	زوريدا قالدورماق	*be obliged, have to*
تاريخى	*historical*	وظيفه	*duty*
مقدرات	*destiny*	موفقيت	*success*
جغرافيه	*geography*	پارلاق	*shining, brilliant*
صحنه	*scene*	باشقارماق	*carry through, accomplish*
دور	*era, age*	قهرمان	*hero*
دائما	*always*	اوستا	*skillful*
حشامتلك	*majestic*	قورغوچى	*builder*
ايمپراطورلق	*empire*	كولتور	*culture*
صف	*rank, line*	ياراتوچى	*creator*
بارلق	*existence, wealth*	يېتشتورمك	*produce*
حاكميت	*sovereignty*	صلح	*peace*
قوت	*power*	صنعت	*art, industry*
قان	*blood*	استحقاقلق	*worthy*
بدل	*cost, price*	ممثل	*representative*

يورەك	*heart, spirit*
فكر	*idea, mind*
اثباتلاماق	*prove, demonstrate*
تبشير	*chalk*
سزيق	*line*
كورسەتمك	*show, demonstrate*
سيل	*flood*
بولوب	*as being, like*
آتماق	*overflow*
اوق	*arrow*
ياغماق	*rain*
ولايت	*province*
تكرى	*God*
مارس	*Mars*
تاپماق	*find, discover*
جوشقونلق	*enthusiasm*
ديئونيسوس	*Dionysus*
اوچ	*end, result*
تكداش	*equal, the like*
داستان	*legend, epic*

ريئالته	*reality, fact*
ظفر	*victory*
اورژينال	*original*
زمانه	*present time*
حاكم بولماق	*dominate*
مهم	*important*
آمجا	*paternal uncle*
مجارستان	*Hungary*
تخته	*throne*
برادر	*brother*
اينرژى	*energy*
اراده	*will, determination*
قاينا ق	*boiling up, agitation; source*
ايكيلك	*the two, duumvirate*
شريك	*partner, collaborator*
سردارلق	*commandership*
اورناتماق	*establish*
بيرلك	*unity*
رهبر	*leader*
دوشمن	*enemy*

روما	*Rome*
وحدتلك	*unified*
عنوان	*title, name*
تيتره تمك	*make shiver, shake*
آرقامو ـ آرقا	*one after another*
استيلا قيلماق	*invade*
قارا دكز	*Black Sea*
اوزورماق	*extend*
بويروق	*command*
تخميو	*still, yet*
اوغول	*son*
آصل	*real, genuine*
منبع	*origin, source*
بوى اولچه شمك	*challenge, vie, compete with*
محتشم	*magnificent, illustrious*
نسل	*progeny, race*
گوت	*Goth(ic)*
تاريخجى	*historian*
رسم	*picture*
سيزماق	*draw, portray*

يوغان	*huge*
آسمر	*tawny, brown*
تن	*complexion*
تيره ن	*deep, deep-set*
ييص	*flat*
بورون	*nose*
ساقال	*beard*
اورنيدا	*in place of*
قيل	*hair*
كلڭ	*broad*
موره	*shoulders*
وجود	*body*
عصبى	*nervous, excitable*
سور	*majesty*
نسبتسز	*disproportionate*
بوى	*build, height*
مغرور	*proud, arrogant*
قدم	*step*
عظمتلك	*proud*
قيرال	*king*

کیشیلیک	*mankind*
یوقاریدن	*from above*
اوستونلیک	*superiority*
شعور	*mind, consciousness*
افاده قیلماق	*express*
گرچه	*although, granted that, it is understood that*
بقا	*eternal*
خاطره	*relic, remembrance*
یاراتماق	*create*
روح	*spirit*
یاریم	*half*
قدیمقی	*ancient*
یاڭی	*new, recent*
فاتح	*conqueror*
ایسکیتیا	*Scythia*
اوخشاش	*like*
حساسی	*sensitive, carefull*
تونا	*Danube*
ره ن	*Rhine*

بویلار	*(lands) along*
آرال	*island*
بالطیق	*Baltic*
سو	*water*
یویولماق	*be washed*
آیریلماق	*be separated*
اسکاندیناو	*Scandinavian*
قراللق	*kingdom*
بویون	*neck*
سونماق	*extend, submit*
چول	*desert*
اوب - چوره	*boundary*
بلگوله مه ک	*determine*
تست	*difficult*
وولگا	*Volga*
سلطنت	*sultanate, empire*
سوزمه ک	*extend, endure*
ألچه	*envoy*
مساوات	*equality*
چوڭلق	*size, extent .*

سورلك	*majesty*
اسكندر ذوالقرنين	*Alexander the Great*
طالحلق	*fortunate*
اوستون	*superior, excelling*
میلاددن اول	*B.C.*
آران	*hardly, barely*

SELECTION 6

TEXT

امریقا ایله ساویت اورتاسیداکی مناسبت

1949 نجی ییل هم یتیب کیلب قالدی • اوتکه ن اون بیر آی خلق آرا مسئله لەردە، آمریقا ایله ساویت دولتینڭ اورتاسنداکی قاریمو قارشیلق [1]بارغانساری کوچایدی • [2]بو خلق آرا وضعیتنڭ بیر قدر جدیله شیب بارغانیدن دنیاداکی بیر بولوم خلق موندن سوڭ آمریقا ایله ساویت اورتاسینی یاخشیلاشقا شونگشدەك دنیا تنجلقینی ساقلاب قالشقا چارە یوق دەب امیدسزلکگە توشمه کدە • یانا بیر بولوم خلق منا امدی زور سوتوش توزغولادورغان بولدی ' همه جدی سوقوشقا حاضرلق کورمه کدە • دیگەن کبی تشویقله رنی تاراتماقدا • اما بوگون بو قدر مقصدلی یاکی مقصدسز قیلنغان بیر تورلی تشویق یاکی بیر تورلی فکرله رگه او قدر ایشانیب کتکه لی بولمایدور • یاقیندا بولغان آمریکا سایلامیدا ' آمریقانڭ خلقچیل فرقه سی غالبیت قازاندی • منا بو حال ' آمریقا خلقینڭ سوقوشدن بیزگه نلکیگه وپاکی تنجلق ساقلاماق اوچون قاتتیق نیت باغلاغانلقیغا [3]اثبات بولا آلالایدور • شونگشدەك ساویت دولتینڭ 31 نجی ییللق

دولت بایرامی کونی مولوتوف اوز ینڭ سوزلیگه ن نطقیدا: "ترومانڭ قایتادن رئیس جمهورلوقیغا [4] سایلانغانلیقی، جمهوریت فرقه سینڭ آچیقدن آچیق آلیب بارماق بولغان تجاوزچیلق پلانیغا آمریقا خلقینڭ قارشی چیققانلیقینی اثبات ایته دور" ده ب اوتدی. دیمه ک مولوتوف ترومان حکومتینی بیر تنچلیق پرور حکومت [5] ده ب تانیغان بولدی. بونگغا قاراب بعضاً آمریقا سیاستچیله ری آمریقا ایله ساویت مناسبتینڭ احتمال یاخشیلانیب قالیشیغا امکانیت بار [6] دیگه ن قاراشقا کلدی. چونکی اولار مولوتوفنڭ بو قاتیمتی سوزله گه ن بو یومشاق صفتلی سوزی، آمریقا ایله ساویت اورتاسندا بیر تنچلیق صحبت آچیشقا سبب بولوب قالادور [7] دیدی.

براق، [8] شونیسی هم بار که، یوقاریقی ایکی تورلی احوال یالغوز شول ایکی دولتنڭ ایچیده بولغان ایشدور. اما خلق آرا مسئله لرده یینا جدی وضعیت دوام ایته کده. انسانله رنی تنچلق طرفکه ماگدرادورغان احواللار آز کورونمه کده. بوندن سونگ خلق آرا وضعیتنڭ یوشاشیغا و ساویت ایله آمریقا مناسبتینڭ یاخشیلانیشیغا هیچ کیمنڭ کوزی یتمه یدور.

آمریقا ایله ساویتنڭ مناسبت مسئله سینی اورتاغا آتقاندا، اورتادا یینا ایکی تورلی مسئله توغولادور. بونڭ بیری بیر بیریگه اوخشاماغان ایکی تورلی توزومداکی دولت بیر بیری ایله بیرلکده یاشا آلورمو؟

[9] دیگەندن عبارت بولسا، ینه بیری آمریقا ایله ساویت اورتاسیداکی قاریمو قارشیلق سوقوشدن کیینکی دنیا تنجلقینی بوزادورغان آساس سببلەردن بولا آلورمو دیگەن مسئلەدن عبارت.

برنجی مسئلەگە کلسەك، یالغوز نظریه یاتدن آلغاندا کوب آكلاشماچیلق چقادور. سبب، نظریه یاتدن سوزلەگەندە کاپیتالیست دولتلەر هرزمان سانسیالیزم دولتیگە دوشمن کوزی ایله قارایدور. حتی اونی یوقاتیب تاشلاشنی اویلایدور. شونگدەك سوتسیالیزم دولتی هم دنیا انقلابی دیگەن شعار آستیدا بارلق کاپیتالیست دولتلەرنی آغدوروب تاشلاشنی اویلایدور.

منا بو نظریه یاتدن قاراغاندا، آمریقا ایله ساویت اوچون بولار بیر بیرینی یوقاتماقدن باشقا یول یوق دیگەن خلاصه چقادور. اما عملی احوال اونداق ایمەس ! ساویتنلڭ بو بیر مسئلەگە قاراشینی [10] آلیب کورەیلی، استالین بیر نچه نوبت بو ایکی تورلی بیر بیریگە اوخشاماغان توزوم تنچ بیرلکدە یاشاب کیتە آلادور دەب اوتدی. شونگدەك سوقوش دوریدە غرب طرفدەکی خلقچیل دولتلەر ساویت دولتی ایله اتفاق توزوب فاشیست دولتلەرنی یوقاتدی. دیمەك بو عملی احواللار، یوقاریقی نظریەنلڭ آساسینی یوشوروب تاشلاغان بولدی. سوقوشدن کیینمو، دنیا تنجلقیغا علاقەدار بوتون مسئلەلەرگە ساویت دولتی هم

آرالاشدی . شونکده ک ساویت دولتی هم باشقا کاپیتالیست دولتلر قاتاریدا بیرلشمه دولتلر تشکیلاتیغا یته کچیلک قیلماقدا . منا بو احوال بیر ساتسیالیزم دولت ایله بیر کاپیتالیست دولتنڭ بیرگه یاشالایدورغانلقینی کورسه ته دور .

ایکنجی مسئله گه کلسه ک، 2 نجی دنیا سوقوشینڭ تاثیری آرقاسندا، سوقوشدن کیینکی دنیاغا یته کچیلک قیلش مسئولیتی حقیقتده، آمریقا ایله ساویت ایکی دولتنڭ اوستیگه آرتیلیب قالدی . شونڭ اوچون خلق آرا ماجرالر کورونوشده، آمریقا ایله ساویت اورتاسنداکی ماجراده ک کورونسه مو، اما حقیقتده، بو ایکی دولت اورتاسنداکی ماجرا خلق آرا ماجرادور . مثال کلتورسه ک، بیرلشمه دولتلر مجلسنده، یاکی باشقا بیر مسئله لرده، آمریقا ایله ساویت ایکی طرفنڭ[11] فکری بیر جایدن چیققان مسئله لر عمومی حالدا حل بولوب کلدی . یالغوز بو ایکی دولتنڭ فکری بیر جایدن چیقا آلماغاندا، مسئله حل بولا آلمادی . باشقا دنیا دولتلری هم اورتادا رول اوینایالمادی . شونڭ اوچون آمریقا ایله ساویت اورتاسینی یاخشیلاش دنیا تنچلقینی ساقلاب قالشنڭ آساسی شرطی بولوب قالدی .

دیمه ک دنیا تنچلقی بو ایکی دولتنڭ مناسبتیگه باغلق بولوب قالدی . بوگون آمریقانڭ وضعیتی ساویتنڭ افکار

عامه‌سی بو ایکی دولتنڭ مناسبتینی یاخشیلاشقا قاراب کتیب بارغان بولسامو، اما ایچکی طرفده‌کی یعنی خلق آرا مسئله‌لرگه بو ایکی دولتنڭ[12] قاراشله‌ری هیچ بیر جایدن چقالمای حتی بوزولوش حالیغا قاراب کتیب بارماقدا. دیمه‌ك بو ایکی دولت اورتاسندا بیر بیریگه قاریمو قارشی ایکی تورلی حال دوام اتمه‌کده.

NOTES

1. The post-position سارى carries the sense *toward*. It is employed mainly as a suffix on past participles where it has the meaning, in conjunction with the finite verb of the sentence, *the more .... the more ....* . Thus
بارغانسارى كوچايدى *the more it went, the more it increased* or *it gradually increased.*

2. This complicated sentence opens with an expanded past participle expressing *cause* and has its subject in the genitive: بو خلق آرا وضعيتنك ... جديله شيب بارغانيدن *because the international situation is becoming serious.* The main verb اميدسزلكگه توشمه‌كده has an adverbial appositive in the form of a gerund دەپ which sets off a quotation: *sink into despair saying that ....* or *sink into despair because ....* . The verb of the quotation چاره يوق has two verbal nouns in the dative as complements ساقلاب قالشقا and ياخشيلاشقا; these are joined by شونگده‌ك *(like this* or *as)*: *there is no way of keeping .... as there is no way to improve ....* .

3. اثبات بولا آلالايدور is the main verb of the sentence and is in the form of a complex verb with the main element a present gerund rather than the usual past gerund to express possibility: *one can take it as proving.* آلالايدور is a normal contraction of آلا آلايدور *one can take.* The main verb has two nominalized past participles as dative complements and is a type of indirect discourse: بەزگەنلىكگە ... باغلاغانلقينا *that they are wearied of .... and that they are bound to ....* .

4. سايلانغانلق is a past participle (with the abstract suffix and possessive ending) in the nominative case employed as subject of an independent sentence making a direct quotation which is set off by دەپ . The direct quotation includes an indirect statement with its verb چقتانلقينى and its subject خلقنينك:

the election .... proves that the people oppose .... . آلیب بارماق بولغان is a past participle in the form of a complex verb and used as a relative modifier of تجاوزچیلق پلانیغا and having itself an adverbial modifier آچوقدن آچوق (a form of the superlative): *against the aggressive plans which are most openly being carried out.* تجاوزچیلق has the ending -çiliq to make an adjective of a noun. The corresponding finite form of the relative participle is آلیب بارماقدادور *is being carried out* and both are forms of the present progressive tense.

5. The quotation particle دەب sets off a type of an indirect statement subordinate to the main verb تانیغان بولدی *recognized that it is ....* or better *recognized as a ....* .

6. دیگەن تاراشقا کلدی states literally, *they have come to the consideration which states ....* but better translated as an indirect statement, *they have come to consider that ....* .

7. دیدی is the main verb of the sentence with the subject اولار and has as direct complement the direct statement آچیشقا سبب بولوب تالادور: *they said that his speech would cause the opening of ....* . This sentence is unusual in that the quotation is not set from the main clause and its verb is in finite form.

8. شونیسی هم بار که is a parenthetical expression, lit., *there is also this of it, that* or *there is also the fact (to be considered) that.*

9. دیگەندن عبارت بولسا lit., *if it consists of that which states* and دیگەن مسئلەدن عبارت at the end of the sentence set off coordinate quotations. بولسا *as regards* serves as a conjunction, *and*. Thus, the sentence translates in this manner: *one of these (questions) is* (عبارت) *whether* (مو) *states .... will be able to live together .... and* (بولسا) *the other question is whether this can be possible ....* .

10. آلیب کوره یلی is a complex verb in the first person plural imperative; the auxiliary has the meaning *attempt* to carry out an action: *let us try to take.*

11. فکری بیر جایدن چقان is a participial phrase used as a relative modifier of مسئله لر lit., *problems in which the opinions issue from one point* or *problems .... when the views .... reach a point of agreement.* The idiomatic expression بیر جایدن چقماق *agree on* or *reconcile* is employed in a similar manner in the following sentence and again near the end of the article: see note 12.

12. قاراشلری هیچ جایدن چقالمای expresses an independent action with its verb functioning as a secondary predicate: *their views cannot be reconciled at all and .... .* چقالمای is a contracted form of چقا آلمای. The negative present gerund in -may is used as the negative of the past gerund.

VOCABULARY

اوتکه ن	*past, last*
خلق آرا	*international*
قاریمو قار شیلق	*antagonism*
بارغانساری	*gradually*
کوچایمك	*increase, strengthen*
بیر قدر	*somewhat*
جدیله شمك	*become serious*
بولوم	*part*
یاخشیلا شماق	*improve*
امید سزلك	*hopelessness, despair*
قوزغولماق	*rise, become alarmed*
حاضرلق کوره ك	*make preparations*
کبی	*as, like*
تشویق	*propaganda*
تاراتماق	*spread*

ایشانماق	*believe*
سایلام	*election*
خلقچیل	*democratic*
فرقه	*party, division*
غالبیت	*victory*
بیه زمه ك	*be wearied of, have aversion to*
نیت	*goal, purpose*
اثبات	*proof*
بایرام	*holiday, celebration*
نطق	*speech*
قایتادن	*again*
رئیس جمهورلوق	*presidency*
آلیب بارماق	*carry out, carry on*
تجاوزچیلق	*aggressive*
ده ب اوتمك	*mention, say in passing*

پروەر	-loving
تانيماق	recognize
بعضا (بعضاً)	some, sometimes
سياستچی	politician
احتمال	probability
امكانيت	possibility
يومشاق	soft
صفتلی	in the form of, as
صحبت	talk
ماكـدورماق	cause to move
كورونمه ك	seem
يوشاشماق	relax, ease
گوز يتمه ك	be sure of, be assured of
اورتاغا آتماق	bring up
اوخشاماغان	unlike
توزوم	system
بوزماق	disrupt
نظريه	theory
آكـلاشماچيلق	misunderstanding
حتى	even

شعار	slogan
آغدورماق	overthrow
عملی	actual
قاراش	point-of-view, view
نوبت	time, turn
دوريده	during, in the time of
اتفاق توزمك	be allied
آساس	basis, principle
بوشوتوب تاشلاماق	abandon
علاقه دار	connected with
آرالاشماق	participate in
قاتاريدا	in line with
يته كچيلك	leadership
تاثير	effect, result
مسئوليت	responsibility
حقيقتده	in fact, in truth
آرتيلماق	be laid on
ماجرا	incident
كورونوش	appearance
مثال	example

شرط	*condition*	فكر	*idea, opinion, view*
افكار	*opinions*	بير جايدن چقماق	*agree on, reconcile*
عامه	*public*	يالغوز	*only; alone*
تاراب	*toward*	رول اويناماق	*play a role*

(BLANK)

SELECTION 7

TEXT

تاشقی خبرلر

(ا٠ ا - 5 - نویابر خبرلەریدن)

ا - تورکیه اصلاحاتیدن ·

استانبول - تورکیه تومور یوللار اداره‌سی شویتسیه‌گه بیر واپور زاکاز قیلغان ایدی· حاضر بو بیوک پاراخود پوتدی· بو واپورنی تاپشوروب آلیش اوچون 33 کشیلیك بیر هیئت تورکیه‌دن شویتسیه هوا یوللاری شرکتینینگ مخصوص اوچقوسیغا اولتوروب استوکهولمغا اوچوب کتدی· هیئتکه تورکیه دیڭیزچیلیك متخصصله‌ریدن قاپیتان علی هیدر باش بولوب کتدی·

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

۲ - یاڭی سایلانغان رئیس جمهور قارشیلانماقدا ·

واشنغتون — اوز یورتیدن واشنغتونغا قایتماقدا بولغان رئیس جمهور ترومان بیر استانسه‌ده اوزینی قارشیلاشقا چیققان اون

مىڭ خلققه خطابا سوزله‌گه‌ن سوزيده : ايشقا باشلاش بيله‌نلا قولومغا كيله‌دورغان نتيجه‌له‌ر بيله‌ن سزله‌رنى اميدسزلككه توشورمه‌يمن — ديگه‌ن ·

ياكىسى رئيس جمهورنىڭ واشنغتونغا قايتيشىنى بتون واشنغتون خلقى قيزغن قارشيلاشقا تيارلانماقدا · حكومتنىڭ بارلق باشقانلارى و خلق بولوب ترومماننى قارشيلاشقا چيققوچيلار بش يوزمكىدن آشادورغانلقى [1]بيلدورولمه‌كده ·

ياكىيدن سايلانغان رئيس جمهور تروممان اوشبو آينىڭ 20 — كونى قسم بريب ايشقا باشلاماقچى ·

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

٣ — فرانسيه ايش تاشلاش مسئله‌سى حل بولدى ·

لوندون — فرانسيه‌نىڭ جنوبى و شمالدا ايش تاشلاغان كان ايشچيله‌رى [2] ايشقا توشوب بولاى ديدى · بونىڭ بيله‌ن معدنچيله‌رنىڭ ألىڭ چوڭ ايش تاشلاشى تمام توگه‌دى · بتون فرانسيه كيله‌چه‌ك هفته‌ده نورمال روشده ايشقا كريش حالينى كورسه‌تمه‌كده · فرانسيه‌ده بو ايشنى قوزغاغان قوممونستلار مقصدله‌ريگه يته آلماغانلقينى كورسه‌تمه‌كده ·

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

٤ ـ جنوبى اسلاويه ده مخفى راديئو استانسه

لوندون ـ جنوبى اسلاويه ده بير مخفى راديئو استانسه ايشقا باشلادى. تونوگوندن اعتباره ن ايشقا كيرشكه ن بو راديئو استانسه اوزينى آزاد اسلاويه راديئوسى ده ب نشرياتقا باشلادى. بو استانسه هر كونى 14، 21، 35 متر دولقون بله ن نشريات قيلب توراد ورغانلقينى اعلان قيلدى.

٥ ـ امريقادا ياڭى تانكا

واشنغتون ـ آمريقا مدافعه باقانلقى حيران قالارلق درجه ده قوتلك ده ب صفتله نگه ن بير آمريقا تانكاسى بارلقينى اعلان قيلدى. بير ساعتده 50 كيلومتر تيزلكده يوره دورغان بو تانكا آمريقا گينرالى پاتوننڭ خاطره سى بولماق اوزره "پاتون تانكاسى" ده ب آتالغان. 1946 ـ يىلى ياسالغان بو تانكانڭ عادتده كى 500 آت كوچلك ماتورلق 26 تانكانڭ كوچيگه برابر كيله دورغان هوا بله ن سوروتيلاد ورغان 810 آت كوچلك بير ماتورى بار ايكه ن.

٦ ــ اتلانتيك و ريئو اتفاقله رينڭ ماجه‌تى

پاريس ــ قانادا خارجيه وزيرى [3]فارستون تونوگونكى غزته‌چيله‌ر قونفرانسيدا، آتلانتيك بيرليگى و جنوبى آمريقا بله‌ن شمالى آمريقا دولتله‌رى بيرله‌شتورگه‌ن ريئو آكىلاشماسينڭ مناسبتى نيمه بولادور؟ ديگه‌ن سوئالغا برگه‌ن جوابيدا، بو ايكى آكىلاشمانڭ بيرله‌شكه‌ن ملتله‌ر اويوشماسى حمايه‌سى آستيدا امضالانغانلغى آفتوماتيك شكلده، بولارنڭ بير ـ بيريگه باغلانادورغانلقينى كورسه‌ته‌دور ــ ديگه‌ن.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

٧ ــ فلسطين مسئله‌سى اوستيده، جدى قرارلار.

پاريس ــ تنجلق مجلسينى تونوگونكى اولتوروشيدا فلسطينده، تقيب بولگوسى حقيده‌كى سوتوش توختاتش امرينى جليله قيسميدا هم عملگه قويوش حقيده، أنگليس هيئتى تكليفينى، نتيجه‌له‌ندورمه‌دى.

لوندون ــ تنجلق مجلس فلسطينده، اورۇشنى توختانيشقا مخالفلق قيلغوچيلارنى جزالاش حقيده‌كى قرارنى اوكراينا وكيلينڭ مخالفلغى، ساويت وكيلينڭ رازيلق برمه‌سلكيگه [4]قاراماسدن 9 اعضانڭ طرفدارلغى بله‌ن قاراردن اوتكه‌زدى. بو قرار بويونچه اورۇشنى توختاتيب توروش امرينى [5]بوزغوچيلار بله‌ن

سیاسی و اقتصادی معامله‌نی کسمه‌ک و لازم کورولسه عسکری جزا هم بیرمه‌ک چاره‌سی قطعی بلگوله‌ندی. فلسطیندن عرب دولتله‌ریگه قاچیب چیققان عرب مهاجرله‌رینی قوتقازیش اوچون بیرله‌شگه‌ن ملتله‌ر اویوشماسی بو ییل 5 ملیون آمریقا دوللاری یاردم بیریشگه قرار قیلندی. کیله‌ر ییلی بودجه‌سیدن 30 ملیون یاردم آیرشقا مذاکره قیلندی.

آنقره — تنجلق هیئتی فلسطین حقیده‌کی قرارنی قبول قیلش بیله‌ن یهودی و عربله‌رنی تجیب بولومیده 14 اوکته‌بردن اولقی جایلاریغا قایتیش امری تکرارلانادورغان بولدی.

ooooooooooooooooooooooooooooooooooo

۸ — برلین مسئله‌سی حقیده تیله‌ک مذاکره‌یمه‌ک.

برلین — برلین شهر مجلسی فکر برلگی ایله اشغال دولتله‌ریدن تحملسز (چیدامیسز) بیر حالغا کلگه‌ن آتچا وضعیتینی آیاغلاشتورماقنی و خلقنینگ احتیاجلارینی تارشیلاماق اوچون بیر حل قیلش چاره‌سینی تاپشنی تیله‌شگه قرار بردی.

آنقره رادیوسیدن — برلین مسئله‌سی ساویت ویتوسیدن کیین نیمه بولوشی مجمل توروماقدا. فقط 3 غرب دولتله‌رینینگ عسکری والیله‌ری بو حقده مخفی مجلسله‌ر اوتکه‌زمه‌کده

بولسامو، نتیجه سی اعلان قیلنمادی . بو بیر نچه کون ایچیده آمریقا عسکری والیسی گینیرال کیلای مارشال مونت گومری بله ن برلین مسئله سی حقیده مذاکره اوتکه زمه کچی بولغان .

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

(چ . ت . آ . خبرله ریدن)

۹ — یاکشی تومور کانیدا چالشما .

شربیمزده کی شیمکونلٔ ویخو لیالٔ دیگه ن یریده "یاکشی تمور کان" آچقان گوه نغییو و والٔ شلٔ چلٔ له ر بیر کوپ سناش تجربیه دن سولٔ کوپ مقداردا تمور معدنی تاپقان . بیر نچه آی چالیشیش نتیجه سیده ، حاضر رسمی تمور چقارماق بولوپ کونیگه 800 جگدن آرتوق تمور چقارماقدا . داها که لٔ کوله مده چقاریش اوچون جدی [6] تریشیپ آتسا کره ك . بونلٔ بله ن بوتون اولکه نلٔ تمورگه بولغان احتیاجینی قامداغوسیدور .

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

۱۰ — شهریمزده کومور دردی .

کومور یوقسزلقی یالغوز خلقتا ایمه س حتی مکتب و عسکری اوورونلاردا بیر قانچه بولوملر بیر بولومگه اوت یاقیب

شو بولومده ایش باشقاریب تورغان بولسامو مکتبله ر هیچ چاره سز قالماقدا . مکتبله ر اوچون کومورگه بریلگه ن راسخود فلی بیر آیغا آران یته دورغانلق تخمین قیلنماقدا و بو بیر آیدن سونگ کوروله دورغان بیر عملی تدبیردن خبر بولماغانلقدن مکتبله ر اوز آرا اوتوغوچیلارنی تیزراق تعطیل قویوب بیرمه کنی توشه نمه کده بولسا کره ک .

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

١١ – تسلی اومه کی اوتوموبیل کوته دور .

چینی تورکستان جنوبی تسلی اومه کی أرتوغرول صبری باشچلغیدا 31 نجی اوکته بر کونی کوچارغا یتیب کلگه ن . فقط بو یرده اوتوموبیل بوزولوب قالغانلقدن اولکه لك حکومتکه بیر[7] یارده مده بولونماق توغراسیدا التماس کوندورولگه ن .

عکس تقدیرده اوتوموبیل توزوتولگه نگه قدر کوچاردا قالغوسی و توزوتولگه ندن سونگ 25 نجی نویابرلاردا اوروجیگه یتیب کیله الغوسیدور .

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

NOTES

1. بیلدورولمه کده is the main verb of the sentence. Its subject چیققوچیلار is in the form of a verbal noun of agent *(goers-out)* but here it functions as a participle of intention *(those who intend to go out)*. The participle چیققوچیلار , in its quality as a verb, has the infinitive complement قارشیلاشقا and the adverbial modifier بولوب *as being*. بارلق has the substantivizing suffix -liq and, used with حکومتنک in the genitive shows possession and is equivalent to a relative clause modifying باشقانلاری : *officials that the government has* or simply *government officials*. Note that the relative modifier applies only to باشقانلاری and not to خلق as the latter does not carry the possessive suffix to relate it to the genitive modifier. بیلدورولمه کده has a complement آشادورغانلقی which is in the form of a substantivized past participle in the nominative case with possessive suffix. To summarize, the sentence might be translated in this manner: *(the number of) government officials and people who will go to meet .... is reported as exceeding .... .* بولوب serves merely to stress the logical subject *government officials and people*.

2. *To say* plus the 1st person imperative expresses *intention, purpose, action about to begin.* ایشقا توشوب بولای دیدی states literally, *they said, let us descend to work* or *they were about to go to work.*

3. This stentence has two direct quotations. The first of these is set off by دیگه ن سوئالغا برگه ن جوابیدا *in his reply given to the question stating .... .* The second is closed by the final (main) verb دیگه ن ; its subject is کورسه ته دور • فارستون governs two indirect statements: • بولارنك بیریگه باغلانادورغانلقینی and بو ایکی آکلاشمانك امضالانغانلقی *Thus, Farston stated, it shows that these two agreements were signed .... and that these are bound to one another ... .*

4. قاراماسدن *despite* is a post-position taking the dative case. Here it applies to the verbal noun برمه سلکیگه and to the noun مخالفلغی *despite the fact that it did not give .... and despite the opposition.* The dative case ending is put on only one item of the pair.

5. بوز غوچیلار here is employed as a participle and has the direct object امرینی : *those who violate the order.* If it were used as a noun of agent *(violator),* it would not take a direct object but would be modified by the noun in the genitive: *violators of the order.*

6. تریشیپ آتسا is a complex verb with the auxiliary at- which here is actually a variant of yat- (lit., *lie*). The auxiliary denotes that the action expressed by the main verb is long-continuing and uninterrupted. کره ك with the conditional expresses conjecture or surmise: *they will (presumably) try (without interruption) ....* .

7. بیر goes with التماس which is modified by یارده مده بولونماق توغراسیدا lit., *concerning being in help: an application for aid.*

VOCABULARY

اصلاحات	*improvements, reforms*
شویتسیه	*Sweden*
واپور	*ship, steamer*
زاکاز قیلماق	*order*
پاراخود	*ship, steamer*
پوتمه ك	*be completed*
تاپشورماق	*deliver*
هیئت	*mission, group*
هوا یوللاری	*airlines*
شرکت	*company*
مخصوص	*special*
اولتورماق	*sit*
استوکهولوم	*Stockholm*
اوچماق	*fly*
دیکز چیلیك	*navigation*
متخصص	*specialist, expert*
قاپیتان	*captain*
باش	*head, chief*
بولوب	*as*
سایلانماق	*be elected*
قارشیلانماق	*be met, be greeted*
یورت	*state, country*
استانسه	*station*
خطابا	*speech*
ایشتا باشلاماق	*assume office*
بیله نلا	*with, by*
نتیجه	*result*
توشورمه ك	*cause to fall, drop*
قایتماق	*return*
قیزغن	*warmly*

تیارلانماق	*prepare*
باشقان	*official, minister*
آشماق	*pass, surpass*
بیلدورولمه ك	*be reported*
قسم برمه ك	*swear in, give oath*
ایش تاشلاش	*strike*
حل بولماق	*solve*
جنوبی	*south*
شمال	*north*
كان	*mine*
معدنچی	*metal-worker*
توگه مك	*be ended, finished*
نورمال	*normal*
روش (ره وش)	*pace, gait, going, trend*
توزغاماق	*instigate, incite*
مقصد	*objective, aim, goal*
جنوبی اسلاویه	*Yugoslavia*
مخفی	*clandestine, secret, hidden*
تونوگون	*yesterday*
اعتباره ن	*(as) from*
نشریات	*broadcast*
میتر	*meter*
دولقون	*(radio) band*
اعلان قیلماق	*announce*
باقانلق	*ministry*
حیران	*surprise, amazement*
صفتله نمك	*describe*
تانكا	*tank (mil.)*
تیزلك	*speed*
یورمه ك	*go, move*
خاطره	*remembrance*
اوزره	*in order to*
یاسالماق	*be constructed*
عادتده كی	*customary*
آت كوچلك	*horse-power*
ماتورلق	*motored*
برابر كیلمه ك	*compare, come together*
سووتیلماق	*be cooled*
ماتور	*motor*
اتلانتیك	*Atlantic*

اتفاق	*alliance*
ماهيت	*nature*
خارجيه	*external, foreign*
وزير	*minister*
قونفرانس	*conference, interview*
بيرليك	*union, alliance*
بيرله شتورمه ك	*unite*
آكلاشما	*agreement*
مناسبت	*relation*
سوئال	*question*
جواب	*answer*
اويوشما	*organization*
حمايه	*protection, guarantee*
امضالانماق	*be signed*
آنتوماتيك	*automatic*
جدى	*serious, critical*
قرار	*resolution, decision*
مجلس	*council, assembly*
اولتوروش	*session*
تقيب	*investigation*
بولگو	*zone*
توختاتش	*cessation*
امر	*order, command*
جليله	*Galilee*
قيسم	*section, part*
عملگه قويماق	*put into effect*
أنگليس	*English, British*
هيئت	*delegation*
تكليف	*proposal*
نتيجه له نمه ك	*obtain a result*
مخالفلق	*opposing, disagreeing*
جزالاش	*punishment*
وكيل	*delegate*
رازيلق	*approval, agreement*
قاراماسدن	*despite*
اعضا	*member*
طرفدارلق	*support, approval*
اوتكه زمه ك	*pass*
بويونجه	*in accordance with*
بوزغوجى	*violator*

معامله	*dealing, business*
كسمه ك	*cut*
چاره	*expedient, way, means*
قطعی	*definite, firm*
قاچماق	*flee, escape*
مهاجر	*refugee*
قوتقازماق	*rescue, save*
آيريماق	*set aside, separate*
مذاكره قيلماق	*discuss*
نجيب	*Negev (desert)*
بولوم	*district, zone, section*
تكرارلانماق	*repeat, reiterate*
تيله ك	*request, wish*
مذاكره يمه ك	*discuss*
فكر برلگى ايله	*unanimously*
تحملسز	*unbearable, intolerable*
چيداميسز	*unbearable, intolerable*
آقچه	*money*
آياغلاشتورماق	*end, finish*
احتياجلار	*needs*

تيله مه ك	*wish, request*
مجمل	*summary*
والى	*governor*
حقده	*concerning*
چالشما	*working*
شهر	*city*
سناش	*test, examination*
تجربه	*experiment*
معدن	*metal, ore*
رسمى	*officially*
جلڭ	*Chinese pound*
آرتوق	*more, excess*
كوله م	*quantity*
تريشيب آتماق	*make an effort*
قاندماق	*satisfy*
درد	*grief, trouble; crisis*
يوقسزلق	*poverty, lack*
ياقماق	*light, ignite*
باشقارماق	*carry out, achieve*
چاره سز	*helpless*

آران	*hardly, merely*
یتمه ك	*suffice, reach*
تیزراق	*immediately*
تعطیل قویماق	*dismiss*
توشه نمه ك	*think, consider*
تسلی	*consolation, relief*
اومه ك	*group*
گوتمه ك	*expect, await*
باشچلق	*leadership*
بوزولوب تالماق	*break down*
التماس	*application*
گوندرولمه ك	*be sent*
عکس	*contrary, opposite*
توزوتولمه ك	*be repaired*

SELECTION 8

TEXT

بیلنمه گه ن دنیا

جنوبی آمریقادا تخیچه تاپیلماغان 6,930,300 کیلومترلق بیر بیر بولوب، بتونله ی اورماندن عبارت بولغان بو بر بیرله شمش ملتله ر معارف، فن و کولتور اویوشماسی (اونسکو) همایه سی آستیدا بولادورغان خلق آرا بیر سفرده کشف تیلنشقا چالیشلغوسیدور. بو چونگ ایش بیرلکی سفریگه کوبله گه ن مملکتله رنگ فن آدمله ری قاتناشماقچی.

فن آدمله ری کوبدن بری بو مجهول برنی تکشوروش ایشده بیر اینستیتوغا بوله نشنی ایسته ر ایدی. حاضر بونداق اینستیتو تشکیل قیلنغان بولوب، بونگ نظامنامه سیده بیلدورولگه نیده ک، بو منطقه طبیعی و اجتماعی علمله ر جهتیده بیوك فرصتله رنی توغدورماقدا. یه نه بیر طرفدن بو مجهول بر اوستیده قیلینادورغان تکشوروشله ر بین الملل بیر اهمیتکه ایگه دور. اینستیتوتنگ قیلادورغان کشفیاتیغا آساساً لاتین آمریقا مملکتله ری،

بو ياكتس منطقه نى آساسلق بير شكلده، هه ممه گه تانوتاآلغوسيدور.

آمازون دريا سينڭ 6270 كيلومترلق قيرغاقيغا جايلاشقان بو اورمان منطقه سينڭ كشيلك حياتى اوچون منبع (تاپناق) لار آچيپ بريشى اميد قيلنماقدا. چونكه بو اورماننڭ طبيعى كاوچوك، پيرنچ، گاز، شكر، كاكاو، اوتون و باشقا جهتله ردن نيهايتى باى بولوشى مختملدور.

پارسدا اوتكوز ولمه كده، بولغان اونسكو قونفرانسى، بو يولدا صرف قيلنادورغان غيرتله رنى اثباتلاغاندن سوڭ، جغرافيه، توفراق تكشوروش، بيولوژى، آنتروپولوژى، انتومولوژى، زراعت ايشله ريگه اوخشاش كوبله گه ن ساحه له رده، ايكى كيشيلك بير كوميته ياقين بير زماندا باشلانغوچ صورتده، تكشوروشكه كيرشكوسى.

VOCABULARY

بیلنمه گه ن	*unknown*
تخیچه	*to the present*
اورمان	*jungle, forest*
معارف	*education*
فن	*science*
اویوشما	*organization*
همایه	*protection, sponsorship*
سفر	*expedition*
کشف قیلماق	*explore*
ایش بیرلگی	*cooperation*
مجهول	*unknown*
تکشوروش	*investigation, research, study*
اینستیتو	*institute*
یوله نمه ك	*be supported*
تشکیل قیلماق	*organize*

نظامنامه	*regulations, constitution*
منطقه	*region*
طبیعی	*natural*
اجتماعی	*social*
علم	*science*
جهت	*direction, field*
فرصت	*opportunity*
توغدورماق	*give rise*
بین الملل	*international*
اهمیت	*importance, significance*
ایگه بولماق	*possess, have*
کشفیات	*discoveries*
آساسا	*based on, as a result of, according to*
لاتین	*Latin*
آساسلق	*basic, thorough*

تانوتماق	make known	نهایتی	extremely, very
قیرغاق	bank (river)	بای	rich
جایلاشماق	be situated	محتمل	probably, likely
منبع	source	غیرت	zeal, enthusiasm
قایناق	source	اثباتلاماق	demonstrate
کاوچوک	rubber	توفراق	soil, earth
بیرنج	rice	بیولوژی	biology
گاز	gas	آنتروپولوژی	anthropology
شکر	sugar	ساحه	field
کاکاو	cacao	باشلانغوچ	preliminary
اوتون	wood	صورت	way

SELECTION 9

TEXT

آمریکادا چینگه یاردم قیلش مسئله سی جدی
ملاحیظه قیلنماقدا

واشینغتون 26 نویابیر (م ۰ T)۰ باش سفیر گووی جون بوگون رئیس جمهور ترومه ندن چینگه کوپ ساندیکی مادی و معنوی یاردم طلب قلدی۰ باش سفیرنڭ رئیس جمهور بله ن کوروشوپ صحبتله شکه ندن کیین خوشهاللانغانلقیغه قاراغاندا' رئیس جمهور دولتیمزگه فوق العادده خیر خواهلق بلدورگه ن ایکه ن۰ اما مخبر نیمه اوچون خوشهاللق حس قلدیڭز دیب سوراغاندا' باش سفیر هیچ قانداق جواب قلمادی۰ باش سفیرنڭ ایتیشیچه او پریزدینت بله ن کوروشکه ن چاغدا چینگه [1]بیریله چك یاردمنڭ فوق العادده احتیاج ایکه نلیکینی سوزلیگه ن۰ مخبر رئیس جمهوردن قانداق بیر کفالتلك قازانغانلقینی سوراغان چاغدا: او، "بو حقده رئیس جمهوردن سوراڭزله ر" دیدی۰ خبرگه قاراغاندا گووی جون پریزدینت ایله دولتیمزگه قلنادورغان یاردمنڭ هر خل امکانیتله رینی اوچوق حالدا محاکمه قلغان۰ همده، آمریکانڭ مادی و

معنوی جهتدیکی یاردمیگه مناسیبتلك ظاهیری چاره‌له‌رنی اورتاغا تاشلاغان· او رئیس جمهورگه مارشالل بله‌ن یولوقوب صحبت قیلیش آرضوسینی ایتقان· اما مایس وقتدا مارشالل بله‌ن یولوقادورغانلقینی توختام قلماغان·

واشینغتون، 24 نویابیر (م·T) آمریکا دولت اشلار پالاتاسینڭ خطاب قیلب ایتیشیچه: 11 آینڭ 24-کونیگه قدر آمریکا مالیه وزارتیدن حربیه یاردم پلان آستیدا چین حکومتیگه بیریلگه‌ن یاخود نرسه ساتب الیش اوچون بیریلگه‌ن فلله‌رنڭ سانی تخمینا 113,079,988 آمریکا دوللاریغا یه‌تکه‌ن· بو یل 10-نویابیر کونکی دولت اشلار پالاتاسینڭ اعلان قلیشیغه آساسا چین حکومتیگه تاپشورولوب بیریلگه‌ن فل مقداری: 110,551,145 آمریکا دوللاری بولغان· ینه آمریکانڭ اقتصادی همکارلاشیش اداره‌سی بوگون قمتی 22 میلیون آمریکا دوللارغا توراد ورغان عرب نیفتینینی بیریشنی[2] تصدیقلیدی· ملاحیظه‌له‌رگه کوره بوگونکی تصدیقلانغان فل سانیدن الڭ کمهنده 14 میلیون آمریکا دوللاری چین حکومتیگه تاپشورولغان نیفتکه توتولوب قالغوسی· قالغان نیفتنڭ قایسی کونی تاپشورولادورغانلقی خصوصیدا دخی اوچوق بیر خبر یوق·

NOTES

1. بیریله چك is a future participle borrowed from Turkish: *which will be given.* یاردمنڭ احتیاج ایکه نلیکینی سوزلیگه ن is an example of indirect discourse utilizing the substantivized form of the indefinite present tense: *he said that aid .... would be necessary.*

2. عرب نیفیتینی بیریشنی تصدیقلیدی can be interpreted as a form of indirect discourse: *they confirmed that they would grant Arabian petroleum ....* or the verbal noun can be translated literally: *they confirmed the granting of .... .*

VOCABULARY

ملاحيظه قيلماق	*consider, think*
باش سفير	*ambassador*
مادى	*material*
معنوى	*spiritual*
طلب قلماق	*request*
كوروشمه ك	*meet*
صحبتلشمه ك	*converse*
خوشهاللانماق	*be pleased, happy*
فوق العادده	*extraordinary*
خير	*good, benefit*
خواهلق	*wish*
مخبر	*correspondent*
حيس قلماق	*feel*
ايتماق	*say, state*
پريزدينت	*president*

كفالتلك	*guarantee*
قازانماق	*win, obtain*
خل	*kind, sort*
امكانيت	*possibility*
اوچوق حالدا	*openly, frankly*
محاكمه قلماق	*judge, consider, think*
همده	*likewise, also*
مناسبتلك	*in connection with*
ظاهيرى	*apparent, visible*
اورتاغا تاشلاماق	*point out, state*
يولوقماق	*meet*
آرضو	*wish*
توختام	*decision*
پالاتا	*chamber, board, department*
خطاب قيلماق	*address, state*

همكارلاشيش	*cooperation*
قيمت	*value, price*
نيفيت	*petroleum*
تصديقلاماق	*confirm, ratify*
خصوصيدا	*concerning*
ماليه	*treasury*
حربيه	*military*
ياخود	*or*
تخمينا	*approximately*
تاپشورولماق	*hand over, deliver*

(BLANK)

SELECTION 10

TEXT

سوقوشدن كيينكى المان صناعتى

سوقوشنىڭ سوڭى ييللاريدا قيلنغان بك تاتتيق هوا هجوملاريغا رغمان بيرله شمه دولتله ر آلمانيه نى اشغال و تقسيم قيلغاندا آلمان صناعتى يوزده 80 آياق ـ آستى بولغان ايدى . بونىڭ هم صبيله رى بار دور . آلمان فابريقالارى بومباردامانغا اوچراغاندن سوڭره سوقوش غيرتله ريگه كريشمه ك اوچون بولار، درحال تيزلك بله ن تعمير قيلنشقا باشلادى . آلمان صناعتينىڭ بير قيسمى ير آستيدا قورولغان صحرا و تشلاقلارنىڭ بويلاريغا و بولوبمو اورمانلارنىڭ ايچيگه ياشورونغان ايدى . آلمانيه اشغال قيلنغان زمان حاضر هم ياشاماقدا بولغان و ايشله پ چقاريش قدرتيگه ايگه بولغان بو صنايعنىڭ يوزده 99 ى سوقوش ايندوستريسى ايدى . آلمان صنايعى بوگون بش توركومگه آيريلادور :

1- بومباردامانده بوتونله ى خراپ بولغان و يوتالغان فابريقالار،

2- قسمان تخريب كورگه ن فابريقالار،

3- متفقله ر طرفیدن بوزولوب آلیب، کتیلگه ن فابریقالار،

4- بومبارد ماندن قورتولوب قالیب، بوگون فعالیتده بولغان فابریقالار،

5- یاڭی قورولغان ویا قورولماقدا بولغان فابریقالار.

بو بومبارد ماندن أڭ کوپ خراب بولغان فابریقالار، بیالحصه، لیمانلاردا، تیمور یوللار گذرگاهیدا و دریا بویلاریندا غارلارنڭ اطرافیدا ایشله گوچی فابریقالار بوتونله ی دیگوده ک خراب بولغان. بو آرادا ستراتیژیک جهتدن مهم نقطه لرده بولغان شهرله ر، ایچیده کی فابریقالار بله ن برابر خراب بولغان. بو آرادا أڭ کوپ تخریبات کورگه ن شهرله ر شولاردور:

بیرلین، هامبورگ، دارنشتات، کاسسل، فرانکفورت، مونیخ، مانهایم، کارلسروحه و باشقالار. باشقا کوپله گه ن شهرله رمو درجه - درجه تخریب کوردی. بو آرادا انساننی حیرتگه تاشلایدورغان بیر حادثه هم ا. گه. فاربنیندوستریه له رینڭ هربرده بومبارداماندن قورتولوب قالغانلقیدور. معلومدورکه: ا. گه. فابریقالاری آلمانیه نڭ آغیر صناعتینی توپلاغان أڭ بیوک آلمان خمیا بویاق و دارو اورنیدور. هتلر تختکه چققاندن کیین، او یرده، تارتاق بیر حالدا بولغان آلمان خمیا

صناعتینی بالغوز بیر قول آستیدا اداره قیلشنی اویلاب " خمیا و بویاق صنایعی مشتریك منفعت بیرلگی " معناسیغا کیله دورغان ا· گ· نی تورغان ایدی· ا· گ· آلمان ایمپریالیزمینیك خمیا قسمینی اداره قیلغوچی بو ساحه ده· دنیانیك أك بیوك شرکتی ایدی· بو تشکیلاتنیك مرکزی فرانکفورتدا ایدی· و [1]أینیلشله ریچه فرانکفورت شهرینیك اهمیتی بو یرده ا· گ· مرکزینیك بولغانلیقیدن ایمش· بوتون شهرنیك ایچی و اطرافی [2]بومبارداممان قیلنغانی حالدا فرانکفورتدا بیر محله چیلك چوك بولغان ا· گ· نك نه مرکزی بناسیغا و نه باشقا قسملاریغا بومبا تاشلانماسلقی حیرتکه لایقدور· آلمانلار بوگـنا [3]بیز چه لك حیرت قیلمای یاتادور و منفقله ر بو یرله رنی ساغلام تولغا کلتوروش اوچون بومبالاماغان· مسئله شونگـدن عبارتدور، ده ب اوتوب کیته دور·

آلمان صناعتینیك أك بیوك یوقاتیلشی بومبارداماندن کوبراق " بوزوب آلیب کتیش" دن بولغان· برنجی و ایکنجی دنیا سوقوشلارینی تائمین قیلغان آلمان سوقوشی ایندوستریسینی یوقاتماق هدفینی کوتکوچی تورت متفیقنیك تولانغان بو سیاستی، آلمان صنایعینی یوقاتقوچی أك تائیرلك سستیم بولدی· بو خصوصدا أك آلغا کتکه ن مملکتنیك روسیا، أك آز تطبیق قیلغاننیك

آمریکا ایکه نلکی [4] قبول قیلنماقدا . بو خصوصدا أنگلیز و فرانسوزلارنڭ آمریقادن تیزیتراق حرکت قیلغانلقی شکایت بوللق بیر تیل بله ن [5] سوزله نمه کده دور . فابریقالارنی بوزوب اوز مملکتله ریکه توشوماق موضوعی، بیری سیاسی، ینه بیری اقتصادی سببدن ایلگری کلمه کده : سیاسی سبب آلمان ایمپریالیزمینڭ قایتا تریلشیگه [6] میدان برمه سلك و اونڭ قوللانغان سوقوش ماشیناسینی اورتادن کوته رمه کدور . سیاسی سببنڭ آرقاسیغا موکونگه ن اصلی اقتصادی سبب [7] بولسا صناعت ساحه سیداکی آلمان رقابتینی اورتادن کوتوروب تاشلاماقدور .

آلمانیه ده ، یاکشیدن قورولماقدا بولغان فابریقالار هم باردور . بولار بوتونله ی تنجلق اوچون خذمت قیلادورغان بیر ماهیتداکی صنایعدور . یاکشی قورولماقدا بولغان بو اندوستری اجنبی سرمایه سینڭ یاردمی بله ن وجود بولماقدا . بولارنڭ مهم بیر قسمینی آمریقالقلار و أنگلیز فنانس قیلغانیده ، ك‘ هوللاندا بلجیقا‘ دانیمارقا و اسویچره لکله رمو آلمانیه ده ، آلمان تخنیکله ریدن فائده لانیب یاکشی ایشله ب چقاریش اورالاری قورماقدادور . بومباردامانلارغا‘ بوزوب کوچوروب کتشله رگه قاراماسدن بوگون أسکی آلمان صناعتینڭ یوزده ، 40-45 ی آیاق آستیدادور و بو حالی بله ن آمریقا و روسیه دن کیینکی دنیانڭ أڭ بیوك اوچنجی صناعت قوتینی تشکیل قیلماقدادور.

NOTES

1. أيتيلشله ريچه *according to what is said* is a rather unusual form. The equative suffice -çä (*as* or *to the extent that*) and the possessive suffix -läri are attached to the noun form of the passive stem. The verb stem is in the passive to serve to generalize the idea: äitilişläri, *their sayings*.

2. حالدا is used with the past participle (with possessive suffix to give the person) to express concession: بومبارداما ن قيلنغانى حالدا *although it was bombed*.

3. بيزچه لك is substantivized by the suffix -lik and modifies the verb حيرت قيلماى ياتادور *are not surprised like us*. The auxiliary ياتادور used with the past gerund (here in its negative equivalent) حيرت قيلماى denotes an enduring action.

4. قبول قيلنماقدا is the main verb of the sentence and its subject is the substantivized verb ايكه نلكى . ايكه نلكى has two genitive modifiers: مملكتنك *of the countries* and تطبيق قيلغاننك *of those who applied*. روسيا and آمريكا are predicate nouns of مملكتنك and تطبيق قيلغاننك respectively, and ايكه نلكى serves as copula. The sentence is best translated in the form of an indirect statement: *it is agreed that of the countries (carrying out this policy) Russia .... and America applied it ....* .

5. This sentence has the same construction as the preceding one and is to be translated as an indirect statement: إنگليز و فرانسوزلارنك آمريقادن تيزيقراق حركت قيلغانلقى ... سوزله نمه كده دور *it is said .... that the British and French acted more eagerly than the Americans*. Note the use of the ablative case in آمريقادن with an adjective in the comparative to express *than* in comparison.

6. بيرمه سلك ميدان is in the form of a verbal noun *not giving permission* or *preventing* and is the predicate of the independent clause. The *to be* دور of the main verb of the following clause applies to بيرمه سلك and it is best translated as an infinitive: *is to prevent.*

7. بولسا here acts as a present conditional equivalent of بار : *if there is.*

VOCABULARY

صناعت	*industry*
قاتتیق	*hard, severe*
هجوم	*attack*
رغمان	*despite*
تقسیم قیلماق	*partition, divide*
آیاق - آستی بولماق	*be underfoot*
بومبارداماں	*bombing*
اوچراماق	*meet, be subjected to*
غیرت	*effort, zeal*
درحال	*immediately*
تعمیر قیلنماق	*be repaired*
یر آستیدا	*underground*
صحرا	*village*
قشلاق	*village, hamlet*
بویلار	*vicinity*
بولوبیو	*especially*

یاشوروناق	*be hidden*
یاشاماق	*live, thrive*
ایشله ب چقاریش	*production*
قدرت	*power, capacity*
صنایع	*industry*
ایندوستری	*industry*
تورکوم	*group*
خراب بولماق	*be destroyed*
یوقالماق	*be destroyed*
قسمان	*partially*
تخریب	*destruction*
متفیقله ر	*allies*
بوزولماق	*be dismantled*
آلیب کتمه ك	*remove*
قورتولماق	*be saved, preserved*
فعالیت	*operation, movement*

بى الحصه	*especially*
ليمان	*harbor*
گذرگاه	*main-line*
غار	*cave*
اطرافنده	*in the vicinity of*
ستراتيژيك	*strategic*
نقطه	*point*
تخريبات	*damage*
كوبله گه ن	*most, numerous*
درجه ـدرجه	*in various degrees*
حيرتكه تاشلاماق	*surprise*
حادثه	*incident, phenomenon*
معلوم	*known*
توپلاماق	*gather, concentrate*
خميا	*chemical*
بوياق	*dye*
دارو	*drug*
اورون	*place, position*
تخت	*throne*
تارقاق	*scattered, uncentralized*

اويلاماق	*think*
مشتريك	*mutual, common*
منفعت	*interest, stock*
بيرلك	*company, association*
معنا	*meaning*
مركز	*center*
بنا	*building*
محله چيلك	*parish, quarter*
نه . . . . نه	*neither . . . . nor*
لايق	*fitting, proper*
ساغلام	*sound, intact*
تأمين قيلماق	*supply*
هدف	*aim, goal*
كوتمه ك	*watch over, nurse*
تأثيرلك	*effective*
سستيم	*system*
آلغا	*forward*
تطبيق قيلماق	*apply*
قيزيق	*eager, excited*
شكايت	*complaint*

يوللق	*way*
توشوماق	*transport, transfer*
موضوع	*subject, object*
ايلگرى	*forward*
ميدان برمه مه ك	*prevent*
اورتادن كوته رمه ك	*eliminate*
موكونماق (موكونمه ك)	*lurk*
اصلى	*primary, original*
رقابت	*competition*
خذمت قيلماق	*serve*
ماهيت	*nature, character*
اجنبى	*foreign*
سرمايه	*capital*
وجود بولماق	*exist*
فنانس قيلماق	*finance*
تخنيك	*technology*
اووا	*nest, center*

(BLANK)

SELECTION 11

TEXT

روس — المان سوقوشی و تورکیه

(پروفیسور ر. س. بورچاق)

گیتله رنڭ روسیه گه باسقونچلق قلغان کوننڭ 7 نچی ییلغا توغری کلگه ن 22 نچی ایيون کونی [1]روس رادیئولاری، عادتده، گیدك تاریخ نی بوزغوچی بر نشریهاتدا بولونمش و بو ارادا حجوملارینی تورکیه گه اودوللاب تورك مطبوعاتی نی المان اوتوتلارینی یاقلامش اولمق ایله گناهکار قلمشله ردور.

[2]روسیه، اوتوقتا ایگه بولوش یولینغا کرگه ندن کین تورکیه گه قارشی بر سیاست توتوش ایله بو نقطه اوستیده، حلی تورغان ایدی. المانیه نڭ شرق صفرینی اچماسدن بر نچه کون بوروون تورکیه ایله بر بریگه حجوم قلماسلق توختامنامه [3]توزگه نلیگینی گیتله ر اوردوسینی روسیه گه سربث قلب قویوب برگه ن شکیلده، ملاهیده، قلمش بولغان روسیه تورکیه نی گناهکار قلب کورستشگه چالشمقده ایدی.

روسیه گه کوره ، تورک -روس مناسبت له رینڭ بوزولوشیغا بولغان سبب له رنڭ برینی بو واقعه (تورک - المان توختانامه) تشکیل قلمقده ایدی . روسیه شو سبب ایله گویا سویی نیتی [4] انق بولغان توشناسی ایله مناسبت له رینی قایتا توزوشگه کریشکه ن ایدی .

[5] سویت روسیه نلڭ ، بولاپمو ایکنجی دنیا اورروشینڭ واقعه له رینی هر واقت بر طرفلك بر کورروش ایله و تار ملاهیذه له ر ایله اوچوقلاشتا حرکت قلغانلیقی بوگون بر حقیقت اولمق ایله برابر مسئله نلڭ اهمیتنی کوز الدیدا توتوب بو نقطه اوستیده کی روس ادعالارینی یاتن تاریخ نلڭ حقیقت له ری ایله اورروشتورروب چقشدا ینه بر فائیده کورمکده مز .

المانیه نلڭ 1939 نچی یلی 15 نچی مارتدا چکسلواقیه نی خاریته دن [6] الب تاشلاماقی ایله اوروپا دولت له ری قطعی شکیلده ایکی فوروت غا بولونمشله ردی . [7] گمتله رنلڭ عرق نظریه سینی بر یاقدا قویوب ، چیگارا و چکی معلوم بولمغان "حیات ساحه سی" نظریه سینی اورتیغا چقارغانلیقی ایله سوتوش [8] قاچب قورتولماس بر وضیعت گه یه تکه ن ایدی .

[9] انگیلیه ، المانیه صفیده کی دولت له رگه قارشی بر تنجلق

برلیگی قوروشقا چالشب بو مقصد ایله، فرانسیه ایله برلك ده، روسیه، تورکیه، پولشه، رومانیه و یونانستان ایله مزاکره له رگه کریشکه ن ایدی. مونداق برابرلك ایکنچی دنیا سوقوشنك الدینی توسماق اوچون یگانه بر چاره اولاراق کوروتمکده ایدی. المانیه نك شرقده و غربده عینی زاماندا ایکی بیوك فوروونت ده سوقوشنی قبول قلماقی ممکن ایمس ایدی.

پولشه، رومانیه، یونانستان و تورکیه بو تجلق برلیگیگه قوشولوشدا هیچ اویلانمادیله ر. فقط تجلقننك ساقلانماقی، برنچی درجه ده، روسیه نك توتودیغان سیاستیگه باغلق ایدی.

روسیه آنگلیه و فرانسیه ایله مسکوادا تورت یارم ای داوام قلغان مزاکره له رگه کریشدی. دسلابدا سیاسی ساحه ده جریان قلغان مزاکره له ر کینراق عسکری ساحه گه اوتدی. 10)روسیه تینچیلق توغدوروب بر مسئله حل بولسا، ینه بر مسئله اورتیغا آتیش ایله مزاکره له ر اوزونغا تارتلمقده ایدی.

سوقوشدن کین پاینلانغان وصیقه له ردن اکلاشلمشدورکه، روسیه او کونله رده المانیه ایله هم مخفی کوروشوب قارشی طرف ایله قلغان مزاکره له رنی قوللانب المانیه دن چوگراق بر نرسه یولوب الشقا کرشمکده ایدی. گرچه المانیه، شرقی

پولشه نی ، بالتیق دولت له رینی و باسارابیه نی روسیه گه تاشلاب
برگه ندن کین روسیه غربی اوروپا دولت له ریدن یوز اوروب 1939
نجی یلی 23 اوغوست ده المانیه ایله بر برله ریگه حجوم قلماسلق
توختانامه سی امزالادی . گیتله ر ، روس طرفسزلقینی قولغا کلتوروب
8 کوندن کین 1939 نجی یلی برنجی سینتابرده ، ایکنجی دنیا
اوروشینی اچدی . ایکینجی دنیا اوروشینگ چقشیدا روسیه نڭ
برنجی درجه ده مسئول بولغانلقی بوگون طرفسز اولاراق توشونوش
ینکه سیگه ایگه بولغان هر کم طرفندن اوکنایلق ایله قبول
قلنمقده دور .

سوقوش چقتاندن کین روسیه ، 20 یلدن بویان تعقب قلب
کلگه ن تجلق سویه ر سیاستینی بر پاقدا قویوب باسقونجی
سیاستی کوتوشگه باشلادی . گرچه اوروپا سوقوشی اونگنغا
کوتکه ن فرصتنی برگه ن ایدی . ستالین بو بیوک فرصتنی الڭ
سوگنغا قدر توللانمق استیگه ن ایدی . روسیه شرقی پولشه نی
باسیب الغاندن سوڭ اوچ بالتیق دولتله ریدن زورلق
ایله اوسته ر الدی . فنلاندیه بو تورلك روس طلب له رینی
رد[11] قلغونجه قزل اوردو فنلاندیه اولکه سیگه حجوم قلدی .

روسیه بو آرادا تورکیه دن مو طلب له رده بولندی . مولوتوف ،
اساسلاری ایکی دولت آراسیده بورونددن حاضرلانمش بولغان
تورك - روس یاردملاشمق توختانامه سینی امزالاش

اوچون مسکواغا چاقریلغان تورکیه تاشقی اشله ر باقانی سراج اوغلی دن بوغازله ردن اوست استه دی و امزالاناجاق توختانامه گه آلمانیه گه قارشی بر ماده ، کرگوزیشنی الغا سوردی . روسیه ، دوستی المانیه ایله سوتوشقا کریشمك نیتیده ، ایمس ایدی . تورکیه بولسا ، گیتله ر صفیده کی دولتله ر ایله سوتوشنی کوزگه الیب انگلیه و فرانسیه ایله ن برلشیشگه قارار بریب اتفاق توختانامه سینی بو اساسغا کوره حاضرلاغان ایدی .

منا مسکوا مزاکره له رینی نتیجه سز قویغان سبب له رنك بری ده ، تورکیه نك بو نقطه اوستیده کی روس طلب له رینی رد قلغانلقیدور . مولوتوف ، 1939 نجی یلی 10 نجی اینك 31 نجی کونی سویت یوکسه ك مجلسینك 5 نجی فوق العاده ، یغینیدا سویلیگه ن بر نطقیده ، "سویتله ر برلیگی بو یولدا امزالاناجاق بر توختانامه نك سویتله رنی هیچ بر واقت المانیه ایله قوراللق بر اکشلاشماسلق حرکتله ریگه اوندیدیغان وضعیه تله رگه یول اچماسلقینی[12]" الغا سوروب ، تورکیه نك بو طلب نی رد قلغانلقینی اوچوق اولاراق اعلان قلغان ایدی .

تورکیه ، المانیه ایله بر سوتوشقا هرگز یاقین کلمیگه ن روسیه ایله برلیشه المایدورغانلقینی[13] اکشلاغاندن کین انگلیه و فرنسیه ایله انقره توختانامه سینی امزالادی .[14] مولوتوف ،

توركيه نڭ المانيه گه قارشى بر وضعيت الب ديموقراتس لر طرفيگه توشولغانلقينى ست بر تل ايله تنقيد قلب "توركيه نڭ بر كون ايمس بر كون اوز حركت له ريگه پوشمان قلادورغانلقى "نى تهديدكار بر شكيلده الغا سورگه ن ايدى ·

المانيه غرب فورونتيدا سوقوشقان مدءت چه روسيه' اوروپا دولتله رينڭ بربرله رينى كوچسز قيلغانلقلارينى سويونچ اچينده تماشا قلمش' المانيه گه اوزينڭ باى قايناقلاريدن فائيده لينش يه تكه سينى بريب' طرفسزلقى نڭ و يارد ملارينڭ مكافاتى اولاراق كه ڭ اولكه لر قولغا كلتورمشدور · فقط' 1940 نجى يلى ياز فصليده فرانسيه نڭ بر اى اچينده يقيليشى روسيه ده بيوك بر قورقى اويغاتدى ·

NOTES

1. روس رادیولاری is the subject of the sentence and has three predicates: نشریاتدا بولونمش *are making broadcasts,* اودوللاب *are subjecting .... and* (secondary predicate), and گناهکار قلمشله‌ردور *are accusing.* Only the last verb is in the full form, having the plural sign and دور .
تاریخ نی بوزغوچی is used participially to modify نشریاتدا to denote continuing function: *broadcasts that distort history.* The infinitive phrase تورك مطبوعاتی نی یاقلامش اولمق ایله is the complement of the direct object of the main verb: *they are accusing the Turkish press of having supported .... .*

2. روسیه ... بو سیاست توتوش ایله بو نقطه اوستیده حلی تورغان ایدی states literally *Russia was still standing on this matter by maintaining a policy ....* but better translated *Russia still maintained a policy .... (even) after .... .*

3. تورگه نلیگینی is the verb of an indirect statement and is subordinate to تورکیه نی گناهکار قلب . کورستشگه چالشمقده ایدی is a secondary predicate and of course has the same subject as the main verb, روسیه . Thus, *Russia, blaming Turkey, tried to demonstrate that .... a pact had been arranged .... .*

4. انق بولغان is a relative participle modifying توشناسی *its neighbor to whom it is evident that .... .*

5. سویت روسیه نك modifies the substantivized participle حرکت قلغانلیقی which has the infinitive complement اوچوتلاشقا and the predicate حقیقت اولمق ایله برابر lit., *together with Soviet Russia's starting to publicize being a fact* or as the equivalent of a subordinate clause *since it is a fact .... that Soviet Russia is starting to publicize .... .* کورمکده‌مز is the main

verb of the sentence and has two parallel adverbial complements, اوروشتوروب چقشدا *(in comparing)* and كوز الديدا توتوب *(in keeping in mind* -- a secondary predicate): *we see .... when, keeping in mind ...., we compare* .... .

6. This sentence has the same construction as the preceding one (see note 5), i.e. infinitive with the post-position ilä. But this can be translated literally: المانيه نك ... الب تاشلاماقى ايله *with Germany's removing ....* or *upon Germany's removing ....* or as a subordinate clause *when Germany removed ....* . See also notes 1 and 7.

7. This construction is equivalent to a subordinate clause of time with coordinate predicates, one in the form of a secondary predicate: گيتله رنك ... بر ياقدا قويوب ... اورتيغا چقارغانليقى ايله *when Hitler put aside .... and promulgated ....* .

8. تاچب قورنولماس is an example of the negative future participle acting as a relative modifier of the noun بر وضيعت گ : *to a situation in which war was unavoidable.* تاچب is used adverbially with another verb of similar meaning.

9. انگليه is the subject of the secondary predicate قوروشقا چالشب *Britain tried to set up ....* . المانيه is the noun modifier of صفيد ،كى (note possessive suffix) which in turn is a relative modifier of دولت له رگه (no possessive suffix): *against the nations aligned with Hitler.*

10. This sentence contains a variety of verbal forms: روسيه ... توغدوروب *Russia caused .... and* (secondary predicate), حل بولسا *when .... would be solved* (present conditional), اورتيغا آتيش ايله *with .... coming up* (verbal noun), and اوزونغا تارتلمقد، ايدى *were prolonged* (finite verb). The construction مسئله اورتيغا آتيش ايله is analogous to the use of ilä with other verbal substantives, such as those in -maq and ğanliq (see notes 1, 5, 6, 7), and often is equivalent to a subordinate clause: *when a problem came up.*

11. The ending -ğunçä usually translates *while;* here in رد قلغونچه the sense is *as she rejected.*

12. الغا سوروب is a secondary predicate governing an indirect statement, the predicate of which is a substantivized negative future participle here expressing non-expectation: بو توختانامه نڭ ... يول اچماسلقينى *asserted that a pact .... would not have opened the way ....* . The second indirect statement is set off by the finite verb اعلان قلغان ايدى (which supplies the person and tense of the secondary predicate); its subject is in the genitive توركيه نڭ and its predicate in the form of a substantivized past participle as expressing an objective fact: رد قلغانلقينى *he stated .... that Turkey rejected ....* or *that Turkey had rejected ....* .

13. Here a past participle in the ablative case sets off an indirect statement in which the predicate is a substantivized present participle (denoting an action of indefinite duration) with the auxiliary verb of possibility: روسيه ايله برليشه المايدورغانلقينى اڭـلاغاندن كين *after understanding that she could not act together with Russia.* The subject of the indirect statement is given by the possessive suffix.

14. This sentence makes two distinct uses of the construction wherein the substantivized past participle is the direct object of the main verb. In the first case, the main verb is in the form of a secondary predicate and the expanded past participle in the accusative case (with its secondary predicate) is equivalent to a noun clause or to a verbal noun in English: مولوتوف توركيه نڭ ... قارشى بر وضعيت الب... توشولغانلقينى ... تنقيد قلب *Molotov criticized .... (the fact) that Turkey took a position against .... and joined ....* or *Molotov criticized .... Turkey's taking a position against .... and joining ....* or even as a subordinate clause *because Turkey took a position against .... and joined ...., Molotov criticized her ....* . In the second case, the construction is the usual indirect discourse: پوشمان قلادورغانلقى نى ... الغا سورگه ن ايدى *Molotov asserted .... that Turkey would regret ....* . Note بر كون ايمس بر كون lit., *one day it is not, one day (it is)* or *one day or another, some day*.

VOCABULARY

باسقونچلق	*attack*	ملاحظه قلماق	*think*
عادت	*custom*	واقعه	*fact, reality*
بوزماق	*distort, spoil*	گویا	*as if, it seemed that*
نشریات	*broadcast*	سویی نیت	*ill-will, bad intention*
اودوللاماق	*oppose, subject to*	انق	*evident, clear*
مطبوعات	*press*	قوشنا	*neighbor*
اوتوق	*victory*	قایتا توزمه ك	*re-establish*
یاقلاماق	*support*	بر طرفلك	*one-sided*
گناهکار قلماق	*accuse*	کورروش	*view, standpoint*
حلی	*still*	تار	*narrow*
صفر	*campaign*	اوچوقلاماق	*reveal, disclose*
حجوم قلماسلق	*non-aggression*	حقیقت	*truth*
توختامنامه	*agreement, pact*	کوز الدیدا توتماق	*keep in view, in mind*
توزمه ك	*arrange*	ادعا	*claim*
سربست قلماق	*make free*	اورروشتورماق	*compare*

خاریته	*map*
الب تاشلاماق	*throw out, remove*
قطعی	*decisive, definite*
فورونت	*front*
بولونمه ك	*be divided*
عرق	*race*
نظریه	*theories*
چیگارا	*boundary*
چه ك	*line, limit*
حیات	*life, living*
ساحه	*space*
اورتیغا چقارماق	*promulgate*
صفیده کی	*aligned with*
برابرلك	*solidarity*
الدینی توسماق	*prevent, check*
توسماق	*stop, arrest*
یگانه	*sole; single, only*
تجلق	*peace*
قوشولماق	*join*
اویلانماق	*think, consider*

ساقلانماق	*maintain, keep*
دسلابدا	*initially*
اوتمه ك	*pass, go over*
قیینچیلق	*difficulty*
توغدورماق	*cause, give rise to*
حل بولماق	*be solved*
اوزونغا تارتلمق	*be prolonged*
یاینلانماق	*be published*
وصیقه	*document*
یولماق	*extract, tear out*
گرچه	*even if, although, it seems that*
اورومه ك	*turn*
یوز اوره مه ك	*forsake*
امزالاماق	*sign*
طرفسزلق	*neutrality*
قولغا کلتورمه ك	*obtain*
مسئول	*responsible*
توشونوش	*thinking*
ینگه	*power, authority*
اونگایلق	*convenient, easy, readily*

بويان	*since, for (post-pos. w/abl.)*
تعقب قلماق	*follow*
سويه‌ر	*-loving*
بر ياقدا قويماق	*set aside*
كوتمه‌ك	*push, drive*
كوتمه‌ك	*wait, expect*
فرصت	*opportunity*
باسماق	*step, invade*
باسب آلماق	*occupy*
اوست	*base (mil.)*
تورلك	*kind, sort*
طلب	*demand*
رد قلماق	*reject*
قزل	*red*
اولكه	*country, territory*
اساس	*principle, main point*
چاقريلماق	*call, summon*
بوغازله‌ر	*the Straits*
مادده	*clause*
كرگوزمه‌ك	*insert*
الغا سورمه‌ك	*submit, propose, assert*
نيت	*intention*
كوزگه الماق	*resign oneself to*
يوكسه‌ك	*high, supreme*
يغين	*meeting, session*
اكلاشماسلق	*misunderstanding*
اونديمه‌ك	*lead, guide*
ست	*ugly*
تنقيد قلماق	*censure, criticize*
پوشمان قلماق	*regret*
تهديدكار	*menacing*
مدت	*period (of time)*
سويونچ	*joy*
تماشا قلماق	*view, observe*
قايناق	*source*
مكافات	*reward*
فصل	*season*
يقيليش	*fall, collapse*
قورقى	*fear*
اويغاتماق	*awaken*

SELECTION 12

TEXT

غربی اوروپا برلیگی دن ایکنجی "وه رسای " فاجعه سیگه

برنجی دنیا اوروشینڭ نتیجه له ریدن بری بولغان "وه رسای " توختامنامه سی المانیه نڭ تول پوتینی باغلاب اونی ایکنجی باش کوترمس بر حالغا کلتورمکدن عبارت ایدی . بوتوختامنامه بوینچه المان طوپراقلاریدن "الساس لوره ن" ولایت له رینی فرانسیه گه ، "ایپئه ر و مالمدی " ولایتله ری بلگیه گه ، " شله زویك " اولکه سی دانامارکاغا ، " پوزنان و سله زییه " اولکه له ری پولشه گه ، [1]بریلگه نڭ سرتیدا المانیه ده ، مجبوری عسکرلك و اغیر صناعت یوق قیلنمقده ایدی . بو توختامنامه ، المان ملتینی ایکنجی بر دنیا اوروشیغا حاضرلاشدن باشقا هیچ بر نتیجه برمیدی . گیتله ر ، 1924 نجی یلی ناسیونال سوتسیالیزم پارتیه سینی قورروش ایله "وه رسای " توختامنامه سیگه قارشی بولغان کشیله رنی بو پارتیه نڭ اطرانیغا [2]توپلاغالی باشلادی . نتیجه ده 1939 نجی یلیدا ایکنجی دنیا اوروش توغولدی . ایکنجی دنیا اوروش

[3] بولسا، "وه رسای" توختانامه سینك قانلق بر فاجعه سیدور.

ایکنجی دنیا اوروشیدن کین بر بریگه قارشی بر وضعیتگه کلمش بولغان [4] سه ویت و امریکان منفعتله ری ارقاسیدا اوروپا مسئله سی بك مره کب لشمشدور. امریکا اوروپادا سویت منفعتله ریگه قارشی "غربی اوروپا" برلکینی چیقارمش و نهایت انگلیه، فرانسیه، بلگییه، هوللاندیه و لوکسونبورك دولتله رینك قاتناشماقی ایله بر غربی اوروپا مدافعه برلیگی قوروب بو برلکنك باش قوماندانلقیغا انگلیز گنرالی مونت گومری نی بلگوله مشدور. بو برلیکنك اك بیوك بولغنجوکی امریکان اقتصادیدور. بونگنغا قارشی پولشه، چیکسلواقیه، ماجارستان، فنلاندیه، بولغارستان، رومانیه و یوگوسلاویه گه اوخشاش شرقی اوروپا دولت له ری، غربی اوروپا برلگیگه قارشی کومنفورم (کامونیست برلیگی) نی قورمشله ردور. بو برلك مسکواغا بوله نمکده دور. دیمك که، اوروپا ایکی بیوك فرونت غا [5] بولونمش بولونمقده دور. هر ایکی طرفنك بر بوله ریگه قارشی "دنیا تنجلقینی بوزغوچی" گناهکارلقینی الغا سورمکده ایکه نلکینی کورمکده مز. برلشمش ملتله ر تشکیلاتیمو هر بر فرصتده شرقی اوروپا برلگینی گناهکار قیلب کورستمکده دور.

حقیقت شو که، سویت فروننتیده کی دولت له رنك مو، دنیا تنجلیقینی ساقلاش ارضوسی باردور. گرچه اوچونجی بر دنیا

اوروشنڭ چیقشیغا سویتله ر برلیگی نڭ اقتصادی تایناقلاری یول قویماس.

وضعیت شونی کورستدور که، غربی اوروپا برلیگی مسئله سیدن توغولمش بولغان بوگونکی، اوروپا احوالی ایکنجی بر " وەرسای " فاجعه سینی توغدورغوسیدور. گرچه اوروپانڭ بوگونکی مرکب احوالی، سویت روسیه سز بر اوروپا برلیگی مسئله سیدن چقیشدور. اگر سویت له ر برلیگینی اوز اچیگه الغان بر اوروپا برلیگی اورتیغا چقتان بولسا ایدی. ایکنجی بر "وەرسای" [6] فاجعه سی توغولمیغاننڭ سرتیدا، برنجی "وەرسای " فاجعه سینڭ یاخشی نتیجه له رگه ایگه بولغان بولار ایدی !

ق. قودای.

NOTES

1. سرتیدا بولگه ننك is an example of a past participle used as a noun in the genitive. It goes with طوپراقلاریدن المان *aside of what was given away .... of German lands.* The listing of the territories (Alsace-Lorraine, Ayre and Malmedi, Schlesswig, etc.) is in apposition to طوپراقلاریدن .

2. The non-temporal gerund of purpose in -ğali توپلاغالی here is employed as an infinitive complement of باشلادی *began to gather* or *began gathering.*

3. بولسا *as for* here sets off the logical subject of the sentence ایکنجی دنیا اوروش to emphasize it. Thus, lit., *as for the Second World War, it is a .... tragedy* or *the Second World War is a .... tragedy.*

4. بولونمش بولونمقده دور lit., *is becoming divided* or simply *has been divided.*

5. بولونمش بولونمقده دور lit., *has been divided, is being divided* or *has been and (still) is, divided.* or simply *has been divided.*

6. ایکنجی ۰۰۰فاجعه سی توغولمیغاننك سرتیدا states literally, *outside of the second .... tragedy not occurring* but better given as *not only would the second .... tragedy not occur* as the phrase is correlative to the remainder of the sentence برنجی ۰۰۰۰ فاجعه سیمو یاخشی نتیجه لەرگە ایگه بولغان بولار ایدی *but also the first .... tragedy would have good results.* This sentence is closely bound with the preceding two: *granted that .... and if .... (then) the second Versailles tragedy .... .*

VOCABULARY

وه رسای	*Versailles*	مره کبلشمه ك	*become complicated*
فاجعه	*tragedy*	نهایت	*end; very; finally, consequently*
قول پوت	*hand and foot*	مدافعه	*defense*
باغلاماق	*tie*	بلگوله مه ك	*appoint*
باش کوترمه ك	*rise, uprise*	یوله نچوك	*support*
عبارت	*consisting, aiming at*	کومنفورم	*Cominform*
طوپراقلار	*lands, territory*	یوله نمه ك	*lean on, support*
سرتیدا	*outside of*	گناهکارلق	*wickedness, crime, quiet*
مجبوری	*compulsory*	یول قویماق	*permit, tolerate, yield*
عسکرلك	*military service*	احوال	*state, conditions*
منفعت	*interest*	مرکب	*complex*

(BLANK)

SELECTION 13

TEXT

خدایار خاننڭ صوڭغی کونله ری

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

[1]بو مقاله خوقند خانلقیننڭ انڭ آخرقی خانی بولغان خدایارنڭ صوڭغی کونله رده، نمه سبب بله ن دولتینی انقراضلقغا اوچراتقانلقینی، چار روسیه گه نچوك آلدانیب اوز دولتیدن آیریلغانلقینی و انڭ آخردا باشیغا تارا کونله ر توشوب تانداق حسرت بله ن اولگه نلکینی آچیق کورسه ته دور. بونگه ن غزته اوتوغوچیله ریمزنی بیر تور خبردار قلساق فایدادن خالی بولماس دیگه ن[2] نهتده، غزته مزده، باسهب اوتوشنی لایق تاپدوق.

(تحریردن.)

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

ایدل بوییده، قرغیز صحراسیده کی تاتار خانلاری اوزلوکسز اوز آرالاریدا حکم سورگه ن نزاعلار سببلك آستا - آستا چار روسیه حکومتی قول آستیغا کیره باشلادیلار. اما یالغوز

تاشکند ، بخارا ، خوقند ، خیوا طرفله ریده کی اوزبك خانلقله ری روسلاردن بك یراق بولغانلقی اوچون همان اوز باشلاریغا تورا برگه ن ایدی . 19 - عصرنڭ اورتالاریغچه اوزبك خانلقله ری بخارا ، خیوا ، خوقند اسمده کی خانلقله رگه بولونوب بوروننغچه عمر سورگه ن ایدی . اورس عسکرله ری بو طرفگه فقط موندن 80 یل الگریگنه یتب کیلا آلدی . هم بولارنڭ همه سینی ، ایدل بوییده کی [3] خانلقله رنی استیلا قلغانده ك روسیه گه توشقان ایدی .

اوکتابیر انقلابیغا قدر بخارا ایله خیوا روسیه قول آستیدا اوز باشلاریغا خانلق توسلی بولوب تورغان بولسامو ، اما خوقند خانلقی بتونله ی منقرض بولوب چار روسیه نڭ صیر دریا ، فرغانه ولایتله ری دیب عنه آتالیب قالغان ایدی . منه بز بو اورونده اوشبو خوقند خانلقینڭ خدایار دیب آتالغان الڭ صوڭغی خانی توغروسیدا سوزله یمز .

بو خدایار خان اوزی بك کچك بالاغنه وقتیده تقریبا اون یاشلاریدا 1845 - یلده تختگه اولتورغان . هم 1875 - یلغا قدر 30 یل چاماسی خانلق قلغان ، لکین باشدا ، یاش وقتیده ، اوزبنڭ وزیرله ری بله ن [4] کیله شه آلمای ، یاکه خلقیدن تنجلانا آلمای ، بیر - ایکی مرتبه بخاراغا قاچیب ، یوروب ، بخارا

خانلارینینگ یاردمی بله نگه اوزینینگ خوقندبگه قایتیشقا موافق بولغان ایدی· [5] شونداق قیلیب اونینگ اوتوز یلغا سوزولغان خانلقدن بیر توتاش غنه بولمای، اوزولوب - اوزولوب کلگه ن· آخیرده، بو خان، خلقی بله ن تخمینو آرتوق تنجلانا آلمای، مملکتینی تاشلاپ دولتینی یوتانیب ایتیب کوب تیمنلقله ر کوروب، غربتله رگه توشوب یوروب حسرت بله ن اولگه ن· بو خانینگ مملکتیده، او قدر اوزون خانلق قیلشی [6] آللا نیقدر اوزون مسئله دورکه، بیز بو یرده، آنی ایمه س، بلکه شونینگ الینگ آخیرتیمینی یعنی قانداق قیلیب اول اوز مملکتینی تولدن برگه نده، نچوک غربتچیلکله رگه توشوب اولگه ن، مناشونی قارایمز·

خدایار خانینینگ مملکتی، "خوقند خانلقی" دیب آتالغانیده ک، فرغانه مملکتی یاکه "فرغانه" دیب گه آتالار· بو مملکتنینگ خلقی، سارت، اوزبه ک، قیرغیز دیگه ن قبیله له ر هم بیر آز تاجیکله ر توزار ایدی· بولارنینگ تاجکدن باشقاسی بیک بوروون زماندن بیرلی هر وقت بیر - بیرسی بله ن تالاشیب تجتریشیب کلگه نله ر· خانلارغا او قدر اعتبار قلماغانلار· هم خانلارنی هر وقت اوزی تیله کله ری بوییچه یوروتوشکه [7] استه گه نله رینی تختکه اولتورغوزوب، استه گه نله رینی توشوروشکه یاراتقانلار· بولار آراسیدا بیک قاتتیق توتادورغانله ری، هیچ بیر مرحمت اثری

کورسه تمه یدورغان خانلار بیر آز تورا آلغان بولسامو، یومشاراقراق خانلار اوزون خانلق قلا آلماس ایدی. عمرله زی کوپ وقت نزاعدا، باشباشداقلقدا اوتکه ن اوچون، بولار آراسیدا حقوق هم بیر - بیرسینینگ مال و جانینینگ امینلکی تائمین ایتلمه گه ن ایدی. هر کم اوز فایداسیغاغنه قاراپ اوزینینگ جانینی، بالاسینینگ جانینی ساقلاپ تورا آلغان ایمه س. قبیله آراسیدا موندا ق تنجسزلق له ر، حتی بیر عائیله ایچینده، هم شونداق ایدی.

مثلا: اوشبو خدایار خاننینگ آناسی آییم دیگه ن خانم، خدایار یاش وقتیده، بالاسینی اوزله رینینگ کونده شله ری اولتوروپ قویماسون[8] دیب تورتوپ آش پوشورغان وقتده، تولاری بله ن قازانغا توتونسا بالاسینی یرگه قویمای کوپله کینینگ ایته گینی تهشله پ توروپ بالاسینی ایته گینده، توتوپ تورار ایکه ن.

خدایار خان یاش، اوزی یاش وقتیدن باشلاپ یومشاق طبیعتلک، قاتتق تدبیرله رنی یاراتمایدورغان ایدی. خلقی هم وزیرله ری آنی[9] قوغلاپ یبیریب اورگه نیب قالغان ایدی. اوشبو سببدن خدایار هر وقت اوزبگه هر طرفدن[10] هجوم بولوشلاریدن خلقنینگ اوز سوزینی ایشنمه ی فیتنه له ر توزغاشیدن همیشه قورقوب کون اوتکه زگه ن. هم اوزینینگ قاشیداکی خدمت

قلغان آدمله رنىڭ همه سیگه بو شبهه بله ن تاراب تورغان ۰ اوزینىڭ حالی شونداق بولوشقا تارامای [11] خدایار خان اوزی مال هم خاتونله ر کوپه یتشکه بك حریص، کیف صفانی، راحتلك تنجلقنی بك یاخشی کوروچی، بك آلدی ـ آرتانی تاراب باریشقا خلقینىڭ، فقراله رینىڭ فایداسینی کوز ، تیب توروشقا ایرینوچی، هیچ بیر ایشکه تایتالاب اعتبار تیلمایدیغان کشی ایدی ۰ آنىڭ تورت شرعی خاتونلاری، بوله رنىڭ یته 50 چه کنیز ، ك خاتونلاری بولغان ۰ مملکتینىڭ هر طرفله ریده ، کوبله گه ن باغچه له ری بولغان ۰ شوله رده ، کیف صفا قیلیب یاتقان ۰ کوب وقت خوراز، كه كلك، سوقوشدوروش و تورلیك معناسیز اویونلار قلدوروب کون کوچورگه ن ۰ مالغا چکدن چقتان حرصلقی سببلیك اوزینىڭ خزینه سینی کوپه یته من دیب [12] فقرالاریغا تورلوك آلوان ـ یاساقنی حددن زیاده سالغان ایدی ۰ سوتولغان آشلقنىڭ یشدن بیر حصه سینی آلغان ۰ تورلك ییمشله ر هم کوك تاتلار اوستور ، دورغان باغچه له رنىڭ هر بیر تاناب یریدن بیر صوم آلغان ۰ چاروا ماللاردن یته شونداق کوب یاجلارنی آلغان ۰ سوداگرله رگه کوب آلوان سالغان ۰ شونداق قیلیب بو خان اوز وقتیده ، [13] ملیون صوملار آلوان توپلایدورغان ایدی ۰ لیکن بونىڭ بله ن هم قناعتله نمه ی، خلق ایچیگه پروتستینت بله ن آقچه بیریب توزغه اوخشاش خلقته حاجت بولغان نرسه له رنی اوز خزینه سیگه آلار ایدی ۰ بولار

بله نمو قالماسدن بو خانلقدا بالدورقی زمانلاردا خان کاسساسیدن صرف قلینادورغان راسخوتله رنی هم کیمیتکه ن و یمنه کوب وقت شریعتکه خلاف یول بله ن کشی ماللارینی تارتیب آلیشقا باشلادی . مثلا: بوروننقی عادت بوییچه مملکتنینگ هر طرفیدن خان بله ن کوروشوش اوچون کلگه ن توره له ر اوزله رینینگ درجه له ریگه کوره قیمتلك چاپانلار، آشلقله ر هم آقچه له ر آلار ایدی . خان بولارغا چاپانلارنینگ ناچارلارینی بیریب آشلق هم آقچه لارنی کیمیتب بیریشکه باشلاغان ایدی . بولار اوستیگه کشینینگ مالینی تارتیب آلیشدینمو خدایار خان هیچ اویالماس ایدی . مثلا ؛ قای بیر وقت بعضی بیزاله رنینگ بتون یرله رینی اوز قولیغا آلغان . حاضرقی نامانگاننینگ شرق طرفیده کی قاناگین دیگه ن بیر قشلاق بار . بو قشلاق صیر دریا بوییده ، نامانگاندن یگرمه چاقرم بیراقلقدا بولوب شو چاغدا صیر دریا اوزینینگ یارلارینی یات - یات یوروب آلماشتوروب تورار ایدی .. بیر چاغدا صیر دریا اوزینینگ بتونله ی آقیمینی ایکنچی طرفدن آلیب که لگه نده ، یالغوز بیزانینگ یری بولونوب قالغان . شوندا خدایار خان نامانگان قاضیسی داملا تورسون محمد دیگه ن کشیگه امیر بیریب ، شول یر خانغا مخصوص دیب فتوا بیریشکه توشقان . قاضی بو ایشنینگ بتونله ی شریعتکه خلاف بولغانلقینی ایتقاندا ، خان بونی اورنیدن چیقاریب آنینگ یرینی اوزبگه قیلب آلغان .

خاتون - قیز توغروسیدا مو، خاننک کوب شونداق ایشله ری بولوب اونگه ن . مثلا : بو خوقندده اوزبیننک ایشانی بولغان میان صاحب حضرت دیگه ن حضرتنک "شاه آیم" دیگه ن خاتونینی زورولوق بله ن تارتیب آلغان . بو خاتون فرغانه ننگ جنوب طرفیده گی دروازه دیگه ن یوننک اسماعیل اسمیده گی خاننک قیزی ایکه ن . بونی [14] تانداتتور بیر کورروب خدایار خاننک کوزی توشکه نده، مجبورا اونی ایریدن آجراتیب اوزیگه آلغان . (خدایار خاننک ابن یامین دیگه ن اوغلی شو خاتوندن توغولغان) منه شونداق ایشله ر خدایار خاندا بیك کوب بولغان . موناداق ایشله ر بونداق خانغه اعتبار قلمایدورغان خلقننک هر بیر توره له رننک، ایشانله رننک علماله رننک غضبینی توزغاشتا کوب سببچی بولغان . بوننک اوستیگه خدایار خان اوزی بیك توبن طبیعتلك کشی بولغان اوچون، کوکلی تالغان کشیله رنی تسلی بیریش‌که، خلقننک محبتینی اوز طرفیگه جلب قیلیشتا هیچ بیر اوروناغان . هم آنداق ایشله رننک لازملقینی هم بلمه گه ن . او چاغدا خوقند ملکی بولغان آق مسجد، تورکستان، چمکنت، تاشکند شهرله ری روسننک چیرناف هم کاوفمان دیگه ن گینراللاری طرفیدن سوتوشوب آلنغان ایدی . خدایارننک عسکری هم قلغان تدبیرله ری بو سوتوشلاردا هر وقت بیمرلیب که لگه ن . بوروننی عادت بویونچه بو خان بخارالق بله ن هم سوتوشغان . لیکن

بونگدا هم یمگلگه ن• بو ایشله ر آکثا آچچقله ری قوزغالب تورغان خلقینینگ قارشیسیدا ینه اعتباری یوقالشقا سبب بولغان• بونینگ اوستیگه بو خان اوزی کوب وقت بخارادا تورغانلقدن• بخارا عادتیگه اورگه نگه ن ایدی• هم اونی اوزینینگ پای تختی بولغان خوقندگه کیرگوزوب ماختانغان• خوقند خلقی بونی هم یاراتماس ایدی•

خدا یار خان اوزی ینه طرفدن خیلی عقللق کشی ایدی• اول روس عسکرلرینینگ نمه اوچون هر نوبتده [15]ییگلب که لگه نینی هم توشه نگه ن• او روس خلقیده•کی دولت تورموشینینگ گوزه للیکینی• علمینینگ• دنیادا یاشاشنی یك آسانلاشتوریدیغان ایشله رنینگ کوب ایکه نلکینی نهایت شول مملکتنینگ چکسز زور کوچی بارلقینی [16] سیزگه ن• اوشبو سببدن بو چاغدا تورکستان والیله ری بله ن دوست بولوب توروش اوچون اوزینینگ خلقیغه یك ایشه نمه گه نلیکی سببلك بو گینرالله ر بله ن [17] چیقیشب توروشنی اویلار ایدی• خلقی فتنه فلان کوته رسه اسکی زماندا [18] بخارا خانلاری باستانده•ك ایشله شکه اویلاغانلقدن بو گینرالله رغه کوب خذمتله ر قلغان ایدی• مثلا: کاشغرده• او چاغدا خانلق قلغان یعقوب بك بله ن کاوفمان آراسیدا بولغان بیر ایشده• کاوفمان فایداسیغا خذمتله ر کورسه تکه ن و 1869 نجی ییلی کاوفمان

بخارا خانلقی یریگه کیریب سمرقندنی الیب سمرقند جنوبیده کی شهری سبز هم کتاب اسمیده کی ایکی شهرنی محاصیره قلغان · اول شهرلرده کی جورابیك هم بابا بیك اسمیده کی ایکی اوزبیك بگلهری قارشی تورا آلماسدن شهرلهرینی تاشلاب خوقند طرفیگه قاچیب بارغان · شونده خدایار خان گاوفمانغا خذمت قلامن دیب اوشبو بگلهرنی [19] توتوب بهرگهن ·

بونگ اوستیگه اوزی تاشکندگه کشی ایبرتب اوزینگ سرایینی زینتله ش اوچون تورلی اوروس جهازلهری هم قمتلیك عرابالار آلغان · [20] نچوك بولسادا اوروسنگ کوچیدن هم مدنیت بایلقیدن فایدالانشنی استهگهن · بو ایش خوقند و عموما فرغانهدهکی مسلمانلارنی "خدایار خان اوروسقا ساتلدی، اوروسنگ عادت و باشقالارینی [21] آلا باشلادی" دیگهن اویغا توشورگهن ·

تسقهسی هر وقت فیتنه چیقارب هم فیتنه چیقاریشنی استهب تورغان خلقی آراسیدا خدایار خاننینگ حرمتی بولماغان · حتی خلق اونی یاراتماغان · بونگ اوستیگه خان اوزینگ تدبیرسزلیکی آرقاسیدا خلقینگ آچیغینی کلتوره دورغان نرسهلهر ایشلهب بونداق اوزیگه قارشی نچه مرتبه قارشی فیتنه کوتهریب توزغولوب تورغان خلقینی فیتنهگه حاضرلاغان · واقعه 1875 نجی یللهرده اوشبو سببلهردن فرغانهنگ هر طرفیده

خانغا قارشی فیتنه له ر باشلانغان ·

خدا یار خاننڭ ولی عهدی هم بو چاغدا اندیجانغا باشلق بولوپ تورغان اوغلی سید نظرالدین بیك هم بو فیتنه چیله رنڭ - "سینی خان قیلامز"[22] دیگه ن له ریگه قاراپ فیتنه گه توشولغان · بو وقتله رده خدایار خاننڭ ناچار حالیدن فایدالانیب خان بولوشقا تله‌گوچی ایکنچی بیر یالغان خان چقدی · پولاد اسملك بیر اوزبیك نامانگان طرفده کی قیرغیزله ر آراسیدا اوزینی "من خدا یاردن بالدور خوقنده خانلق قیلیب اوتکه ن علیم اسمیده کی کشی اوغلینینڭ بالاسی من · خانلق خدا یار نسلیگه ایمه س، ماکثا تیگه دور" دیگه ن بولوب قارا خلقنی اوز طرفیگه تارتتان · کوب کشیله ر آنڭ طرفیگه اوتوب خوقندنی آلشقا اوپلا باشلاغان · نصرالدین بیك هم انڭ طرفدارله ی اوشبو یالغان پولاد خان بله ن اتفاقا کیلیب خدا یار خاننی[23] نچوك یولسامو اولتوروشکه سوز بیرگه نله ر ·

(دوامی بار) ·

NOTES

1. The principal clause بو مقاله ... کورسه ته دور has three direct complements in the form of expanded past participles in the accusative case which, with all the elements belonging to each participial phrase, are equivalent to noun clauses: نه سبب بله ن دولتینی انقراضلققا اوچراتقانلقینی *how his country met its fall*, نچوک آلدانیب اوز دولتیدن آیریلغانلقینی *how he was enticed .... and separated from his own country*, تانداق ... اولگه نلکینی *how .... he died.*

2. دیگه ن sets off a direct quotation which expresses purpose. خبردار قلساق فایدادن خالی بولماس دیگه ن نیتده states literally, *in the aim that says, it is not devoid of interest if we inform ....* or better, *thinking that it is not devoid of interest to inform ....* .

3. The likeness suffix -däk (*like* or *as*) is attached to an expanded past participle which is the equivalent of a subordinate clause of comparison with the conjunction *as* or *just as*. Thus, خانلقله رنی استیلا قلغانده ك *just as they had occupied the khanates ....* .

4. This sentence has three secondary predicates (the first two in the negative form) کیله شه آلمای *he was not able to get along with ....* , یاکه ... تنجلانا آلمای *nor able to get peace*, قاچیب یوروب *he fled*. The first two gerunds describe actions that are the cause of the third: *because he was not able to get along with .... nor get peace ...., he fled and ...* .
قاچیب یوروب is a secondary predicate but in the form of a complex verb with the auxiliary denoting a protracted (but interrupted, repeated, episodic) action of the given subject.

5. شونداق تهلب is an idiom meaning *in this way* or *thus*. بولمای is a secondary predicate expressing contrasting states: *was not .... but*. اوزولوب - اوزولوب كلگه ن is a complex verb with the main element reduplicated to denote the sporadic nature of the action carried out over a long period of time; كلگه ن also suggests a long-continuing action: *was all broken up*.

6. آللا is used with interrogative pronouns and adverbs to make them indefinite: آللا نیقدر *however much* and آللا نیقدر اوزون *however long* or, lit., *God (knows) how long*. Above, او قدر اوزون خانلق *such a long rule*.

7. استه گه نله رینی is a past participle used as a noun and the direct object of the secondary predicate تختکه اولتورغوزوب ; of course خانلارنی also is the direct object of the same verb: *they put on the throne certain khans, those whom they wished ....* . The second استه گه نله رینی is the direct object of توشوروشکه یاراتقانلار : *and caused to be removed whomever they wished*.

8. دیب sets off a direct quotation that, with its verb in the third person imperative, expresses purpose in the negative: بالاسینی اوزله رینك کونده شله ری اولتوروب قویماسون دیب *lest her rivals kill her child*. This construction also expresses apprehension, particularly with the word قورقوب : *fearing that her rivals might kill her child*. In the complex verb اولتوروب قویماسون the auxiliary qoy- denotes the full and sudden completion of an action limited in scope. Other verbs in the sentence: توتونسا *when she busied herself ...* , یرگه قویمای *she did not put .... to the floor but* or *rather than putting .... to the floor*, تیشله ب توروب *she would hold in her teeth*, and the finite verb expressing customary action in the past; iken suggests that the action is not known to be an absolute fact: توتوب تورار ایکه ن *she used to hold* or *she would hold*.

9. توغلاب بیریب is a complex verb functioning as a secondary predicate; the auxiliary suggests an energetic and decisive action. The finite verb اورگه نب قالغان ایدی also is a complex verb with the auxiliary qal- conveying the idea of a sudden, unexpected action. Thus, *having become accustomed (to the idea), they drove out* or *they became accustomed to driving out ....* .

10. بولوشلاريدن هجوم is a verbal noun in the ablative case expressing *cause;* the first secondary predicate ايشنمه ى completes the thought of the preceding phrase: *because there were attacks .... he did not believe ....* . The next secondary predicate تورقوب functions as an adverb describing the action of the main verb كون اوتكه زگه ن : *he passed his days .... fearing ....* .

11. This very complicated sentence breaks down as follows. The subject of the sentence is preceded by a *despite* clause: تاراماى *despite the fact that ....* . The main clause is خدايار خان ... كشى ايدى *Khudayar Khan .... was a person.* The remainder of the sentence consists of a series of various adjectival modifiers (all having their own complements) of كشى. These are, in reverse order, i.e. away from the word modified: هيچ بير ايشكه تاپتالاپ اعتبار قيلمايدىغان *who would not consider repeating any task* (present participle); آلدى - آرتانى تاراپ باريشقا ... كوزه تيب توروشقا ايرينوچى *one who was lazy in looking to .... and in taking care of things* (noun in apposition, lit., *loafer*); ياخشى كوروچى *one who lived ....* (noun in apposition, lit., *a lover of*); and finally كوپه يتشكه بك حريص *very greedy of increasing ....* (adjective).

12. The quotation particle ديب as here often sets off a clause of purpose. اوزينك خزينه سينى كوپه يته من ديب states literally, *saying; I will increase his treasure* (note incongruity of person) or better *in order to increase his treasure.*

13. Usually numbers take the singular but here the plural suffix on the noun generalizes the concept: مليون صوملار *millions of rubles.*

14. The suffix -tur is attached to interrogatives to make them indefinite: قانداقتور *somehow.*

15. يينگه نينى كه لگه نينى is a past participle used as a noun in the accusative case as the direct object of توشه نگه ن. This construction usually renders indirect discourse (but more often with the participle substantivized by the suffix -lik). Here the expanded participle (i.e. the participle, its subject روس عسكرلرينك and all the other parts of the phrase governed by the participle) is equivalent to an English noun clause: *he understood why the Russian armies .... won.*

16. The main verb سەزگەن has three direct objects: گوزەللیكینی (abstract noun), ایكەنلكینی (indirect statement), and شول مملكتنك ... بارلقینی (indirect statement in the construction with bar expressing possession): *he perceived the attractiveness ...., that science and works .... exist, and that this country has .... .*

17. چیقیشیب توروشنی is the direct object of اویلار ایدی ; the construction can be translated as indirect discourse (*he thought that he would conspire ....*) or as a verbal noun (*he thought of conspiring ....*).

18. بخارا خانلاری باصقاندەك ایشلە شكە اویلاغانلقدن states literally, *because he thought of acting as the Bokhara khans crushed ....,* but here, *because he thought of acting as the Bokhara khans acted .... .*

19. توتوب بەرگەن is a complex verb in which the auxiliary ber- denotes an action carried out for the benefit of someone other than the actor. The quotation particle دیب expresses purpose, *with the aim of.*

20. Bolsa plus the emphatic particle (da or mu) is employed with interrogatives to make them indefinite; see notes 6 and 14. Thus, نچوك بولسادا means *somehow.* See also 23 below.

21. The verb başla- occurs as an auxiliary with the main verb as a present gerund; it expresses a beginning action. Thus آلا باشلادی means *he began accepting* or *be was beginning to accept.*

22. The secondary predicate قاراب takes the past participle in the dative. The past participle دیگەنلەرگە sets off a direct quotation and has its subject فیتنەچیلەرنك in the genitive: *they heeded the conspirators who said .... .*

23. نچوك بولسامو is an indefinite adverb; see note 20 above: *somehow or by some means or other.*

VOCABULARY

صوڭغی	*last*
مقاله	*article*
خانلق	*khanate, kingdom*
الڭ آخرقی	*last*
انقراضلق	*fall (pol.)*
اوچراتماق	*meet*
چار	*Czar*
نچوك	*how*
آلدانماق	*be duped, enticed*
آیریلماق	*be separated*
حسرت	*longing, yearning*
آچیق	*open, clear*
اوقوغوچی	*reader*
قور	*line, time*
خبردار قلماق	*inform*

خالی	*empty, devoid*
لایق	*appropriate, fitting, proper*
تحریر	*writings, record; editor*
ایدل	*Volga (river)*
صحرا	*village, land*
اوزلوکسز	*continually*
نزاع	*quarrel*
سببلك	*because of*
آستا ـ آستا	*slowly, gradually*
همان	*always*
اوز باشلاریغا	*independent*
بولونمك	*be divided*
عمر سورمك	*live*
استیلا قلماق	*occupy*
انقلاب	*revolution*

توسلی	in the form of
بتونله ی	completely
منقرض بولماق	disappear
دریا	river
غنه	only, merely
آتالماق	be called, named
منه	here, thus
اوشبو	above-mentioned, this here
تقریبا	approximately
یاشلار	age, years
چاماس	approximately
باشدا	at first
یاش	grown up
کیله شمه ك	agree, get along with
تنجلانماق	get peace
مرتبه	time
بله نگه	only with
موافق بولماق	succeed
سوزولماق	last, endure
توتاش	continuously; adjacent, touching

اوزولمه ك	be broken up, interrupted
آخیرده	at last
تخیمو	still
آرتوق	(no) longer, more
غربت	exile
توشمه ك	fall
حسرت	longing
غربتچیلك	exile
مناشو	above-mentioned
تاراماق	look at, review
قبیله	tribe
بورون	early
بیرلی (بیری)	since
بیر - بیرس	one another
تالاشماق	quarrel
قچقریشماق	shout, swear
اعتبار قلماق	show respect, consider
تیله ك	wish, desire
یوروتمه ك	act, carry out
اولتورغوزماق	make sit

توشورمه ك	*make fall, drop*
مرحمت	*mercy*
اثر	*indication, trace, mark*
يومشاقراق	*softer, rather soft, more gentle*
عمر	*life*
باشباشداقلق	*anarchy*
حقوق	*law*
مال	*property, goods*
جان	*life, spirit*
امينلك	*security*
تاءمين ايتلمه ك	*supply, preserve*
تنجسزلق	*unrest*
حتى	*even*
عائيله	*family*
مثلا	*for example*
خانم	*lady*
كونده ش	*rival*
پوشورماق	*cook*
قازان	*kettle*
كويله ك	*dress*

ايته ك	*hem, skirt*
تيشله مه ك	*bite, hold in teeth*
توتونماق	*apply oneself*
يومشاق	*soft*
طبيعتلك	*nature*
ياراتماق	*love, like*
توغلاماق	*chase out*
اوركه نمه ك	*learn, get accustomed to*
ايشنمه ك	*believe*
فيتنه	*intrigue*
قوزغش	*riot*
هميشه	*always*
اوتكه زمه ك	*pass*
قاشيدا	*in the presence of, at*
شبهه	*doubt*
خاتون	*woman, wife*
كوپه يتمه ك	*increase*
حريص	*greedy*
كيف	*pleasure*
صفا	*pleasure, delight*

راحتلك	comfort
آلدی - آرقانی قاراب بارماق	take care of, pay attention
فقرا	subject, citizen
کوزه تمه ك	take care of, look after
ایرینچی	loafer
قایتالاماق	repeat
شرعی	legal
کنیزه ك	slave-girl, harem girl
خوراز	cock
که کلك	partridge
سوقوشدوروش	making fight
معناسیز	meaningless
اویون	game
کوچورمه ك	pass
چکدن چقماق	exceed, go beyond
حرصلق	greediness
خزینه	treasury
آلوان - یاساق	taxes
حد	limit, bounds
حددن زیاده	excessive
سالماق	levy
سوتولماق	be threshed
آشلق	grain
حصه	part, share
یمیش	fruit
کوك تاتلار	green vegetables
اوستورمه ك	raise
تاناپ	tanap (square measure)
صوم	ruble
چاروا ماللار	livestock
باج	tax, customs
سوداگر	merchant
قناعتله نمه ك	be satisfied
پروتسینت	per cent
توز	salt
حاجت بولماق	need
خانلق	reign
بالدورقی	previous
کاسسا	treasury

صرف قلینماق	*expend*
کیمهیتمه ك	*decrease*
شریعت	*laws*
خلاف	*contrary*
تارتیب آلماق	*confiscate*
بورونقی	*previous*
عادت	*custom*
توره	*official*
درجه	*rank, degree*
چاپان	*cloak*
ناچار	*helpless, worthless*
اویالماق	*be ashamed*
قای بیر وقت	*some time*
ییزا	*village*
چاقرم	*mile*
ییراقلق	*distance*
چاغ	*time*
یارلار	*banks (river)*
پات - پات	*often*
یووماق	*wash, wash out*

آقیم	*flow, course*
آلماشتورماق	*alter*
قاضی	*qazi*
امیر	*command*
مخصوص	*intended for, belong to*
فتوا	*declaration*
قوشماق	*add*
ایشان	*ishan (head of rel. order)*
حضرت	*dignitary*
قانداقتور	*somehow*
بیر	*once*
کوزی توشمه ك	*admire*
ایر	*husband*
آجراتماق	*separate*
علما	*theologian*
غضب	*anger*
تربی	*carefree*
کوکلی تالماق	*feel resentment, feel hurt*
تسلی بیرمه ك	*console*
محبت	*affection*

جلب قلماق	attract, draw
اورونماق	try
ملکی بولماق	belong
تدبیر	action, measure, plan
بیمریلمه ك	be routed
ینگیلمه ك	be defeated
آچچق	anger
پای تختی	capital (city)
ماختانماق	boast, brag
خیلی	very
عقللق	intelligent
نوبت	time, turn
ینگمه ك	defeat, win
تورموش	existence
گوزه للیك	beauty, attractiveness
علم	science
آسانلاشتورماق	facilitate
نهایت	finally; very
چکسز	limitless
سهزمه ك	perceive

والی	governor
دوست بولماق	befriend
اویلاماق	think
فلان	such, so and so
کوته رمه ك	rise
محاصره قلماق	lay siege to
ایبرتمه ك	send
سرای	palace; inn
زینتله ش	adornment
جهاز	apparatus, instrument
عرابا	carriage
مدنیت	civilization
عموما	in general
قسقه سی	in short
حرمت	respect
تدبیرسزلیك	thoughtlessness
قارشی	against; stubborn
واقعه	in fact
ولی عهد	heir apparent
فیتنه چی	conspirator

تاراماق	*heed, look at*	تيگمه ك	*touch, concern; belong*
يالغان	*false, pretender*	قارا خلق	*ignorant people*
نسل	*race, breed*	دوامى بار	*to be continued*

(BLANK)

SELECTION 14

TEXT

آمریکا دولت مدافعه وزارىتی اوچقو
اوردو پلانینی تکشورروش اوستیده

واشینگتون، 20- نویابیر (م · آ) · دولت مدافعه وزیری فوریستال طرفیدن تکشوروُلگه ن اوچقو اوردو تشکیلینی کیڭه یتیش پلانی (70- چوڭ اتره دکه یه تکوزوش) پات یاقندا وجودقا چققوسیدور · خبرگه کوره، اوچقو اوردو پلانی تصادفی اورروش باشلانب قالغان تقدیرده، اوچقو اوردونڭ الڭ کمنده 70 چوڭ اتره د [1]بولوشقا تیگشلك دیب تونوغان · بو اوروندیکی کشیله رنڭ تخمینله شیچه، اوچقو اوردو تشکیلینی کیڭه یتش فکریده، [2]اوچقو اوردونڭ فقط 50 چوڭ اتره د بولوش احتمالی بار ایکه ن · بونداق بولغاندا آمریکا بی خطرلیگی اوچون الڭ توبن درجه ده لازم بولغان توتکه کوره 20 اتره د آز ایتلغان بولوب حاضرقی حقیقی کوچدن 7 اتره د کام بولغوسیدور · خبرگه کوره، دیگنز قوروغلوق اوردو اوچقو هیئتینڭ فوریستالگه کورسه تکه ن

فكریگه آساسا دولت مدافعه بودجه تی 3 قسیمگه تخمینله نب بیریلگوسیدور. مذكور هیئتنینڭ فكریدیكی كورسه تلگه ن مقدار ترومه ن بلگوله ب توختاتقان كیله ر یللق راسخود 15 میلیارد آمریكا دوللارینینڭ اچیگه كرگوزولگه ن. آكتسلق كشیله رنینڭ سوزله شیچه، دیكسز قورروغلوق اوردو هیئتینینڭ فكریده، اوچقو اوردو راسخودیغا 5 میلیارد 2 یوز میلیون، قورروغلوق اوردو راسخودیغا 5 میلیارد، دیكسز اوردوغا 4 میلیارد 2 یوز میلیون آمریكا دوللاری كورسه تلگه ن. اگر حربیه تمانلار رئیس جمهوردن حربیه راسخود قانچه میلیارد دوللار توشوشنی طلب قلسا، او چاغدا اوچقو اوردو اتره دله رینینڭ 66 اتره د (دادوی) بولوش احتمالی بار. اصلی آمریكا دولتیده، حاضرقی بار بولغان اتره دله رنینڭ سانی 57 بولوب كیكسه یتش پلانیغا آساسلانغاندا 5 یلدن كیین 70 اتره دكه یتیشی تیگشلك.

NOTES

1. The quotation particle sets off a typical indirect statement: بولوشقا تونوغان دیب تیگشلك *it recognizes that .... must be ....* .

2. This construction expresses possession: اوچقو اوردونك ... احتمالی بار ایکه ن *the Air Force has the possiblity of being ....* or *there is the possibility that the Air Force will have ....* .

VOCABULARY

وزاریت	*ministry*
تکشورروش	*inspection, study*
کیکَه یتیش	*enlargement*
چوك اتره د	*wing (air force)*
یه تکوزوش	*reach*
پات	*quick, very*
وجودتا چقماق	*bring to life, put in force*
تصادفی	*unexpectedly*
اورروش	*war*
تقدیرده	*in case*
که م	*less, little*
تیگشلك	*necessary; must*
تونوماق	*recognize*
تخمینله شمك	*estimate, calculate*
فکر	*idea, proposal*
بی خطرلیك	*security*
توبن	*low, bottom*
آزایتلماق	*reduce, lessen*
حقیقی	*true, actual*
قورروغلوق	*land (forces)*
کورسه تمك	*show, submit*
آساسا	*based on*
بودجه ت	*budget*
مذکور	*above-mentioned*
مقدار	*amount*
بلگولمك	*be determined, fixed*
توختاتماق	*determine, fix*
راسخود	*expenditure*
میلیارد	*billion*
کرگوزولمك	*be included, introduced*

آگاهلق	*intelligent, informed*
حربیه	*military, war*
طلب قلماق	*demand, request*
دادوی	*large unit, wing*
اصلی	*completely, all in all*
بار بولماق	*exist*
آساسلانماق	*be based on*
یتمک	*reach, suffice*

(BLANK)

SELECTION 15

TEXT

شڭجاكنڭ چارواچيلقى

شڭ جاكنڭ چارواچيلق مهدانلرى[1] ككرى اولغانى قدر، اونڭ محصولاتيمو دولت بويچه بك معموردور. بوتون اولكه نڭ شمال طرفنده، قش اوزون ياز قسقا بولادور. اولكه نڭ چارواچيلق يايلاقلرى باى و طبيعى بر منظره نى اشغال قلغاندور. بو طبيعت چارواچيلق نى ترقى اندوروشده، فوق العاده، شرائط توغدوروب بيره آلادور. بر بولوم اقتصادى انعكاس خلق حياتيننڭ چاره لرى، بر مناسبت بله ن چارواچيلق محصولاتلرينڭ اوستيگه يوكله نگه ندور. مثلا: كييم (تيره، يونڭ) ييمه ك (هر خيل ئه تدين سوتدن اشله نگه ن نرسيلر) اولتوراق اشيالرى (قارا اويله ر) و حركت (توگه، آت، خاجر ـ ايشه ك) قاتارلق شيئيله رنڭ همسى چارواچيلق محصولاتلريدن عباره تدور. ايمل واديسى، آلتاى تاغلرينڭ كونگه ى، تيرسكه ى يوتالرى و ايلى واده سى اولكه نڭ شمال تسميديكى 3 بيوك چارواچيلق مركزى

حسابلانادور · تیانشان تاغی نلڭ شمالی اینه کیده، دهقانچیلقمو ترقی انکه ن بولوب، شیخو، چونجی و باریکول یاقلری ینه چارواچیلققا باغلانغان حالده دور · چارواچیلق مهم تاپیلمیغان رایونلاردا هر تورلوك حیوانلر چنانچه قوی و اچکو کوبچولکنی اشغال قلادور · کالا، آت و توگه له رمو بونلڭ ایچیده ترکیب اینه دور · بو خیل حیوانلار جوڭغاریه ده کی مختلف جایلر اینقسا شرق طرفلریده، و آلتای تاغلرینڭ جنوبی غرب یاقلریده کی مونغوللر تولیدا کوپ اوستورولیدور · جوڭغاریه نلڭ غرب طرفیده، یاشاغان قازاق و قرغز خلقلری بو خیل مالالارنی کوبره ك آسرایدورلر · قازاقلر مونغوللر بایلیقینی مال بله ن اولچه یدو · اولاردا آت، قوی، کالا اچکولر مکلاب یوزله پ و اونلاب بولغانلقی بله ن [2]بای کمبه غه للیکنی آیریشادورلر · اولکونلڭ جینوبیده کی تاریم وادیسیده، چارواچیلق جوڭغاریه گه نسبتاً او قده ر ترقی ئه تمیگه ندور، جنوبنڭ الڭ چوڭ چارواچیلق رایونی قاراشهر و اوچتورفان بولوب حسابلانادور · بو یرلر یوکسك تاغلر بله ن چه کله نگه ن یرلر بولوب قش فصلیده قارسیزیقی بله ن ایککیگه — یعنی یوقاری قسمی خاص چاروا رایونی، یاز فصلی قارنڭ ایریشی بله ن توبه نکی قسمی زراعتکه مساعد میدانمه آیلنیدورلر · توبه نکی قسمی یرم چاروا رایونی بولوب که مبه غه للر بویرلرده، دیخانچیلق قلورلر · بایلر بویرده، دیخانچیلق قلمایدورلر · قش فصلیده، ماللر

اوتی په س یرلرده، قشنی اوتکوزیدو. چاروا رایونلرینڭ اوتی ایگیز یرلریده، کالا باقیدو. اوتی آز و اوزون یرده، قوی بیقیلیدو. اوتی آز و په س یرلرده، اچکو باقیدو.

قارا شهرنڭ کوبچولوک چارواچیلیقی موغوللرگه خاص بولوب بویرده، عموماً موغوللر یاشایدورلر. جنوبنڭ تاریم بویلریده‌کی شرقی جنوب تاغلاردا چارواچیلقنڭ ایگه‌لری بولوب تاجیک و قرغزلر یاشایدورلر.

چارواچیلق حساباتینی سوزلیگه‌نده، بتون اولکه‌ده 15,000,000: باش مال حسابلانادور. بونڭ ایچیده، 11,500,000 دن آرتوغراقی قوی، 870,000 آت، 1,600,000 دن آرتوغراقی کالا، 20,000 توگه و 680,000 ایشه‌ک و خاچر باردور. حساباتمزنڭ هر رایونغا بولونوشینی کوزدن کیچرگه‌نده، توبندیکیچه بولیدو.

xxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

قشین و ایرته یازدا بولیدیغان هر اقلیم اوزگورشلری تورکستاننڭ مال چارواچیلیغیغا آیرم تاثیر قلادور. بونڭ نتیجه‌سیده، مال ـ چارواچیلقدا[3] چونڭ ـ کچیک اوزگورشله‌ر بولوب توروردور. بولوبمو قویغا بک تاثیر قلیدو. موندن باشقا اوت

و چرپ مسئله لری نتیجه سیده ، آچلقدن [4] اولوپ کیتش اشلریمو بولوپ تورودور · بونڭ بله ن مکَـلاپ تومه نله پ چقملار بولوشی ممکن ·

اولکونڭ الڭ کوپ تویلری ایلی و تارباغاتای یایلاقلریدا یاشایدو · بو یه رله ر اولکونڭ تویچیلیغیدا ایگه لیك رولینی اوینایدو · اما قوی سانیده ن باتقاندا جوگنغاریه ده اولکونڭ جنوبیغا قاراغندا 2.5 حصه زیچلقنی تشکیل قلادور · جوگنغاریه نڭ قوی نسبتی اولکه بویبچه 48 فائیض دور · جنوبنڭ اویغورلری دهقانچیلق اوچون [5] کوچ چقارماغاندا ، بوسان تهخیمو چوڭ نسبت تشکیل اتکه ن بولور ایدی ·

کالا تقسیماتیدن سوزله گه نده ، اونڭ دهقانچیلق بله ن یاقن بر مناسبتی باردور · بوتون اولکه بویبچه کاشغرنڭ کالاچیلق محصولاتی بك کوپدور · ایلی ، آقسو ، یارکند مو بو حقده ، ایکنجی اورون توتادور · یه رگه اشله شده ، کالادن فائده لنش سانی مزکور یرلرنڭ دهقانچیلیقیغا نسبتاء حسابلانادور · آلتی شهرنڭ دهقانچیلیغیدا اورتا حساب بله ن هر اون (مو) تاناپ یه رگه بر کالا توغری کیله دور · جونغاریه ده ایسه بر تاناپقیمو توغری که لمه یدور · آلتی شهرنڭ دهقانچلیغی مو بك ترقی اتکه ن بولوپ ، بوگنا پاراشا آدم سانی هم

کوپدور ۰ مثلا : خوتنده ، [6] کالا آرقلی دهقانچیلق تلغوچیلەر 60 فائضنی تشکیل قلادور ۰ بو رایونلارنڭ کالاغا بولغان احتیاجی ، داخلی چینگه سالیشتیرغاندا دها بك قسدور ۰

ایلی آت رایونیدور ۰ آتنڭ کوپلیگی بله ن ایلی بوتون اولکه بویچه مشهوردور ۰ ایلینڭ آتچیلقدیکی نسبتی بوتون اولکه نڭ 1/3 گه توغری کیلیدور ۰ قالغانلری تارباغاتای (چوچه ك)، اورومچی، قاراشهر، آلتای، آقسو لردور ۰ موندن قالغانلری 30,000 دن آرتوق محصول بیره آلمایدور ۰ جوڭغاریه نڭ آت سانی اولکه ده ، 75 فائیض دور ۰ ایلی و تارباغاتای بورونده ن صفتی یاخشی آتچیلقدا مشهور بولوب ، اوندن قالغان اوروننی باریکول و قاراشهر نڭ نسلی یاخشی آتلری اشغال قلادور ۰

ایشه ك و خاچر دهقانچیلق رایونلری بله ن علاقیدار حیوانلر دور ۰ اویغورلار بولارنی مینش و یوك توشوش اوچونلا اشلیتیدور ۰ بونڭ سانی جوڭغاریه ده ، بك آزدور ۰ آلتی شهرده ، فوق العاده کوب بولوب ، اونڭ سانی بوتون اولکه نڭ 92 فائیضیگه برابردور ۰ خوتننڭ ایشه ك و خاچرلری عاده تدین کوب بولوب ، کاشغر و یارکند اوندن صوڭقی اوروننی توتادور ۰ موندن باشقاندا اولکه نڭ آت و ایشه ك نسبتی بو بریگه قاراموقارشی حساب بیره دور ۰ توگه تورکستاننڭ

فوق العاده ماليدور . بو فقط تومولوقلاردا مينش اوچونلا استعمال قلنهدور . توگه نك كوبچيليگی تارباغاتايدا بولوب ، موندن صوكنغی اوروننی آلتای و اوروموچی اشغال قیلیدو . قاتناش منزللریده توگه چیلیككه عائد اورته كلر باردور . توركستان چارواچیلقینینك آساس محصولاتی قوی یوكی وه تیره دور . یونك و تیوبت یوكی بولوب ایككیگه آیریلیدو . یونك ایچیده ، اچكو یوكی 10 فائیضنی تشكیل قلادور . یونك محصولاتی 1942 یل حساباتیغا كوره ، بوتون اولكه ده 187,000 ده ن حاسل برمشدور . یونك ایچیده ، فقط یونك (توگه یوكی هم اچیده) 33,000 ده ن دور . بولار توركستاننینك برلیك محصولاتیدور . یوكچیلقدا خوته ننك یوكی یوقاری اوورن توتادور . مشهور لیغی بله ن خوته ننك یوكی یونك بازارلرینی اشغال اتكه ندور . بو خیل یوكنینك ره نگده آتلیقی بله ن مشهور بولوشی بهار و كوزده قیر قیلیشیدور . یاركند ، قارغالق ، كوچار ، بای قاتارلق یرده ، یتشكه ن یوكلر هم یالغاندن خوته ن یوكی ده ب ساتیلیدو . قاراشهر ، قمول یوكلری مونغول یوكی ده ب آتیلیدور . آلتای و تیانشان یوكلری قازاق یوكی ده ب یورگوزولیدور . مونغول ، قازاق یوكلری اوقدر آق سوزوك [7]بولماسدن بو یونك آق و آرا یونك دیگه ن ایكی قسمغا بولونیدو . مونغول یوكی قازاق یوكیدن یاخشی بولیدو . بوتون اولكه بوییچه یوكنینك 60 فائضی

ایکسپورت قلنیدور · 40 فائضی برلیک آهالینک استعمالیغا کیته دور ·
یوکسله ردن اوتوک و بورک هم گیله م بوتقان کورفه لرگه
اشله نه دور ·

تیره چیلیک سان جهتده · 1932 نجی یلده 950,000 تاختا
محصول برمشدور · یاقنقی حساباتقا کوره · اوتکه ن یلده تخمیناً
3 000 000 تاختا تیره حاصیلی بار دییله دور · بونک
اچنده · الک کوپی قوی تیره سیدور ·

یونک و تیره محصولاتی جهتیدن تورکستان بك بایدور ·
موندن باشقا تورکستاننک تاغ و اورمانلریدا سارق · قارا
تولکی · چل بوری · یلوبز · بوری · سوغور قاتارلق بك قیمتلی
یاوا حیوانلار عادتدن کوب اوچرایدور · [8] بولرنک اوتموشده کی
ئیکسپورت بهاسی هر یلی تخمیناً اون ملیون دوللاردن آرتوق
محصول بیره ر ایدی ·

[9] عموماً آلغاندا تورکستان چارواچیلق محصولاتی بك بیوك
بر بایلقدور · تورکستان جغرافیا وضعیتدن باقاندا چارواچیلقغا
مساعددور · اونك حفظ الصحت اشلریگه [10] دقت ایتلسه نسللری
یاخشیلانسا اونك محصولات اشلرینی کلگوسیده · البته ترقی
اتدورمك مطلوبدور · کلگوسیده کی سناعتنی [11] ترقی ایتدیرمك اونك

محصول چاروا محصولات صناعتینی اوسدوروش اولکه مز بایلیغینی یوقوری کوتوروش اشلریدن عبارتدور . شکنجاکنک حاضرقی چاروا صناعت اشلریده کالا قویلرنی اشلنشدن باشقا اونک سوت گوشلری استعمال قلنیدو . قوی یوکلری آز ساندا گیلهم و باشقا[12] نرسه لرگه اشلنشدن باشقا آشقان یوکلر تیره لر صناعتکه آز اشلیتیلیدو . بو خام مال اشیالرنی داخلغا[13] که لتوروب مال آلماشماق لازم چونکی[14] موندا ق بولمیغاندا بو نرسهلر دوولونوب یوزولوب کیره کسز بر نرسیگه ایلانیدو . بو خیل چاروا محصولاتی خام ماللری اگر مال اشله نمسه اونک قمتی البته یوقاری بولار . بو شلک جالک جغرافیا اطلاسیدن کوچورولدی .

NOTES

1. ککْری اولغانی قدر lit., *as extensive as they are* or *they are extensive and .... .*

2. بای کمبغه للیکنی آیرشادورلر is the principal clause of the sentence: *they distinguish wealth and poverty.* بای کمبغه للیك is a typical collective noun made up of parts of similar, or antithetical, meaning: *wealth-poverty* or *level of livelihood;* note that the collective suffix -lik and case ending go only on the final element. The main verb is modified by the expanded past participle in the form of a noun in the nominative case with the post-position bilän *by* or *by means of;* the entire participial phrase is equivalent to a clause of means. The construction اولاردا ··· بولغانلقی بله ن *by their having* expresses possession. Thus, اولاردا ··· مکـلاب بوزله ب و اونلاب بولغانلقی بله ن *by the thousands, hundreds, tens of .... that they possess.* The numerals are made indefinite by means of the suffix -lab.

3. چوك ــ کچیك is a collective noun, lit., *big-little* but usually signifying *size* or *amount.* Here it is an adjective modifying the noun اوزگوروشله ر (note absence of the possessive suffix): *quantitative changes.*

4. اولوب کیتش is a verbal noun modifying the noun اشلریمو which is the subject of the finite verb بولوب تورودور lit., *the dying matters occur* or better *there are times when they die .... .* The auxiliary kel- suggests the thoroughness or completeness of the action.

5. کوچ چقارماغاندا *when they did not expend their efforts* but here *if they did not .... .* تیخیمو چوك is a type of comparative: *still greater.*

6. دهقانچیلق قلغوچیلەر کالا آرتلی *(the number of) those engaged in agriculture based on cattle .... .*

7. بولماسدن is a future participle used in place of the usual past participle in the ablative case to express *cause*; often this form translates *despite*. Thus, اوقدر آق سوزوك بولماسدن *because these are not pure white*. The future participle describes a permanent characteristic of the thing described.

8. بولرنك اوتموشدەکی ئیکسپورت بهاسی *the export value of these in the past or the value of these exported in the past.*

9. عموماً آلغاندا *when taken in general* or simply *generally*.

10. دقت اینلسه ... یاخشیلانسا are coordinate verbs in the present conditional and subordinate to the infinitive complement ترقی اندورمك of the main verb مطلوبدور : lit., *if attention is paid to .... and if .... is improved, it is desired to expand .... .* It is better to render the conditional verbs in the form of a noun clause of means as an adverbial complement of the infinitive: *it is desirable to expand .... by paying attention to .... and by improving ... .*

11. The infinitive ترقی ایندورمك is the subject of the sentence; the main verb عبارتدور has a noun complement اشلریدن which is modified by two verbal nouns اوسدوروش and کوتوروش یوقوری : *expanding .... consists of work .... to increase .... and to develop .... .*

12. باشقا ترسەلرگە اشلنشدن باشقا *apart from the .... processed into .... and other things .... .* The first başqa is an adjective, the second a post-position.

13. کەلتوروب is a secondary predicate and takes its tense and person from مال آلماشاق لازم *it is necessary to bring .... and exchange it for goods.*

14. موندا ق بولمیغاندا lit., *when such does not take place* or *unless this takes place.*

VOCABULARY

چارواچیلق	*livestock raising*
میدان	*space, area*
کگشری	*wide-spread; much*
محصولات	*products*
بویبچه	*relative to*
معمور	*flourishing, developed*
شمال	*north*
قش	*winter*
اوزون	*long*
یایلاق	*summer pasture*
طبیعی	*natural*
منظره	*view, spectacle; terrain*
اشغال قلماق	*occupy*
طبیعت	*natural conditions*
ترقی اندورمه ك	*allow development*
فوق العاده	*extraordinary*
شرائط	*conditions*
توغدورماق	*give rise to, cause*
انعکاس	*reflection, reaction*
حیات	*live, livelihood*
چاره	*means*
یوکله نمه ك	*load on, depend on*
کییم	*clothing*
تیره	*hide, leather*
یونك	*wool*
ییمه ك	*food*
خیل	*kind, sort*
ئه ت	*meat*
سوت	*milk*
اولتوراق	*domestic*

اشیا	*things, objects*
قارا اوی	*felt tent*
توگه	*camel*
خاچر	*mule*
ایشه ك	*donkey*
قاتارلق	*and the like, etc.*
شیئی	*thing*
وادی	*valley*
کونگه ی	*south*
تیرسکه ی	*west*
یوتا	*foothills*
حسابلانماق	*be considered*
ایته ك	*slope; skirt*
دهقانچیلق	*agriculture*
تاپماق	*find, consider*
رایون	*rayon, district*
حیوان	*animal*
چنانچه	*mainly*
اچکو	*goat*
کوپچولك	*majority*

کالا	*cattle*
ترکیب ایتمه ك	*combine, include*
مختلف	*various*
اینقسا	*especially, particularly*
اوستورولمه ك	*be raised, produced*
آسراماق	*raise, produce*
مال	*cattle, goods*
اولچیمه ك	*measure*
کمبه غه للیك	*poverty*
آیریشماق	*distinguish*
نسبتاً	*in comparison with, relatively*
چه کله نمه ك	*be encircled, surrounded*
فصل	*season*
قار	*snow*
سیزیق	*line*
خاس	*special, proper*
ایرمه ك	*melt*
تو به نکی	*below*
زراعت	*agriculture*
مساعد	*suitable, favorable*

آيلنماق	turn, transform
يرم	half
اوت	grass
په س	low
اوتكوزمه ك	pass, spend
ايگيز	high
باقماق	tend, look after
كوپچولوك	majority
آرتوغراق	more than
حسابات	tabulation
بولونوش	dividing
كوز د ن كيچرمه ك	examine
قشين	in winter
ايرته ياز	spring
اقليم	climate
اوزگوروش	alternation, change
آيرم	distinct, separate
تاءثير قلماق	have effect
چوڭ - كچيك	size, amount, quantitative
بولوپمو	especially
چوپ	fodder
آچلق	hunger
تومه نله پ	ten thousands
چقيم	expense; loss
ممكن	possible
ايگه ليك	economic; dominant
اويناماق	play
سان	number
باققاندا	compared with
زيچلق	density
تشكيل قلماق	organize, constitute
نسبت	proportion
فائيض	interest; per cent
كوچ	effort, strength
تيخيمو	still, yet
تقسيمات	divisions, column
مزكور	above-mentioned
اورتا حساب	average
مو	mu (Chin. square measure, tanap)
تاناپ	tanap (1/6 acre)

توغری کیلمه ك	come to, have to
ایسه	as to
ترقی اتمه ك	develop, make progress
یاراشا	compared to
احتیاج	need, requirement
داخلی	internal
سالیشتورماق	compare
قس	tight, urgent
بویچه	throughout
مشهور	famous
محصول بیرمه ك	produce, yield
صفت	character, quality
نسل	breed, race
علاقه‌دار	connection, interest
مینمه ك	ride
یوك	load
توشوماق	transport, haul
اوچونلا	only for
ایشلتمه ك	employ
عاده ت	number

تاراموتارشی	equal; opposite
قوملوق	desert
استعمال قلماق	use
قاتناش	communication
منزل	posthouse, inn
عائد	concerning, belonging
اورته ڭ	inn
تیویت	goat-wool
ده ن	bale
حاصل	yield, product
یرلیك	local
ره ڭ	color
آقلیق	whiteness
بهار	spring
کوز	autumn
قیرقیلماق	shear
یتشمه ك	produce, grow; reach
یورگوزولمه ك	be moved
سوزوك	pure
آرا	mixed (color)

ایکسپورت قلماق	*export*
آهالی	*people, population*
اوتوك	*boot*
بورك	*skullcap*
گیله م	*carpet*
یوتقان	*quilt*
كورپه	*blanket*
جهتده	*in, as for*
تاختا	*board; hide*
سارق	*yellow*
تولكی	*fox*
چل بوری	*(a type of) wolf*
یلوپز	*leopard*
بوری	*wolf*
سوغور	*marmot*
یاوا	*wild*
اوچراماق	*meet*
بها	*price, value*
حفظ الصحت	*hygiene, sanitation*
دقت	*care*
كلگوسیده	*in future*
البته	*of course*
مطلوب	*desired, required*
اوسدورمه ك	*raise, produce*
بایلیق	*wealth, resources*
كوتورمه ك	*raise, lift*
گوش	*meat*
آشتان	*remainder*
خام مال	*raw material*
داخل	*interior*
آلماشماق	*exchange*
دوولوتماق	*heap up*
بوزولماق	*spoil*
كیره كسز	*useless*
اطلاس	*atlas*
كوچورولمه ك	*be copied*

(BLANK)

SELECTION 16

TEXT

اشغال استیدا المانیه

اشغال آستیداکی آلمانیه ده کوزگه چالقتان [1]بیر نقطه بولسا هم اوروسلار بله ن آمریقالقلار و أنگلیزله ر آراسیداکی اختلافلارغا قارشی آلمانلارنڭ توشه نچه له ری و توتماقدا بولغان وضعیتله ریدور .

دوام قیلب یاتقان اختلافلارنڭ [2]توغولوش نقطه سی آلمانیه نڭ استقبالینی بلگوله ش ایشیدن بولماقدا . برله شمه دولتله ر، اوز اشغاللاری آستیدا بولغان 50 ملیونلق آلمانیه بله ن، ساویتلارنڭ اشغالیتی آستیداکی 30 ملیونلق آلمانیه نی بیرله شتوروب، مستقل بیر دولت قوروش توغراسیداکی فکرله رینی روسیه گه [3]قبول قیلدورالماغانلقلاری اوچون، اوز قول آستیدا بولغان قیسمدا بیر غربی آلمانیه دولتی قوروشقا اومتولمه کده . بو مسئله گه بلک آز طرفدار بولغان فرانسانڭ نازلانیشیغا قاراماسدن غربی آلمان دولتینی قوروش خصوصیداکی قدمله ر هر کون ایلگریله مه کده دور .

بو مسئله شونداق [4]قالا بوسون، اتفاقداش روس اختلافنينگ هر تورلك [5]جيچه كله نهشله ری برلين شهريده اوزينی كورسه تمه كده دور. [6]معلوم بولوشيچه، برلينننگ بتون اطرافی روس قوتله رينگ قوليدا بولغانی حالدا برلين شهری تورت ملتننگ اشغالی آستيدادور. يعنی برلين شهری تورت قيسمغا آيرلغان بولوب بير قسميدا ساويتله ر، باشقا قيسملاريدا آيريم - آيريم اداره له ر بله ن آمريقالقلار، أنگليزله ر و فرانسوزلار باردور.

روسلار برلينني ساويت جامعه سيگه قوشوشنی ايسته گه نيده ك، غربی آلمانيه دولتينگ مركزی قيلشنيمو ايسته يدور. باشقا ملتله رنگ بوليند ه توروشی، روسلارنی بو غايه گه يتكوزوشدن قوروق قالدورماقدا. بيرلين كهنه بيوك آلمانيه نگ پای تختی بولغانلقيدن، [7]بو يرنگ غربی آلمانيه دولتينگ مركزی حاليغا كلتورولوشينگ البته آلمانلارغا پيسكولوژيك بير تاثيری باردور. ايكنجی بير مهم، نقطه هم برلينننگ آمريقالقلار، أنگليزله ر، و فرانسوزلارنگ قوليدا بولوشی سببی بله ن روس اشغال بولگه (رايون) سينگ دائمی بير كونترول آستيدا قاليشيدور. مانا بو ايكی چوك سببدن تولايی، ساويتله ر هر تورلك حادثه له رنی ميدانغا كلتوروب، آمريقالقلار أنگليز و فرانسوزلارنی تويغوزوب برليندن تاچورماق ايسته مه كده دور.

مانا شونداق اختلافلار تارشهسیدا آلمانلار نیمه نی کوروب یاتادورغاندور ؟ آمریقان - روس سوتوشی بولوب قالسا آلمانلار قایسی جبهه نی توتادورغاندور ؟ بو موضوعنی بیر آز بولساهم اینچیکیله ش فرصتینی تاپدوق ، عمومیت بیله ن آلمان ملتی اوز مملکتی ایچیده ، بونداق چوك بیر توراللق کورشنك چیقیشیغا طرفدار ایمه سدور ، چونکه بونداق بیر سوتوش بولادورغان بولسا اوتکه ن قاتیمقی سوتوشدن قورتولوب قالغان بیر تیسم شهرله رمو خراب بولغوسی ، آلمانیه یه نه بیر قاتیم قورتونوچلق بیر اوتنك ایچیده ، اورته نگوسیدور . بونداق بیر مجادله گه میلی خواهلاسون[8] ، میلی خواهلاماسون آرالاشیب بیر تیسم نفوسینی تکرار اولومنك توچاقیغا تاشلاب برشکه مجبور بولاچاق بولغان آلمانیه بونداق بیر سوتوشنی قانداق آرزو قیلسون ؟

براق ، بو قطعی حکمنی بریشده ،[9] الدیرماسلق لازم . چونکه ، بیر مشهور غزته چی آلمان صنایعچیله ری بیله ن کوروشکه نده ، بیر روس - آمریقان سوتوشینك چیقیشیغا طرفدار ایکه نلکله رینی أیتقان . بولارنك مطالعه سی هم شو ایکه ن .

" بیر روس - آمریقان سوتوشی بولماسا ، آلمانیه قانداق آزاده قالغای ؟ آمریقالقلار بیله ن أنگلیزله ر آلمانیه نی شو

پنی چه تاشلاب کتسه، بو برله ر قومونستلارنگ تاثری بله ن روسیه نگ قوچاغیغا توشکوسیدور. آمریقالقلار کتمه سه، آلمانیه نگ تریلیشیگه و استقلالیغا ایریشیشیگه امکان یوقدور. حالبوکه آرالاریدا بیر سوتوش چیقسا، آلمانلارچه روسیه یکشیلیب چك آراسیغا چکینگوس. آمریقا هم آلمانیه نی بوشاتیب، اوکشا حریتینی تکرار برگوسیدور."

بیر روس آمریقان سوقوشی بولغان تقدیرده، آلمانلارنگ قایسی جبهه ده توروب سوقوشادورغانلقی توغراسیداکی سوئالغا بیر آلماننگ برگه ن جوابی بك خراکتریستیکدور:

- غایت طبیعی اولاراق، روسلار بله ن برله شب، آمریقاغا قارشی سوقوشامز.

- نیمشکه ؟

- چونکه، آمریقا بله ن بیرله شیب روسلارغا قارشی سوقوشساق، اسیر توشکه ن تقدیرده، سیبریاغا سورگون[10] قیلنماق بار. حالبوکه، روسلار بله ن بیرله شیب، آمریقان جبهه سیگه هجوم قیلساق، درحال تسلیم بولوب، توغری آمریقاغا کیته مز.

بیر نقطه اولاراق سوزله نیشیگه[11] رغمان، بو سوزنگ

آستیداکی معنا بیك یاشورون ایمه سدور. ناسیونال -
سوتسیالیزم یاشلاریغا هتله ر طرفیدن اورگه تیلگه ن قوموئیزم
دوشمانلغی، کوکلله ردن تمامان تازالانیب کتکه ن ایمه سدور.

بوندن بیر نچه آیلار بوروون آلمانلار آراسیدا بیر
شایعه دوران سوره ر ایدی. آسان [12]ایشه نگه لی
بولمایدورغان بو سوزله رگه کوره، روسلار و اتفاقداشلار
اوردو حاضرلاماقدا ایمشله ر. بوننگ توغرالق درجه سینی
یالغوز اتفاقداش دولتله ر و روسلارنینگ اوزله ری گه
بیلور. بزنینگ قطعیت بیله ن بیله دورغان [13]نرسه مز بیرلندا
توروشلق آمریقان و أنگلیز قوتله رینینگ آزلقیدور. بو
یرله رده [14]کوزگه کورونگوده ك بیوك قوشونلار و اوردولار
یوقدور. بار بولغان قوتله ر، آران آلمانیه نی اشغال
آستیدا [15]توتوب تورالغوده ك درجه ده آزدور. بوکشا
مقابل ساویت بولگه سیده بو یرله رده کی قطعه له ردن یوز
مرتبه آرتوق قوتله رنینگ بارلغی [16]ادعا تیلنماقدادور.

بتون بو ایضاحلاردن سوکره، مقدر سؤال شودور:
آلمانیه نیمه بولغوسی؟

NOTES

1. بولسا as *for* or *if there is* sets off the subject بير نقطه to emphasize it. The predicate is compound: توشه نجه له رى and وضعيتله ريدور. Thus, *there is one matter .... (namely) the ideas .... and the circustances* or *the ideas .... and the circumstances .... are one matter that ...* .

2. This sentence has two verbal nouns modifying other nouns: اختلافلارنك توغولوش نقطه سى *the question which gives rise to quarrels* and استقبالينى بلگوله ش ايشهدن *from the matter of determining its future.*

3. قبول قيلدورالماغانلقلار is an expanded past participle in the nominative case with the post-position اوچون and, having as subject بوله شمه دولتله ر it is equivalent to a clause of cause; the participle is a causative verb with two objects, one a direct object and the other (the agent) in the dative case روسيه گه فكرله رينى : *because the allies cannot make Russia accept the idea of ....* .

4. When the auxiliary ber- is used with the present gerund, it connotes a spontaneous, impetuous, swift action that continues despite hindrances or obstacles. In the imperative form, as تالا برسون , it forms a very strong imperative: *let it remain* or *let it be left as it is.*

5. The verbal noun چيچه كله نيشله رى is the subject of the sentence and has the predicate اوزينى كورسه تمه كده دور : lit., *the flourishings .... show themselves* or better (with the genitive modifier of the subject اختلافينك) *the quarrel shows itself to be flourishing.*

6. This sentence has two subordinate clauses: معلوم بولوشيچه *as it is known* and حالدا بولغانى *although it is ....* .

7. The basic construction of this sentence expresses possession: بو يرنڭ ... كلتورولوشينڭ ... تاثيرى باردور *the bringing ... of this place .... has an effect .... .*

8. خواهلاسون ... خواهلاماسون *whether she wishes to or not or willingly or unwillingly.*

9. الديرماسلق is a substantivized future participle in the negative and, used with لازم , is equivalent to an infinitive: *one must not be hasty.*

10. The infinitive in -maq plus bar expresses possibility or probability: سورگون تيلنماق بار *it is possible to be exiled ....* or *we may be exiled .... .*

11. The verbal noun سوزله نيشيگه with the post-position رغمان, is employed in the manner of a participle: *despite what is being said ... .*

12. The non-temporal gerund of purpose in -geli here is equivalent to an infinitive: ايشه نگلى بولمايدورغان *which are not to be relied on ....* or *which it is not possible to believe in .... .*

13. نرسه مز is the subject of the sentence and is modified by بزنڭ and the relative participle بيله دورغان lit., *our thing that is known* or *what we know ... .* The predicate is آزلق ; آزلقيدور is modified by قوتله رينڭ which in turn is modified by بيرلندا توروشلق : *the fewness of the forces stationed in Berlin.* The verbal noun توروش is rendered an adjective by means of the abstract ending -liq; the complete phrase is equivalent to a relative clause.

14. The ending -gudäk expresses probability *(as if)* and is used either with finite verbs or with verbs functioning as participles. Here كوزگه كورونگودك modifies قوشونلار و اوردولار : *armies that are all but visible* or *armies that are in evidence.* See note 15.

15. توتوب تورا آلغوده ك functions as a participle of probability (as in the preceding sentence) and modifies درجه ده آزدور : *on a small scale, hardly able to keep .... .*

16. ادعا قیلنماقدادر governs an indirect statement: ساویت بولگه سیده ... قوتله رنك بارلغی *it is being claimed that there are .... troops in the Soviet zone.* In the phrase قطعه له ردن یوز مرتبه آرتوق the ablative ending translates *than: a hundred times more than the troops.* بو یرله رده کی is a relative modifier of قطعه له ردن *than the troops in this place.*

VOCABULARY

اتفاقداش	*ally*	چالقماق	*catch the eye*
چیچه کله نمه ك	*flourish*	نقطه	*point*
معلوم	*known*	اختلاف	*quarrel*
یعنی	*that is*	توشه نچه	*idea*
آیرلماق	*be divided*	استقبال	*future*
آیریم - آیریم	*separate*	برله شمه دولتله ر	*allies*
اداره	*administration*	بیرله شتورمه ك	*unite*
جامعه	*society, community*	مستقل	*independent*
توشماق	*annex, join*	تورماق	*establish*
مرکز	*center, capital*	قبول قیلدورماق	*make accept*
توروش	*stand*	اومتولمه ك	*hope, intend*
غایه	*goal*	نازلانیش	*reluctance*
یتکوزمه ك	*reach, attain*	قاراماسدن	*despite*
قوروق	*barely, hardly; dry*	قدم	*step*
کهنه	*old*	ایلگریله مه ك	*go forward, make progress*

پسیکولوژیك	*psychological*
تأثیر	*influence*
بولگه	*zone*
دائمی	*permanent*
مانا	*here, so*
تولایی	*on account of*
حادثه	*event, incident*
تویغوزماق	*feed, satiate, surfeit*
قاچورماق	*drive out*
جبهه	*front*
موضوع	*subject*
اینچیکیلمه ك	*study, scrutinize*
فرصت	*opportunity*
عمومیت	*generality*
خراب بولماق	*be destroyed*
تورقونوچلق	*horrible*
اورته نمه ك	*be enveloped*
مجادله	*struggle, dispute*
میلی	*willing*
خواهلاماق	*wish*

آرالاشماق	*participate*
نفوس	*population*
قوچاق	*lap, embrace*
آرزو قیلماق	*wish*
براق	*however*
قطعی	*definite, categorical*
حکم	*judgment*
الدیرماق	*be hasty, hurry*
صنایعچی	*industrialist*
مطالعه	*opinion*
آزاده	*free, liberated*
پتی چه	*at quits, as is*
تریلمه ك	*be reunited, revived*
استقلال	*freedom*
ایریشمه ك	*reach, attain*
امکان	*possible*
حالبوك	*however*
یکیلمه ك	*be defeated*
چك آرا	*boundary*
چکینمه ك	*withdraw*

بوشاتماق	evacuate, vacate
حريت	freedom
خراكتريستيك	characteristic
غايت	very
اسير	prisoner
سيبريا	Siberia
سورگون قيلماق	push out, exile
درحال	immediately
تسليم بولماق	surrender
رغمان	despite
معنا	meaning
ياشورون	hidden
دوشمانلق	enmity
كوڭول	heart, mind
تازالاتماق	cleanse, clean
شايعه	rumor
دوران سورمه ك	circulate
آسان	easily
ايشه نمه ك	rely on, believe
توغرالق	concerning; veracity, correctness
قطعيت	certainty
تورماق	stand, station
قوشون	army
آران	hardly
مقابل	contrary, contrasting
قطعه	sector, continent; troops
ادعا قيلماق	claim
اضاح	explanation
مقدر	foreordained; implied

(BLANK)

SELECTION 17

TEXT

بوگونکی دنیا سیاسی تورومسی

(6 نجی نویابردەکی 13 نجی دەورەنەك مجلسدە، محمد امین بوغرا طرفیدن بریلگەن سیاسی کونفرانس)

بوگونکی دنیا وضعیتی بوتون انسانلەرنڭ چوقور آرالاش دقتینی اوزیگە جلب قیلماقدادور. یورتومزدا خبر قورالّلارینڭ یتشسزلکی و اجنبی مطبوعاتینڭ بك آز کیلشی[1] سببیدن کوپچیلك تورکستان خلقی دنیانڭ بوگونکی حقیقی احوالیدن خبرسزدور. موندا ق خبرسزلك 20 عصرنڭ حیاتیغا یراشماغان بیر حالدور. منڭ بیر نچە تیل بیلشیم سایەسیدە بیر نچە تورلك غزتەلەردن و کوندەلك دنیا رادیولاریدن بیر آز معلومات توپلاش شرائطیگە[2] ایگە ایکەنلکیم هر بیریڭزلەرگە معلومدور. بوگون بو فرصتدن فائدەلانیب تولوق بیطرفلك دائرەسی ایچیدەکی خلق آرا سیاسی وضعیتدن بیر آز سوز قیلماق ایستەدیم.

دەرنەكداشلار ! بوگون هر كشىنىڭ كوز آلدىدا " 3 نجى دنيا سوقوشى بولورمو بولماسمو ؟" سوالى تورماقدادور . اما هيچ بير قطعى جوابى يوقدور . بيراق بيوك دولتله ر آراسيداكى سياسى تالاش - تارتيشله رگه سبب بولغان مسئله له رنى تدقيق قيلنسه تخمين بيله بولسامو بير حكوم بريشكه يول آچيلغان بولادور .

دنيانىڭ سياسى منظره سى برنجى قاراشدا ايكى بولوك صف منظره سيدن عبارتدور : (1) كومينفورم بولوكى = بونىڭ غايه سى بوتون دنيانى كومونيزيم مسلكيگه كرگوزوب بير گينه فرقه حاليغا كلتوروشدور و بو بولوك بو غايه گه يتمه ك اوچون بوتون وسيله له ر بله ن چاليشماقدادور . (2) [3] ديموكراسى بولوكى بولوب كومونيزيمنىڭ دنياغا يايىليشيغا تارشيلق قيلماقدا و هيچ بولمه سه كومونيزيم اوز يرله شكه ن يرينىڭ تاشيغا چقماسون ديگه ن غايه آرتاسيدا قوليدن كلگه ن چاره نى قوللانماقدادور .

[4] بو قاريمو قارشى ايكى صف اوزيگه طرفدار توپلاب و كوچينى آرتدورماق اوچون قيزغين حركتده بولوب بير نچه بيرلكله رنى اورتاغا چقارماقدادورله ر . بو بيرلكله رنىڭ سانى بوگونله رده يته گه يتدى :

1- غربی آوروپا بیرلکی = أنگلیس، فرانسه، بلجیقا، هوللاندا، و لوکسمبورکدن عبارت بولغان بش دولتنڭ مدافعه بیرلگیدور . بوله ر حاضرده بیر عسکری بیرلك حالیدا بولغان تشکیلاتینی قوردی . آکـلاغانیمزغا[5] کوره کومونیزیم تجاوزینی بیرلکده مدافعه[6] قیلماقچی بولادورله ر .

2- ایسکاندیناویا بیرلکی = اسوه چ، نوروه چ، دانیمارقادن عبارت بولغان اوچ اسکاندیناو دولتینڭ مدافعه بیرلگیدور . بوله رنڭ مقصدی 1 نجی بیرلکنڭ مقصدی بله ن بیردور .

3- شمالی آتلانتیك بیرلکی = آمریکا، کانادا، پورتکز، ایرلاندا و اسپانیادن عبارت بولغان بش دولتنڭ بیرلکی بولوب یوقاریقی بیرلکله ر بله ن بیر غایه ده دور . بو آتلانتیك بیرلکی تخی[7] قورولماغان بولسامو قورولوش اوستیده دور .

4- پان آمریکا بیرلکی = شمالی و جنوبی آمریکاداکی یگرمه بیر دولتنڭ بیرلکی بولوب آمریکا قطعه سیگه بولادورغان هر بیر تجاوزنی مشتریك صورتده مدافعه قیلماق غایه سی بله ن موندن بیر نچه ییل بوروون قورولغان بیرلکدور . بو بیرلکنڭ مدافعه دائره سی یالغوز آمریکا قطعه سی بولوب باشقا قطعه له ر بله ن علاقه سی یوقدور . اما هر حالدا

ألك بیوك بیر توپلام کوچ صفتی بله ن دنیا سیاستیگه
تاثیر یوملکده دور ·

5- کومینفورم بیرلکی = ساویت، پولشه، بولغاریا، رومانیا،
یوغوسلاویا، آلبانیا، مجارستان، چکوسلواکیا، فنلاندیا، مونغولستان،
و یاکشی توروولغان شمالی کوریادن عبارت بولغان اون
بیر دولتنك بیرلکیدور · بو بیرلك کامونیزمگه قارشی
بولغان تجاوزنی مدافعه قیلش غایه سینی آساس توتماقدادور ·
باشیدا ساویت دولتی بولوب هر یول بله ن بو بیرلکنی
کوچلاندورماقتا چالیشماقدادور ·

6- بریتانیا امپراطورلوق بیرلکی = أنگلیس و آنك
دومینیونله ری بولغان کانادا، آوستر الیا، نیوزیلاندا، هندستان، پاکستان،
جنوبی آفریقادن عبارت بولغان یته دولتنك بیرلکیدور ·
بونك غایه سی مشتریك مدافعه بولوب بو قاتیمقی توروولتای
بیاننامه سیگه کوره کومونیزمگه قارشی دنیانك بش قطعه سیگه
تارقالغان بیر چولك مدافعه سزیقی ایکه نلکی آکلاشیلماقدادور·

7- عرب بیرلکی = مصر، عراق، سوریه، لبنان، اوردن،
سعودی عربستان و یمن دولتله ریدن عبارت بولغان یته
دولتنك بیرلکیدور · بو بیرلکنك غایه سی بوتون عرب

مملکتله ریگه اجنبی طرفدن بولادورغان تجاوزنی مدافعه قیلماق و اجنبی حاکمیتی آستیدا قالغان عرب مملکتله رینی اسیرلقدن قوتقازماق [8]بولوب بوتاریخی ایکی صفنینگ تاشیدا اوز باشیغا بیر بیطرف بیولوك حسابلانماقدادور .

ینه بیر عبارت بله ن ایتساق دنیانینگ سیاسی بولوکله رینی غرب کتله سی و شرق کتله سی دەپ آتالماقدادور . غرب کتله سینینگ باشیدا آمریکا و أنگلس و شرق کتله سینینگ باشیدا ساویت تورماقدا و بو ایکی کتله بوکونله رده سیاسی سوقوشنینگ أنگ جدی میدانلاریدا کوره ش قیلماقدادور . بو سیاسی کوره شکه حاضر سوغوق سوقوش (قورالسز سوقوش) دەپ آت بریلمکده دور . بو ایکی طرف آراسیدا ایکنجی دنیا سوقوشیدن بیری فکر ویا . ایش بیرلکی اوچون هیچ بیر چاره [9]تاپیلمای دواملق تالاش ـ تارتیش بولوب دنیانی دهشتکه سالماقدا بولغان مسئله لەرنی بو سوقوشنینگ جبهه لەری دیهلمکده دور . بو جبهه شوله ردور :

1- چیننینگ ایچکی سوقوشی بو سوقوش' کوورونوشده ، چین دولتینینگ ایچکی سوقوشی بولسابو خلق آرا ایکی بیوك سیاسی کتله نینگ دقتینی جلب قیلشدا برنجی درجه لك اهمیتگه ایگه ایکه نلکی همه مزگه معلومدور .

2- [10] فلسطین مسئله سی، بو مسئله نی دنیا تنجلیگینی خطرگه توشورگه ن بیر بیوك مسئله ده ب تونوماتدا بولغانلغی و سانی بیش یوزمنگغا یتمه گه ن فلسطین یهودیله ری یتمیش ملیون عرب بله ن قانلق سوقوش قیلب تورغانلغی و همده بیرله شگه ن ملتله ر مجلسیده و تنجلق مجلسیده هر مسئله دن آرتوق تارتیشما و قارشیلقله رگه میدان بولوب حلی امکانسز بیر مشکیللك سفتینی ساقلاماقی ایکی طرف آراسیدا فدا قیلش ممکین بولمایدورغان بیر منفعت تالاش بارلغیغا أنگ قطعی بیر دلیلدور و بو میداناکی سوغوق سوقوشنگ نه قدر جدی ایکه نلگی آچوقدور .

3- یونان مسئله سی = یونان دولت عسکرله ری و کومونست پارتیزانلاری آراسیداکی بو سوقوشنگ أنگ شدتلك توپله رینگ اوقله ری بیرله شگه ن ملتله ر مجلسینگ تنجلقنگ هیاٴتی و سیاسی هیاٴتینگ مجلس میدانلاریدا ویشنسکی، مارشال و بیوینله رنگ آغیزله ریدن آتیلب تاووشله ری بوتون دنیانی تیتره تمکده دور .

(دوامی بار)

NOTES

1. The post-position سببيدن goes with two verbal nouns, يتشمزلكى and كيلشى *because of the lack of .... and because of the arrival of ....* .

2. ايگه ايكه نلكيم is the verb of the indirect statement that is subordinate to the main clause هر بريكنزله رگه معلومدور : *it is known to all of you that I possess.* The indirect statement is in the first person as shown by the subject منك and by the possessive suffix on ايكه نلكيم .

3. The subject of the sentence ديموكراسى بولوكى is set off from its logical predicate قارشيلق قيلماقدا by the secondary predicate بولوب : lit., *there is the democratic bloc and it is opposing ....* or better *the democratic bloc is opposing ....* . The second part of the sentence employs a form of the quotation particle ديگه ن to set off a clause of purpose with its verb in the third person imperative تاشيغا چقماسون ; the main verb is قوللانماقدادور : *it is employing .... so that .... will not go out beyond ....* or *it is employing .... lest .... expand outside ....* . There are two idioms, هيچ بولمه سه *at least, in any case,* and قوليدن كلگه ن *which it has in its power* or simply *all possible* to modify چاره نى .

4. The subject of the sentence بو قاريمو قارشى ايكى صف has the finite verb اورتاغا چقارماقدادورله ر which governs the secondary predicate حركتده بولوب : *these two opposing sides are acting .... and are creating ....* . Another past gerund functioning as a secondary predicate توپلاب is subordinate to آرتدورماق اوچون which is the infinitive complement of حركتده بولوب : *are acting .... to increase .... and to gather ....* .

5. آڭـلاغانیمزغا is a past participle used as a noun in the dative with کوره ; having the subject in the form of the possessive suffix, it is equivalent to a noun clause: *according to what we understand.*

6. The agent suffix -çi on the infinitive in -maq forms a mood of intention مدافعه قیلماقچی بولادورله ر *it intends defending .... .*

7. تخی قوروللماغان بولسامو قوروللوش اوستیده دور *although it has not yet been set up, it is on the point of being organized.*

8. بولوب functions as a secondary predicate and acts as a copula for two infinitive complements, مدافعه قیلماق and قوتقازماق of the subject بو بیرلکنڭ غایه سی : *the purpose of this alliance .... is to defend .... and to rescue .... .* Usually past gerunds have the same subject as the finite verb. Here the main verb حسابلانماقدادور has a different subject: *it considers itself .... .* See also note 9.

9. This sentence also employs past gerunds as secondary predicates with subjects different from that of the principal verb. The first secondary predicate, in the negative, expresses cause: هیچ بیر چاره تاپیلمای دواملق تارتیش بولوب *as no means at all have been found ...., there is constant bickering, and .... .* The principal clause has a third subject: مسئله لەرنی بو سوقوشنڭ جبهه لەری دیپلمکده دور . *the fronts of this struggle express the problems which .... .*

10. This complicated sentence has as subject and predicate: فلسطین مسئله سی ... بارلقیغا أنڭ قطعی بیر دلیلدور *the Palestine problem .... is the most definite evidence that there exists .... .* A series of three participial phrases in the form of substantivized past participles in the nominative case with possessive suffixes, giving simultaneous actions, function as adverbial complements (equivalent to clauses of time) of the main predicate. These are: (1) بیر بیوك مسئله ده ب تونوماقدا بولغانلقی *while it is recognized as a great problem .... ;* (2) قانلق سوقوش تیلب تورغانلقی *while the bloody war continues .... and* (3) قارشیلقله رگه میدان بولوب حلی امکانسز بیر مشکللك سقتهنی ساقلاماقی *while at the same time still maintaining an impossible difficulty as the occasion for conflicts and .... .*

The third phrase has the secondary predicate مهدان بولوب *occasioning and .... or as the occasion for ....* . In translating, it is best to subordinate the first two phrases to the third one and give it in a separate sentence: *while they recognize the Palestine problem ..,. yet at the same time (both blocs) nurture difficulties .... even while the bloody fighting continues ... ; (thus) this problem is the most definite evidence ....* .

VOCABULARY

دهرنهك	meeting, session
كونفرانس	conference, lecture
چوكقور	deep
قايغو	sorrow
آرالاش	mixed
جلب قيلماق	draw, attract
خبر قوراللارى	means of communication
يتشسزلك	lack, insufficieny
اجنبى	foreign
مطبوعات	publications
عصر	century
يراشماغان	incongruous
سايه سيده	thanks to
كونده لك	daily
معلومات	information

توپلاماق	gather
شرائط	means, conditions
تولوق	full
بيطرفلك	neutrality, impartiality
دائره	circle, limit; area
تالاش-تارتيش	bickering
تدقيق قيلماق	study, examine
تخمين	conjecture
منظره	scene, view
قاراش	glance
بولوك	section, bloc; separate, different
صف	alignment, line
غايه	goal
مسلك	system; profession
وسيله	means

یایپلماق	*spread*
قارشیلق قیلماق	*oppose*
یرله شمه ك	*be situated*
تاشیغا	*(to) outside*
آرتاسیدا	*aiming at; behind*
قاریمو قارشی	*opposition, opposing*
آرتدورماق	*raise, increase*
تیزغین	*excited, furious*
اورتاغا چقارماق	*bring to light, reveal*
تجاوز	*attack*
قطعه	*continent*
مشتریك	*mutual*
صورت	*way*
علاقه	*interest, concern*
توپلام	*concentration*
صفتی بله ن	*in the capacity of*
قورولتای	*congress*
بیاننامه	*announcement*
تارقالماق	*extend*
سزیق	*line*

مصر	*Egypt*
عراق	*Iraq*
سوریه	*Syria*
لبنان	*Lebanon*
اوردن	*Jordan*
سعودی عربستان	*Saudi Arabia*
یمن	*Yemen*
اسیرلق	*captivity*
قوتقازماق	*rescue*
اوز باشیغا	*on its own, independently*
عبارت	*expression, phrase*
کتله	*mass, bloc*
میدان	*place, arena, occasion*
کوره شمه ك	*meet, struggle*
دواملق	*continual, constant*
دهشت	*terror, horror*
سالماق	*throw, fill with*
ایچکی سوقوش	*civil war*
کورونوش	*appearance*
اهمیت	*importance*

خطر	*danger*
يتمه ك	*reach*
همده	*also, at the same time*
تارتيشما	*quarrel, rivalry*
تارشيلق	*conflict, opposition*
امكانسز	*impossible*
مشكيللك	*difficulty*
صفت	*quality, character*
ساقلاماق	*keep, preserve; wait*
فدا قيلماق	*sacrifice, abandon*

منفعت	*advantage, gain*
تالاماق	*quarrel*
دليل	*proof, evidence*
يونان	*Greek*
شدتلك	*vehement, violent*
توپ	*cannon*
اوق	*arrow, bullet, shell*
آتماق	*throw, shoot*
تاووش	*voice, vote*
تيتره تمك	*terrify, make shiver*

SELECTION 18

باندونك كونفرنسی غه تقدیم قلنغان مخطره

باندونك دا توزولگان آفریقا و آسیا كونفرانسی نك رئیسی غه تقدیم قیلیننغان معروضه ـ

رئیس حضرت لری !

بزنك تاریخ بو ییـنچه بتون لام حر و مستقل یاشاب كیلگان مملكت لریمیز روس و چین قُشون لری طرفندن اشغال قیلیننغان حالت دا دور ـ بو اشغال بین‌الملل انسان لر حقوق قانونی غه قارشی ترسینده دوام قیلیننغان بر اشغال دیماك بولوب، بو اولكه لریمیز نك خلقی قوت و سلاح غه تا یانغان قیزیل جهانگیر لیقی استبدادی آستندا ینجیلا كده دور ـ منه شو سبب دن سیزنك رئیس لیقینگیز آستنده آفریقا و آسیا كونفرانسی نی تشكیل بیره یاتقان برادر دولت لرنك وكیل لریغه بو معروضه نی تقدیم قیلالقغه مجبور قالدوق ـ بز جنابینگیز دن شرقدا امنیت خاطری اوچون بو خصوصدا علاقه و یاردم كورساتمه كینگیزنی توقع قیله میز ـ

رئیس حضرتلری !

بز افریقا و آسیا حر دولت لری نك وكیل لری نك بونداغ بر كونفرانس دا توپلانماقینی نی بر مسهم تاریخی واقعه دیب تلقی قیله میز، سیزنك نجیب خلق لری نگیز نك كیچمیش داكی تجربه لری اشغال[1] دیگان نرسه نك قایداغ بر مدهش و یمان ایگان لیكی نی آپ آچیق كورسا تكا ندور ـ بونك اوچون بز نینگ بوگونكی حالت میزنك نهایتی آغیر لیقی نی تقدیر قیله بیلیر سیز[2] دیب قطعی لیك له متیقین دور میز ـ

جناب رئیس !

بز بونك[3] لیق بیلان هر برلری نك آلاتچی بولغان قرار لر و تدبیر لر نگیز لر غه خلل تاشلاما قچی ایماس میز ـ مگر نیمه قیله میز ؟ كه تو مور پرده نك

اچیده انکشاف قیلواتقان واقعه لر واضح کورسه ته دور کی اولرنڭ فاجعه سی قیاس و تخمین دن آرتوقچه یمان بر حالت ده دور- همه دن بونیسی مهم کی بو انکشاف یالغوز بزنڭ موجودیتی میزنی محو و نابود قیلماق بیله ن غنه توختاماس- بز اونلرنی تمثیل قیلغان بو مملکت لر یعنی بیوك تورکستان قفقاسیا- ایدیل اورال- قریم و آذربایجان شرق نڭ آیریلماس اعضا لری دور- بو بولسه شرق نڭ امنیتی خاطریدن او اولکه لرنڭ حریت و استقلالی نڭ تأمینی ضروری بر نرسه دور- بوخصوصدا قایداق بر اهمال و تاخیر له مك شرق نڭ کله چکی او چون یمان عاقبت لر توغدور ماق او چون باعث اوله بیلیر- لذا بز سیز نڭ یوکسک مجلسی نکیز دن توبنده کی تکلیف لریمیزنی دقت و اهتمام بیله ن ملاحظه قیلماقنی متواضعاً خواهش قیله میز-

خواهشمیز شولکه:

۱- آذر بایجان، شمالی قفقاسیا قریم، ایدیل اورال و بیوك تورکستان حقیده ذکر قیلینغان ظلم و استبداد، قتلعام و عمومی تهجیر لر توختاتیلسون-

۲- ایلگری بو اولکه لردن تهجیر قیلینغان آدم و خلق لرنی قایتاریب اوز جایلریغه اولتورغوزولسون-

۳- روس و چین مهاجر لری نڭ بو اولکه لرغه آقینی نی توختاتیب او لر نڭ ایلگری[4] کیلگه نلرینی اوز جایلریغه قایتاریلسون-

۴- مسکو و پیکن حکومت لریدن آذربایجان، شمالی قفقاسیا قریم، ایدیل اورال و بیوك تورکستان خلق لری او چون عین افریقا و آسیا برادر لریمیز او ز مقدراتی نی اوزی تعیین قیلماق یولی بیلان مالک بولغان حقوق و آزادلیق نی تانیسون و بو خصوص دا انسانلەر حقوق دکاەراسیونی و بر لاشمیش ملت لر منشورینی عملاً تطبیق بیرسون دیب[5] طلب قیلنسون-

۵- افریقا آسیالیق کونفرانسی طره فندن روسیه و چین داکی مسلمان لر نڭ فاجعه لیك حالت لرینی اولکه اچیده تحقیقات قیلیب چیقماق او چون بر بین الملل

قومیته تشکیل قیلنسون. بوقومیته بو تکلیف لرنی عمل غه آشوورولدیمو یا یوق؟ کورسون.

و همداییز بو خصوص لوق قونغره نڭ حضوریده بر مفصل بیانیه برمک او چون موقع[6] برمک لرینی سور ایمیز.

5 آذربایجان، شمالی قفقاسیا، ایدیل اورال، قریم و تورکستان نڭ ملی مرکزی طره فندن.

سعید شامل	عیسی یوسف آلپ تکین
سابق شمالی قفقاسیا ملی	سابق شرقی تورکستان حکومتی نڭ
مدافعه رئیسی.	باش کاتبی.

قوشومچه ۱

بوگون روسیه بویاندیریقی آستنده قالغان بوشرق مسلمان ملت لری تاریخ بویینچه اوزحکومت و مدنیت لرینی اوز توپراق لریده قوروب و یاشاتیب کیلگەن خلق لر دور۔ بو اولکه لر نڭ مساحه سی ۱۰,۵۰۰,۰۰۰ کیلومتر مربع و نفوس لری ۱۹۲۹ احصائیه سیغه قراغانده ۵۰,۰۰۰,۰۰۰ خلق دن عبارتدور۔

بز توبنده حضورینگیز غه بو اولکه لر حقنده مختصر چه معلومات و برآز تاریخی تفصیلات تقدیم قلماقچی میز۔

۱- آذربایجان :

باکو، پاتیختی[7] بولغان آذر بایجان جنوبی قفقاسیانڭ شرق قسمتی نی و ۸٦۱ دن ۱۵۰۰ غه قدر بر مستقل دولت بولوب یاشاب کیلگان تاریخی شروان اراضی سینی و جنوبدا کی آران مملکتی نی تشکیل ایتکان بر تورک و مسلم مملکت دور۔ نظامی، خاقانی، فلکی غه او خشاپتون اسلام دنیا سیده معروف شاعر لر نڭ وطنی بولوب ۱۵ و ۱٦ نجی عصر لر دا نسیمی، حبیبی، فضولی خطائی غه اوخشاغان شاعر لر و عبدالقادر المراق کبی بیوک موسیقه استاد لری و رسام لر یتشتورگان بومملکت، ایکی عصر لیک برفاصله دن سوڭرا یعنی ۱۷ نجی عصردانڭی دن مستقل برحیاتغه ایریشگەن بولسه ده لیکن ۱۹ نجی عصر نڭ باشلرینده زار روسیه نڭ استیلا٘ سیغه معروض قالمیش دور۔ اگرچه بو مملکت روس اسارەتی آستینده قالسامو اسکی ملی، مدنی عنعنه سی و سیاسی دولت چیلیک شعوری سایه سینده عصری اوروپا مدنیتی غه تیز لیک بیلان آلیشقان بولوب، اقتصادی، اجتماعی و مدنی ساحه لر دا بیوک موفقیت لر قولغه کلتورمیش و ۱۹ نجی عصر نڭ باشیندن اعتباراً سیاسی مجادله غه آتیلمیش دور۔ مجادله سینی روسیه نڭ

اساره تیده کی باشقه مسلمان ملت لر نڭ مجادله سی ایله برلاشتورماکغه موفق بولوب و باشقه روس بولمغان ملت لر بیله‌ن برلیکده زارلیق غه قارشی مجادله یور گوزگه‌ن آذربایجان لیق لر ۔ نهایتی ۱۹۱۷ ده روس زار لیغی نڭ سقوطیندن استفاده قیلیب باشقه محکوم مات لر بیلان برلیکده او ز استقلالینی اعلان قیلماقغه موفق اولمیش و دیمو قراتیک بر جمهوریت قورمیش دور ۔ ۲۸ مای ۱۹۱۸ ده اعلان قیلینغان بو جمهوریت ۱۲-۱-۱۹۲۰ ده غالب دولت لردن انگلیه ، فرانسه ، ایطالیا ، یاپونیا و برآی دن کین پولشه و ایران طره فندن رسماً تانیلمیش دور و همدا آذر بایجان جمهوریتی اوندن اول راق عثمانلی امپر اطورلیغی و او نڭ متفق لری طره فندن تانیلمیش ایدی ۔ اقتصادی ، عسکری سیاسی و مدنی ساحه لرده بیوک موفقیت لر قازانغان بو اولکه ، ایکی یل لیق مسقل حیاتدن سوڭرا هر ملت او ز مقدراتی نی اوزی تعیین قیلیش غه حقلی دیب اعلان قیلغان روسیه طره فندین بردن تعرض غه معروض قالیب ۔ و ۲۷ اپریل ۱۹۲۰ ده قایتادن اشغال قیلینمیش دور ۔ آذر بایجان خلقی بو استیلا غه قارشی قولغه سلاح آلیب مقابله قیلدی و بومقاومت تابوگو نغچه لیك دوام قیلیب کیلمه کده دور ۔ آذر لیک ملیت پرور لر قافله قافله حالت دا شمالی قطب دا کی موزلوق جزیره لرغه و سابیریا دا کی اولوم کامپه لریغه سورولمه کده دور ۔ شونداغ بولسه مو بو مجادله[8] توختا غانی یوقدور ۔ بوگون آذربایجان نڭ روس اشغالی آستنده کی وضعیتی و اونڭ او ستیغه تطبیق قیلینغان تهجیر ، سورگو ، روسله شترمه ، اقتصادی ، استثمار غه او خشا امپریالست و مستملکه چیلیک سیاستی باشقه محکوم ملت لرغه تطبیق قیلنغان نرسه لرنڭ عینی دور ۔

۲- شمالی قفقاسیا

شرقینده خضر دینگیزی ، غربینده قارا دینگیز ، شمالینده مانیچ خطی و جنوبینده بولسه قفقاسیا تاغلری نڭ سلسله لری بیله‌ن حدود لانغان بو اولکه نڭ خلق لری حریت غه آمراق مسلمان خلق لریدور ۔ شرق قسمی نی داغستان ، غرب قسمی نی چرکزستان ، او رتاقسمی نی اوسیت لر و باشقه تورک قبیله لری اشغال قیلا

دور لر . اسکی یونان، روم، بیزانس و عرب مؤلف لری آلک اسکی زمان لر دن بری بوتو پراق لرنی بو گونکی اونده یاشیغان خلق لرنڭ آنا وطنی دیب تانیتدورورلر. میلاد دین اول ٦ نجی عصر دن اعتباراً بویرده چرکس لر مسکون ایدیلر. آوروپالیق سیاح و مؤلف لرنڭ شهادت لریغه قراغانده شمالی قفقاسیالی لر شمالی حدود لرینی ١٨ نجی حتی ١٩ نجی عصر غه قدر محافظت اتمه کگه موفق بولمیشی دور . زار روسیه وُلگا منصب لریغه چیقان تاریخ دن یعنی ١٦ نجی عصر نڭ سونگ لریندن اعتباراً ١٨٦٤ یلی غه قدر روس امپریالیزمیغه قارشی حریت و استقلال لرینی قهرمانچه مدافعه اتکه ن و بالخاصه امام شامل دورینده استیلاء غه قارشی مجادله دا شهامت داستان لری یاراتقان شمالی قفقاسیالی لر . زار لر نڭ آرقاسی کسیلمه گه ن فائق قوت لری قارشی سینده ناچار قالیب سلاح لرینی تاشلاماقغه مجبور قالغان دن سونگ استیلاء غه معروض قالغان باشقه ملت لر نڭ عاقبتی غه دچار اولدیلر . منبت جایلرینی ترک ایتیب تاغلر غه سیغینغان شمالی قفقاسیالی لر تسلیم دن کین کتله کتله حالده مهاجر تغه مجبور قیلیندی . ترکیه غه هیدالیب یولغه چیقار یلغان ١,٥٠٠,٠٠٠ .... چرکس دین نهایتی آز قسمی جایلاشا دورغان یر لریغه او لاشا بیلگانی و کوب لری نڭ قارا دینگیز لیمان لریده و یول لردا محو اولوب کیتکا نلیکی روس مامور و عالم لری نڭ رسمی راپور و اثر لریده ثابت دور . بو مقدار او زمان ایکی، اوچ ملیون تخمین ایتلگه ن چرکس نفوسی نڭ تقریباً یاریم حصه سی دیمه ک اولور ایدی . قفقاسیا تاغلری بیله ن دون و وُلگا ساحل لری آراسینده گی حاکم عنصر لر نی تشکیل قیلغان تورک قوم لری بولسه قلیچ دن کچریلیب محو قیلینمیشی و اولر نڭ بوشاغان جایلریغه روس مهاجر لری یرله شتورولمیش دور .

شمالی قفقاسیالی لر ١٩١٧ ده واقع بولغان روس احتلالیندن سوڭرا اوزلرینی ینگی دین توپلاب مجادله غه کیریشکگه موفق بولغان ملت لر دین بیریدور . ١١ نجی مای ١٩١٨ ده توپلانغان ملت مجلسی واسطه سیله استقلالینی اعلان قیلغان بولوب تاریخ بو ینچه [9] معروض قالدیغی حقسیز لیقغه آرتوق خاتمه

بیریلمیش او لغانلیقی نی امید قیلمیش ایدی[10] - خواه قوشنه مملکت لر طره فندین بولسون و خواه بیوک ملت لر طره فندن بولسون تصدیق قیلینغان استقلال لری روسیه طره فندین هم تانیلغان ایدی - لیکن زیاده مدت کچماسدن بو مملکت زار لیق طره فداری روس قوت لریله بالشویک لر نڭ مجادله سیغه صحنه بولدی - زار لیق طره فداری قوت لرنی مغلوب قیلیب شمالی قفقاسیا غه کیرگان بالشویک لر او لتی اعلان نی تانوشلوق کیفیتی نی بتون لام اونوتقان بولوب زار لر تجربه قیلغان مستملکه چیلیک اصولینی تطبیق قیلماقغه باشلادی - مسکو شمالی قفقاسیانڭ استقلالینی لغو قیلیب. تاشلاب او نڭ ملی وحدتینی مو پارچالاب تاشلادی - بیرجنس دین بولغان بو ملت نی قبیله لیق اساسینی بهانه قیلیب توروب مختلف ایالت لرغه آیریب او لرنڭ اداره سینی توغرو دین توغرا مسکوغه باغلادی - و همدا تیل لرنی آیریب و روس الفباسینی او تیل لرغه تطبیق قیلیب تیل بیرلیکی نی اولتورا دین کوتار دی - اسلام دینی نی قانون خارجی دا اعلان قیلدی - اقتصادی ثروت لرنی تالاب مملکت نڭ اڭ مهم یر لریده روس مهاجر لرینی یرله شتوردی - قور ولغان بتون صنایع مؤسسه لری ، تومور یول ، قوروغ و سویول نقلیاتی و دولت اداره لری همه سی بو روس لرغه بیریلدی - ثنی ایکنجی دنیا او روشی دا فاتح چیقان روسیه شمالی قفقاسیه ملتینی تماميله امحا قیلیب تاشلاماقغه کیرشدی - رسمی بر قرار نامه بیلان قاراچای ، بالقار تورکلری اینکش و چچن خلقی شامل بو لماق او زره شمالی قفقاسیا خلقینی ۲۳ فبرار ۱۹۴۳ بردن سایبیر یا غه تهجیر ایتیلدی - قارا چای و بالقار لر ۲۰۰,۰۰۰ چچن و اینکش لرایسه[11] ۸۰۰,۰۰۰ نفوس غه مالک ایدیلر - بو نلردن باشقه تامان یاریم جزیره سیده‌کی قفقاسیا لیق لر ، شمالی قفقاسیانڭ تیزیل یار منطقه سینده‌کی اهالی ، داغستان نڭ شمال حدودی ایله وُلگا نڭ جنوبی ساحل لری آرا سینده‌کی یایله لرده یا شایدور غان ۲۵۰,۰۰۰ نفوسلوق قالموق لر مو تهجیر ایتلمیش دور - ،

٣- قریم :

اسکی خضر دولتی نڭ سونگ مستقل قسمی نی تشکیل قیلغان قارا دینگیز نڭ شمالینده کی و قریم یاریم جزیره سی، و اونگغه باغلانغان شرق و شمالده کی توز لوک لر نی اچیغه آلغان بو او لکه آلتون اوردو نڭ سقوطی دن کین ١٤٢٨ دین اعتباراً مستقل بر تورک و مسلمان دولتی حالیغه کیلمیش و ١٤٧٥ ده عثمانلی سلطان لری نڭ حمایه سیغه کیریب سوگرا ١٧٧٤ ده بر عثمانلی–روس معاهده سی بو یینچه ینگی دن بر مستقل دولت بولوب تونولمیش دور- روس امپر اطوره سی ایکنجی کاترین طره فندن بو استقلال نڭ معاهده و یمین بیاه‌ن تعهد ایتلغانیغه رغماً قریم قایداغ بر تاریخی حق غه[12] تایانالماسدن او نڭ محض امپریالست سیاستی نڭ قربانی بولوب ١٧٨٣ ده ینه قایتا دن روس استیلا‌ٔ سیغه مغروض قالمیش دور- ایکنجی کا ترین ٨-٤-١٧٨٣ ده اعلان قیلغان بر بیاننامه سیده قریم خلقی نڭ دینی، مالی، جان لرینی تماماً رعایت و حرمت قیله دور غانلیقی نی تعهد قیلغان بولسه‌مو لیکن بو نگغه رغماً او نڭ استیلا‌ٔ والحاقیغه متعاقب قریم نڭ بتون دینی و مدنیت اثر لرینی تخریب قیلماقده هیچ تردد قیلمغاندور- قریم تورک لری نڭ اراضی لری و املاکی حکومت طره فندین ضبط و مصادره ایتلدی- و قریملیق بیوک کتله لر تشکیل قیلغان حالت ده هجرت قیلماقغه مجبور قیلیندیار- روسیه نك اشغالیدین اول بیش ملیون تخمین قیلنغان قریم دولتی بو تهجیر و امحاسیاستی نتیجه سینده ١٨٩٥ ده (٤٠٠,٠٠٠) نفوسلوق کچیک بر مملکت حالیغه کلیب قالمیش دی- جامع و مدرسه لر نڭ مهم بر قسمی تخریب و بعضی قسم لری کلیساغه تبدیل قیلینمیش دور- بو نڭ او چون ١٨٠٥ ده عددی ١٥٥٨ غه بارغان جامع لردن ١٩١٤ غه توغرا فقط ٧٠٠ مسجد باقی قالمیش دی- امام، خطیب و مؤذن لر نڭ عددی ٥١٣٩ دین ٩٠٠ غه توشمیش دی- بو استیلا‌ٔ نی[13] تانیمای بتون اداری، سیاسی، اقتصادی تضییق و امحاسیاست لریغه رغماً ملی بارلیق و آنا یورتیغه باغلیق لرینی محافظت قیلیب کیلگان قریم لی لر ١٩١٧ یلی انقلابی دن فایده لانیب

قورتولوش او چون تدبیر لر آلماقغه باشلامیش و دیمو قراتیک اساس لری دائره سینده انتخاب قیلینمیش اولغان ملت وکیل لریندن متشکل قریم ملی قورولتایی (مبعوث لر مجلسی) ۱۹۱۷ یلی قریم دولتی نڭ اساسی قانونی نی قبول و اعلان ایتمیش دور - اما بو حریت و استقلالی اوزون سورمادی - زار لرنڭ استیلا سیاستینی دوام قیلدور ماقچی بولغان بالشویک لر ۱۹۲۰ نجی یلی اخیر لرینده بو مملکت نی اشغال قیلیب روسیه غه الحاق قیلغاندن سوڭرا اول دفعه قریمدا بر یهودی دولت قورماقغه قرار بیرمیش که ن لیکن بو قرار نی کین بر طرف غه قویوب قریم تورک و مسلمان لرینی تهجیر و امحا قیلماقغه باشلادی لر - روسیه نڭ عالی شوری سی طره فندین دکابر ۱۹۴۳ ده قبول فبرار ۱۹۴۴ تصدیق قیلینغان اما ایکی یول سوڭرا جون ۱۹۴۶ ده اعلان قیلینغان رسمی برقرار نامه بیله ن قریم نڭ مسلمان اهالیسی عام تهجیر غه تابع تو تولدی - بو تهجیر باشلانغان وقت دا قریم نڭ نفوسی ۱,۲۰۰,۰۰۰ کشی ایدی . قریمده بوشاغان یرلرگه روس دهقان لر جایلا شتورو لمیش دور -

۳- ایدیل - اورال

ایدیل و یاخود ایتیل (ولگا) نهری بیله اورال تاغلری آراسینده کی یر لرنی و بوتاغلر و نهر لرغه متصل قسمت لرنی اوز اچینغه آلغان بو اولکه ۶ نجی عصری دن اعتباراً مستقل بر تورک دولتی و میلاد نیڭ ۱۰ نجی عصری نڭ باشیندین یعنی (۹۲۰) دین اعتباراً بر مسلم ملت حالیده یاشامیش دور -۶ نجی عصر دین ۱۳ عصری نک باشیغه قدر یعنی مغول فتوحاتیغه قد ر استقلالینی ساقلاب کیلگان ایدیل اورال کاما- بلغار دولتی نڭ جنوبنداکی شرق اوروپا توز لوکی نی اوزیغه آلغان و ایکنجی عصر غه قدر شرق اوروپا، ۱۲ عصر غه قدر قریم دا مستقل دولت حیثیتی دا یاشاغان بیوک خضر دولتی نڭ اکثر قسمتی ایدیل اورال غه تکیه قیلور ایدی -

۱۳ نجی عصر دین ۱۵ نجی عصر غه قدر دوام قیلغان آلتون اردو دولتی نڭ فقرات عمودیه (کمر سونکگه ی) نی تشکیل بیرور ایدی - بو دولت نڭ

سقوطی دین کین قورولغان مستقل خانلیق لردن قازان خانلیقی بو ایدیل اورال نك عصر لردن بری حکم سوروب کیلگان سیاسی مدنی عنعنه سی نك وارثی سانیلور ایدی. قازان دولتی نك مرکزی بولغان قازان شهری اسکی بلغار دولتی نك اراضی سیده اوروپا نك شمال شرقی و مسلمان شرقی اراسینده‌کی مناقلات یول لری نك اوله شه دورغان نقطه سیده واقع بولغان او چون شرق اوروپا نك کلتور و مدنیت مرکزی و همدا ترک و مسلمان شرقی نك اوروپاغه اوزانغان بر مدنیت و عرفان مرکزی نی و شونگغه او خشا آسیا نك سیاسی، اقتصادی و عسکری قلعه سینی تشکیل بیرور ایدی. بو سبب دین دور که ١٦ نجی عصر نك اورتا سینده بو شهر روس لر طرفندین ضبط قیلینیب بو خانلیق نك سقوطی و اونگغه متعاقب نوغای آستراخان خانلیغی نك هم اشغالیغه موجب اولدی. سونگرا خضر دینگیزی ایله اورال تاغلریغه تایانغان مسکو قفقاسیا و تورکستان نك استیلاء حرب لریغه باشلامیش و بو مملکت لر آرقالیق ایسیق دینگیز لر (بحر الهند) غه یول آچماق سوداسیغه بیریلمیش دور. قازان اشغال قیلینغاندن کین اونك معصوم اهالیسی قیلیچ دین اوتکوزولمیش و شهراوت قویولوب کاملاً خراب قیلینمیش دور. بو قتلعام دین علاوه جبری روسله شترمه و عیسائی لا شترمه، تهجیر و ینگی روس مهاجر لرینی کلتوروب جایلاشتورماق ایش لری خلق نك مقاومتینی سوندورالمادی. ١٧ و ١٨ نجی عصر لرده بو منطقه غه یایلغان و روس ادبیاتی نك موضوعی نی تشکیل قیلغان بیوك و سلاحلی خلق قوزغالانلری نك باشیندا شو ایدیل اورال لیق ترک مسلمان لری تورور ایدی لر. تورکستان و باشقه اسلام مرکز لری بیله ن مدنی علاقه لرینی ساقلاب کیلگان و اسکی مدرسه لرنی یراق قشلاق لرغه قدر اوزاتیب یاشاتقان ایدیل - اورال مسلمان لری ١٩ عصر دن اعتباراً اوروپا اصولینی تعقیب قیلیب کلتورساحه سیده بیوك قدم لر آتماقغه موفق بولمیش دور. بیوک تجارتخانه لر، صنایع مؤسسه لری، مطبعه لر، نشریات، مطبوعات، مکتب و مدنیت مرکز لری ایله گویا ینگی دن علم و عرفان مرکزی حالیغه

کینگان قازان ، مخصوصاً ۲۰ نجی عصرنڭ باشیندین اعتباراً ملیت شعوری نڭ مرکزلریدین بیری اولغان ایدی . بوسایه دا بوجایدا قیوم ناصری، شهاب الدین مرجانی ، ریاض الدین، فخرالدین، رشید ابراهیم، موسی جار الله، آقچورا او غلی، یوسف لر غه اوخشا بیوك تورك و مسلم علما' لر یتشکه‌ن دور. ۱۹۱۷ نجی دا واقع بولغان روس انقلابی نتیجه سیده آزادانه صورتده انتخاب قیلینغان ملت مجلسی ایدیل اورال منطقه سی دا برملی دولت اعلان قیلماقغه قرار بیرمیش ایدی. بوملی حکومت بالشویک لرنڭ استیلا' سی یعنی اپریل ۱۹۱۸ غه قدر دوام قیلغان دور. بالشویک روس ایدیل اورال اولکه سینی قبیله اساسیغه قاراب تاتارستان ، باشقردستان ، چوواشیستان وغیره لر غه او خشا مختلف قسم ارغه آیریب بو اولکه لرنی روس مهاجرتی اوچون اساسی بر هدف قیلیب آلغاندور. بویردا یرلیک خلق لرنی کوچاریش و روسیه دن مهاجر لر آلیب کلیب جایلاشتروش مسکونڭ اساسی ایشلریدین بیریدور.

۵- بیوک تورکستان

غرب دا اورال دینگیزی آستی، اورال منطقه سی ، شمالدا سائبیریا جنوب دا ایران ، افغانستان و تیبت ، شرقدا چین و مغولستان لر بیله‌ن حدود لانغان تورکستان بوگون بیری شرقی تورکستان دیلیب چین قول آستیده و ایکنجی سی غربی تورکستان روس اساره تی آستیده قالمیش دور . اراضی و نفوس اعتباریدین روسیه نڭ اساره تی ده کی ملت و مملکت لرنڭ اڭ بیوکی سانالغان تورکستان نڭ نفوسی ۳۵،۰۰۰،۰۰۰ دن عبارتدور. تورکستان دنیا نڭ تورت طره فیغه یا یلغان تورک عرق نڭ آنا یورتی[14] بولغان غه او خشا تورک و اسلام مدنیتی نڭ باشلیق مرکز لریندین بیری دور. کاشغر، بخارا، تاشکند ، سمرقند و مروغه اوخشا تاریخی مدنیت و عرفان مرکز لریغه ایگه بولغان تورکستان نڭ اسلام مدنیتی نڭ تشکلینداکی اویناغان رولی بك بیوکدور. ابن سینا ، فارابی و باشقه بیوک عالم لر نڭ ، وطنی سانالغن تورکستان بیوک فاتح لر نڭ ، قوماندان و حکمدار سلاله لری نڭ بیشکی دور. کوک تورکارنڭ ، اویغور لر نڭ ،

قراخانلیق لر نڭ، غزنوی لر، سلجوق، سامان او غول لری، خوارزم شاه لیق لر، مغول لر ، چغتای لر تیمور ، بابر ، شیبانی لر نڭ حکومت و دولت قورغان ساحه‌لری منه شو تورکستان دور. چین امپریالیزمی تورکستان نڭ تاریخ لر بویینچه یاشاتیب کیلگان‌مدنیت شعله سینی اوچورماک اوچون عصرلرچه چالیشقان [15]بولسه ۱۹ نجی عصر اخیر لریندین اعتباراً روس استیلاءسی اوتکنغه‌ قوشولغاندور. اما روسیه بو مملکت غه آسان لیق بیله‌ن‌یر له شادی. تورکستان نڭ او ستیغه ۱۶ نجی عصر نهایت لرینده باشلانغان بو استیلا، ۱۹ نجی عصر نڭ اخیر لرینده تکمیل لاشتوروو لمیش دور. هندستانغه چیقاق و بحرالهند غه یول آچاق مقصدی بیله‌ن کیریشیلگان بو تورکستان محاربه سی روس لر او چون کوب قیمت لیک تمام بولغاندور . هر بر غریچ توپراق لرینی قاتیغ مدافعه قیلغان تورکستان لیق لر روسیه نڭ فائق قوه‌ت لری و عصری سلاح لری مقابلینده مغلوب قالغان بولسه مو، برنجی جهان اوروشی اثناسینده عمومی آیاقلانماغا موفق بولوب روس حاکمیتی دن قورتولماقغه تشبث قیلمیش لر. بو اثنا دا یوز مینگلر چه تورکستان لیق لر قیلیچ دن کیچیریلدی. اوی لری، معمور جایلری او تغه تویولوب ملیون لر چه انسان لر قوشنه مملکت لر غه پناه آلماقغه مجبور قالدیلر. لیکن بو مجادله دن بریل سوڭرا ۱۹۱۷ داکی روس انقلابی دن کوب فایدالانماقغه اورونغان تورکستان لیق لر خوقند دا بر ملت مجلسی چاقریب برملی حکومت قوردیلر . لیکن بالشویکلر تورکستان لیق لرنڭ بو مدنی و انسانی یولغه آتقان قدم لرینی قان واوت اچیده بوغدیلر. بوحقسیز لیق غه قارشی ینگی دن آیا قلانغان تورکستان لیق لر غیر مساعد و غیر مساوی شرط لر آستیندا اون یل دن زیاده مقاومت کورساتدیلر. بالشویک لر برملی بر لیک قورماق لرینی مانع بولماق اوچون ملی، قومی، جغرافی، اقتصادی، دینی، مدنی، و تاریخی بر وحدت تشکیل قیلغان تورکستان تورک و مسلمان لرینی سوزده مستقل متعدد دولت و ملت لرغه آیریدیلر. الفبا، یازولرینی روسله‌شتوردی . تیل، دین، تاریخ و ادبیات لریغه قدر مداخله قیلدی. تعلیم و تربیه سیستم لرینی

بوزدیلر . عین زماندا[16] آلدی آرقاسی کسیلمه‌گه‌ن روس مهاجرلری بیله‌ن تورکستان قبیله لرینی روسله‌شتورماکغه اورونديلر . خالی و اهالی سیز یر لرگه آباد قیلماق بهانه سیله روس مهاجرلرینی تورکستان غه آلیب کلیب او لرنی اڭ منبت یرلرگه جایلاشتوروب خاق لر نی فلاکت غه محکوم قیلماقده دور. بوسیاست غه قارشی کیلگان تورکستان لیق لرنی قافله لیک قافله لیك حالت دا یورت اریدن اوزاقلاشتوروب محو قیلیب ایتماکغه چالیشماقده دور لر . تورکستان نڭ بو گونگی توروەی زار لر دورینده‌کی غه او خشا ایران ، افغانستان و تیبت آرقالیق پاکستان و هندستانغه توغری یایلماق او چون بر عسکری اس تیارلاماقدن عبارتدور .

شرق تورکستان ایکی عصر ایلگری چین طره فندین اشغال قیلنیب بو اشغال اوروشیده ملیون لرچه آدم لر قربان بیریلگاندور. بونگغه رغماً بو او لکه نڭ خلقی بوگون غچه لیک بو اشغالغه قارشی مجادله قیلیب کیلماکده دور. مخصوصاً چین کامونیست لری ۱۹۴۹ نجی یلی بواولکه غه قیلغان تجاوز لریغه متعاقب یوز لرچه ملیت پرور لرنی اولتوروب تاشلاب ملیون دن زیاده چین مهاجر لرینی آلیب کلیب جایلا شتورغا ندور لر . بونڭ نتیجه سیده اهالیلر اوی و زمین لرینی بو ینگی کیلگان مهمان لرغه بوشاتیب بیر ما کغه مجبور قیلیننغان.

اوستونداکی معلوم بولغان حقائق غه قاراغاندا انیقسه روسیه نڭ آسیا قسمتی دا کی مسلمان نفوسی بتون لام یوق بولوب کیتماک خطره سیگه معروض بولوب قالغانلر . اولرنڭ اوی لری اشغال قیلنیب ، عائله لیکعنعنه لری لغو و اوزلری آزاد لیق حقوق دن و اوز مقدراتی نی اوزی تعیین قیلیش حق لردن محروم قیلیننغان . او لرنڭ الفباسی روسله شتوروب تیل ، ادبیات ، قیمت لیك اثر لری نڭ استعمالی بورژوا و کاپیتالیست دیگان بهانه لر بیله ن منع قیلیننغان . مینگ یل لردن بری عبادت قیلیب کیلگان دینی قانون دین تاشقاری اعلان قیلیندی . مسجد لر ، مدرسه لر قاپا تیلدی . بر نرسه غه مالك بولماق ، اراضی دن حصول چیقارماق تجارت و شونگغه او خشا ایش لر . منع قیلینیب بتون

خلق اقتصادی قیین چیلیق غه تابع توتولغان . او لرنی مجبوری ایش غه تاشلاب و فلاکت لیك، محرومیت غه مبتلا قیلینغان لر . مملکت نڭ اکتیف و منور طبقه لری یوق قیلینغان . روسیه داکی آسیا لیق مسلمان خلق لر ملیون لر حسابیده اوز لری نڭ اوی لریدن تهجیر قیلینغان و او لر نك اور نیغه روس مهاجر لری کلتورولوب اولتورغوزولغان . اگر بوتاشقاریدین تومور پرده نڭ اچیغه قاراليب باقسه برمونچه جمهوریت لر و خود مختار علاقه لر کورولها کده اولور . لیکن در حقیقت روسلر نڭ فایده سی او چون تورکستان نی یوق قیلماق مقصدیله یورگوز گه ن سیاستی غه ایشله ته دورغان آله لردن باشقه بر نرسه ایماس دور . بو جمهوریت لرنڭ حتی بر خارجی سیاستی یوقدور ، شونداغ ، عسکری اداره قورماق و داخلی ایش لرینی اصلاح و تغیر برماک او چون قایداغ بر صلاحیتی یوقدور . او لرنڭ اقتصادی و کلتور لیق انکشاف لری بتون لام مسکو فائده سیغه تمرکز لاشکاندور .

آسیا لیق مملکت لرنڭ بو خصوص لوق و بز لرنڭ ایزیلمه کده بولغان فاجعه میز حقیده و[17] حالانکه او لرغه مکمل معلوم بولوب تورو غلوق ، برار التفات حسی اظهار قیلمه غانلیق لری خیلی قابل افسوس دور .

قوشومچه ۲

آسیا نڭ مسلمان خلق لریغه تطبیق قیلینیب کیلگان عمومی تهجیر حقینده[18] بر فکر بیر. ییلسون او چون بو توبنده‌کی مثبت مثال لر نی تقدیم قیلماقنی لازم کوردوک.

۱۹۴۳ نچی یلی دکابر آییده قبول قیلینیب ۱۹۴۴ فبرار ۲۳ نچی ده عمل غه آشورولوب و ۲۵ نچی جون ۱۹۴۶ رسماً اعلان قیلینغان بر فرمان موجبینچه چچن - انگش خود مختار جمهوریتی ۸۰۰,۰۰۰ نفوسی لری بیله ن، قاراچی - بالقار خود مختار جمهوریتی ۳۵۰,۰۰۰ خلق لری بیله ن و ۴۰۰,۰۰۰ نفوس لوق قریم خود مختار جمهوریتی، دشمن بیله ن همکار لیق قیلغان سبب دن دیگان بهانه بیله ن لغو قیلینماقغه قرار بیریلگاندور. بو رسمی بیاننامه دا بو نیسی هم علاوه قیلیندی که بو جمهوریت دا یاشاغان هرایر، خاتون، قری یاش و کچیک بالا لر اوز جایلریدین یوتکه لیب روسیه نڭ شمالی علاقه لریدا اوزاق جایلرغه سورولماکی لازم دور.

امدی بو یمان فرمان نڭ قایداق عمل غه آشورلغانلیقی نی این - کی - وی - دی (N. K. V. D.) لشکر لرینی چچنستان علاقه سیده شخصاً اداره قیلغان لیفتننت کرنیل برلوتسکی Lt. Col. Burlutski آغزیدن ایشیتسه نگیز بولا دور.

قفقاسیانڭ ایگیز تاغلری نڭ اوستیده واقع بولغان چچن - انگش خود مختار ساویت سوسیالیست جمهوریتی اوروشقاق، تاغلیق قبیله لر بیله ن آباد بولوب عصر لرچه روس جهانگیر لری نڭ او لرنی ینجه ماک سیاستی غه قارشی مقاومت قیلیب کیلگه ندور لر. بولرنڭ اوستیغه روس لر فقط ۹۰ یل ایلگری مسلط بولماقغه موفق بولمیش لر. انقلاب زمانیده بو تاغلیق لر اوز استقلال

لرینی قایتا دن اعلان قیلغان بولسه ده امابلشویک لر طرفندن یوق اتیلدی . معهذا کین راق بالشویک لر روسیه بر لیکی غه قاتیلماق شرطی بیله ن بر درجه لیک مختاریت حقی برماکنغه مجبور قالدیلر .

گرمانیا او روشی شروع بولغان زمان تولدن کیتگه ن استقلال لری نك حصولی او چون قایته دین حرکت غه باشلا دیلر . چون گرمانیا عسکر لری ایلگر یلاب آلدی اگیت لرینی تاغلیق علاقه لرغه تاشلاغالی باشلاغان زمان چچن - انگش لر قینجال لرینی تیرلاب ، ملتیق لرینی تیز لاب روس حاکمیتی بویاندیریقی نی یلکه لریدن آتیب تاشلاماقغه تیارلیق قیلیشدیلر . اما گرمان لر آرقاغه قایتماقغه مجبور قالغانلریدا چچن انگش لر مو اوز زراعت ایش لریغه قایتماقغه مجبور قالدیلر .

یا نوار ۱۹۴۴ ده روس عسکر لریدین بیوك قول لر امیرکا دا یاسالغان بیوك ماشین لر دا اولتوروب او لر اولتورغان وادی لرغه[19] کیلگانی باشلادی لر. او لر نك ایتقانیغه کوره بوعسکر لراستراحت قیلماق و تاغ اوروشی اصولینی اوگره نمه ک او چون کیلمیش ایکه ن لر. قریباً برآیدین زیاده برمدت اچیده او لربتون علاقه اچیده آیلانیب صنعی حرب لر یاساب ، خندق لر قازیب ، کوپروک یول لر نی مرمت لاب[20] دیگاندیک ایش لر نی قیلیب اوز لرینی خلق غه پسند کیله دورغان بر حالت غه کیلتو روشدیلر . بو روس عسکر لری آراسینده او علاقه غه مساعد حدود محافظ لری هم بار ایدی . اولرچچن انگش غه کیلگاندین باشلاب او لرغه منظم یونیفورمه لر بیریلگانی باشلادیلر . بوندن مقصد او لر نك پنطلون و ینك لریده کی این - کی - وی - دی نك نشانلری بولغان کوک ، هیبت لیك نشان لردن خلق لر قورقوب کیتماسون دیماک اولور ایدی . بولر نك باشلیقی لفتننت گنرال ایوان ای . سیروف Lt. General Ivan A. Serov دیگان برکشی ایدی . بوکشی مرکزینی چچن انگش جمهوریتی نك مرکزی گرازنی دا قائم قیلغان ایدی. بو آدم بیمار کورونوش لیك کوک چهره لیک بر آدم بولوب ینگی دن حکومت امنیت قومیته سی نك باشلیقی تعیین قیلینغان ایدی. بوکشی

کوب بی رحم بر آدم بولوب بتون قیلغان چرکین ایشلرینی تونقوز غه اوخشاغان بر موقع شناس لیک بیلان اجرا قیلمیش دور.

منیڭ عسکری قولوم نوو و سسکوی غه تعیین قیلینغان ایدی بو شهر کچیک بر شهر بولوب نفوسی ۳,۰۰۰، تاغ نڭ او ستیده تنک بروادی نڭ یقینیده واقع ایدی. بز اویرگه بارغاندن آلتی هفته کین نووسسکوی نڭ کاموونیست مجلسی غه ینکی دن کیلگەن عسکر لر او چون ۲۳ فبرار آرمی کونی مناسبتی بیلەن طنطنه لیق بر قارشیلاماق مظاهره سی کورسه تولسون دیب گرازنی دن امر یتیب کیلدی. مسلح عسکرلر نهایتی حرار تایلک بیلان شهرنی تمیز لاماق، کوچه لرغه بایراق آساق، لوحه لر تیار لاماق وغیره ایش لر دا همکار لیق قیلیش دیلر. بولوحه لر دا اورتاق لیق، و ابدی دوستلوق شعار لری یازیلغان و فرقه لیدر لری نڭ صورتی آسیلغان ایدی.

۲۳ فبرار نهایتی یا خشی پار لاق بر کون ایدی، او گزه لر و چمن زار لر دا قاریاییلغان. تیک ساعت ۹ دا شهر نڭ بتون نفوسی شهر نڭ منبر قویولوب آراسته بولغان میدانیغه قاراب یورماکغه با شلادی. ینکی کیلگان رژیمنته نڭ باشلیقی برقانچه معاون لری و خفیه پولیس افسری میجر خورین و باشقه محلی کاموونیست کته لری بیلەن او منبر دا اولتوروشدیلر. سوڭرا چچن و انگش لر اوزلری نڭ طنطنه 'یق عید لیق عرف و عادت لری بیلەن اولرنڭ آلدیدا اشله اوقوب، رقص قیلیب، نەی چالیب خوشحال وخرم لیک حالت دا کچیت قیلیشدیلر. منبردا اولتورغان لردن علاوه بر قول قزیل عسکر او لردن هر بر اوتکان قول نی حرار تله قارشیلاب سلام بیریب توروراایدی. بو میدان نڭ بربولینگیدا من آتیم غه مینگان حالت دا بو کچیت مراسمی نی قاراب تورغان ایدیم.

منیڭ قول لریم شهر دن یوقاری بر توپه دا تعلیم حاصل[21] قیلیواتقان ایدی. لیکن من کورونوب تویاش مصلحتی بیله ن بو مراسم غه قوشول غان ایدیم.

محلی افسر لر قزیل آرمی نی قارشیلاب و بتون روسیه خلق لری نڭ برادر لیکی نی آلغه سوروب نطق لر سوز لادی لر. رژیمنته نڭ باشلیقی خلق لر غه

خطاب قیلیب سوزلاگان سوزیدا ''عسکر لر دائما روسیه خلقی و انیقسه یاخشی وفادار چچن ، انگلش خلق لری نك منفعتی غه خدمت قیلماقغه تیار لر دیب وعده لر بیرگان بولدی .

بو خوشحال خلق بیلەن توزولگان مراسم اوجیغه یتکان زمان ینه برکشی منبر او ستیغه چیقدی . بو آدم منبر او ستیغه چیقیشی بیلان او ایلگرکی شوقیم و هررا لر آهسته ، آهسته خاموش ایقغه آیلانغیلی باشلادی چونکه قارشیلیق استخبارات افسری میجر خورین همه نی خاموش لیقغه امر قیلغان ایدی .

مذکور خورین قوروغ و کسیک بر آواز بیلەن سوزگه باشلاب دیدی! ''امدی[22] بونیسی محقق بولدیکه گرمان لر روس علاقه سینی اشغال قیلغان دور لرده چچن - انگلش جمهوریتی خلق لری دشمن گه یاردم قیلیب ، او لر بیلان همکار لیق قیلیب ، باندیت قول لری تشکیل و تزیل عسکر لر غه قارشی یمان ، دشمنانه حرکت لرده بولغان ایکان لر . بونداغ قیلیشیب اولر روس قوه تینی برهم برگان و کامونیزم دشمن لریغه یاردم قیلغان ایکه ن لر .

میجر خورین بونداغ دیب تورغاندا خلق لر نا آرام بولغانی باشلادی و اونگغه قاراب توردیلر . میجر خورین اوز سوزیگه دوام بیریب دیدی : ''منه شو سبب لر باعث لیق کامونیست فرقه سی و روس حکومتی چچن - انگلش مختار لیق جمهوریتی نڭ خلق لرینی ابدی صورتده روسیه نڭ یراق علاقه لریغه سورگونله ماکغه قرار بیرمیش دور .

بونی ایشتیلگان زمان میداندا چونقور بر خاموش لیق حکمفرما ایدی . من تشویش بیلەن عسکرلرینی قویوب کیلگان توپه نڭ او ستیغه بر نظر تاشلادیم . مذکور خورین سوزیگه دوام بیریب شونداغ دیب تورغان ایدی : ''بوامر لرغه[23] اطاعت قیلمای آزغنه برمقاومت کورساتیلسه گویا فرقه وحکومت غه قارشی نافرمان لیق دیگەن بواوب اونداغ حالت دا عسکرلر ایکنجی قایتیب اخطار قیلماسدین اسلحه ایشلاتمه کغه مجبور قلغای . آرتزق مقاومت نڭ فایده سی یوقدور . بتون شهر عسکر لر بیلەن احاطه قیلینغان بولوب و سیز لر تورغان

بو میدان توپ و تانقه لر بیله ن توسولغاندور''.

میجر خورین سوزینی بتیرگان زمان منیڭ بتون کیچه سی خندق لرنڭ اچیده ملتیق لرنی قول‌لریدا تیار توتقان حالت دا یا شیرین یاتقان وشیمدیلیکده توپه دین چیقیب تورغان عسکر لریمغه اشارت قیلدی. میدان یقینی دا ینه برقول عسکر مو حرکت غه باشلادی. او لر نڭ قولیدا مو ملتیق لر و مترالیوز ار تیار ایدی.

برلحظه اوچون هیچ قایداغ برآواز یوق ایدی. حتی برحرکت هم یوق ایدی. سوڭرا گویا بر اشارت بولغاندیک میداندا توپلانغان خلق مسکو بیله ن اورتا قلیق غه نشانه قیلیب آسیلغان با یراق لرنی ستالین، وراشیلوف، مولوتوف و بیریا نڭ صورت لرینی زمین غه تاشلاب ایتدیلر. فقط بو نافرمان‌لیق اولرنڭ یالغوز قیلغان جرئتی ایدی. خورین نڭ امری بیله‌ن دفعتاً اولرنی میداندا تیزیلگان عسکر لرنڭ آرا سیندین بربر آهسته آهسته اوتکاز گالی باشلادی. و همدا اولرنڭ بوپارلاق موقع اوچون اوز لریغه تاقاغان زینت ایلک مراسم لیق قینجال لرینی تسلیم بیر ماکغه حکم بیریلدی. اولرنی اول تورت تورت قطار تیزیب شهرنڭ تاشقاریده شال چیقیب تورغان برچمن زارلیق غه توپلاغانی باشلادی. بو یردن اولرنی امیرکا دا یا سالغان چرایلیق ما شین لرغه یوکلاب گرازنی نڭ پا یزد استانسه سیغه قاراب یورولدی. بویردا اولرنی حیوان لر واگون لریغه قایتادن یوکلاب روسیه نک اوزاق نا معلوم جای لریغه آلیب کیتدیلر.

عین حالده شهردا این، کی، وی دی ایشجی لری اوی اوی لرگه باریب 'بر ساعت اچیده حرکت غه تیار بولینگلر' دیب خبر قیلغانی باشلادی لر. هر برعائله اوچون ۲۲ . پونته‌دن زیاده برنرسه آلیا قغه اجازت یوق ایدی. برساعت دین کین خاتون لر، قیری آدم لر وبالا لر، بوبک لر هم ماشین ارغه یوکلانیب پاییزد طرفیغه قاراب هیدالدی. بیچاره لر یوک لرینی یلکه لریغه یوکله‌گه‌ن حالت دا قار لردن اوتوب ساوق، جوزه سیز، انتظام سیز حیوان لرموتور لریغه یوکلانیب آلیب کتیلدی.

عين شو وقتدا بوفجيع منظره او جمهوريت نڭ هر بر شهرو علاقه سيده كوروله كده ايدى.

بيچاره خلق لركتيب بولغاندن كين بتون علاقه دا عجيب بر خاموش ليق حكمفرما ايدى. اين، كى، وى، دى. آدم لرى نڭ اياق لرى نڭ توروق، توروق آوازى دين باشقه برنرسه ايشيتيلماس ايدى. كين اولر خندق جاى لرينى بوزوب تاشلاب شهرنڭ محلى مكتب لريداكى جاى لريغه قايتيب كليب چقور خاموش ليق اچيده قيلغان فاجعه لرينى چقور اويلاشيب اولتور غان ايديلر.

ليكن اين، كى، وى، گردى نڭ قول لرى، اگيتر لرى، و مخبرلرى بونداغ خاموش اولتورمادى لر. اولر وتكا و شراب تاپا ميزديب بوتون شهرنى قيد يردى لر. كوچه دا تاپقان قوى، مال لرنى بوغوز لادى لر. اوى لر. اوى لردا قيمت ليك نرسه لر بولسه تالا دى لر. بر قانچه ساعت اچيده اوايلگريكى خاموش لوق اولرنڭ بو طريقه بيله ن قوپارغان الاتوپالانكى بيله ن سينغان بولدى. اولرنڭ شراب اچيب، مست بولوب بوتون كيچه رقص و سرود لرى اوبختيار ليق ملت نڭ اولوشى اوچون اورو لغان قاتيغ بر ضربت ديماك اولور ايدى.

امدى برقانچه سوز بو موضوع غه علاوه. قيليب اوتا يلوك - چچن - انگش - قاراچى - بالقار و تريم خلق لرى نى اوستون دا ذكر قيلينغان طرز دا بر جايغه توپلاب برينى برى نڭ اوستيغه قيليب باسيب يوكلادى لر. واگون نڭ هر بر طرفيده ۸۰ - ۹۰ دن آدم باسيلغان ايدى. ۲۵ - ۳۰ كون دوام قيلغان اوزون بر سفر اثنا سبيده طاماق، سوديگان نرسه او لرغه بيريلماس ايدى. اولرنڭ كوبى آچليق دن و آكسيجن يتماگانليك دين بولدا 'ولوب كيتديار. واگون لرنڭ ايشيگى ايكى، اوچ كوندا بر مرتبه اولگان (شهيد) لرنى آتيب تاشلاماق اوچون آچيلور ايدى. بو اولگان لرنى اين، كى، وى، دى. آدم لرى (بولر بورى لرنڭ نصيب لرى) ديب نيزه لرنڭ اوچى غه قيسيب آتيب

تا شلار ایدی لر. تا که بالاخره اولرنڭ اچیده [24] وبا چیقیب کیتکو دیك قدر حالت یمان بولوب کیتکان ایدی. اولرغه قاز اقستانغه یتیب کیلگانـدا قاز اقستان نڭ بعضی مسلمان خلق لری یاردم قیلما قچی بولسه لر این' ک' وی' دی آدم لری طرفینـدین منع قیلینـدی.

روسیه نل قانون اساسیغه کوره هر بر ملت اوز مقدراتی غه اوزی ایگه بولما قغه حقلی دور. اگر بو ملت لر نڭ بری ساویت برلیکی نی ترك قیلیب چیقیب کیتماك ایستا سا لر شونداغ قیلما قغه حقی باردور. امابو مسئله نڭ نظری طره فی دور. عملی نقطهٔ نظریغه کیلگا ندا ؛قیقت برعکس دور.

اوستونـدا ذکر قیلینغان حالت قزیل جنتی داکی حقیقت لرنڭ ایچ یوزینی آنگلا تتورا دور غان حقیقت لر دور. امدی بتون شرق ملت لری بو حالت نی شو نقطه را توختا تیب بو خصوص لیق توشونوش لری لازم دور.

NOTES

1. دیگان serves to stress اشغال the logical subject of the expanded past participle ایکان لیکی نی here used as direct object of کورساتکاندور. The grammatical subject is ترسه نك while اشغال is the direct object of the relative participle دیگان : *shows how horrible .... the thing called occupation* is or simply *how dreadful .... is occupation.*

2. The quotation particle دیب sets off a direct speech: حالت میزنك نهایتی آغیر لیقی نی تقدیر قیله بیلیر سیز *that you will be able to appreciate the extreme gravity of our situation.* The present writer often uses the Turkish verb of possibility, bil- in place of the more usual al- (both with the present gerund).

3. In the expression بونك لیق بیلان *by this,* لیق is an emphatic particle, with قیلغان understood: *by doing this.* The relative particle -ki is used twice: نیمه قیله میز؟ که *what are we to do, as ....* and کورسه ته دورگی *shows that ....* .

4. کیلگه نلرینی is a past participle used as a noun and the direct object of the finite verb قایتاریلسون which is in the form of a third person imperative and has a complement in the dative case اوز جایلریغه : *let those who had come previously be returned to their own regions.*

5. The main verb طلب قیلنسون has an ablative complement (at the beginning of the sentence) حکومت لریدن : *let it be demanded .... of the governments* or *let them demand ....* . The main verb governs two indirect statements set off by دیب : عین ... حقوق و آزاد لیقی نی تانیسون *that they recognize the same rights and liberty ....* and تطبیق بیرسون *that they apply ....* .

6. بيرمك لرينى is an unusual use of the infinitive. With the third person plural possessive suffix and in the accusative case it expresses indirect discourse in conjunction with the principal verb سورايميز : lit., *we ask their giving*. بيرمك لرينى has an indefinite direct object موقع which has an infinitive complement بيانيه بيرمك . Thus, *we ask that they give us an opportunity to give .... explanations .... .*

7. The relative participle بولغان modifying آذربايجان expresses *which there is* and with the possessive suffix on باكو پايتختى is a construction to show possession: *Azerbaijan, which has Baku as its capital.* The relative participle پاشاب كيلگان modifying تاريخى شروان has a secondary predicate functioning as an adverb بر مستقل دولت بولوب *historical Shirwan, which (long) existed as a free country.*

8. The past participle in -ğan plus the possessive suffix used with bar/yoq constitutes a form of the present perfect tense. It denotes that the given action was definitely completed in the past. Thus, بو مجادله توختاغانى يوقدور *this struggle (definitely) has not ceased* or *this struggle never ceased.*

9. The suffix -dik is the Turkish equivalent of the East Turki -ğan; thus معروض قالديغى is a relative participial modifier of حقسيزليقغه : *to the injustice to which they had been subjected.* In the indirect statement the past participle اولغانليقى نى has the Turkish stem ol- in place of the usual bol-: *they hoped that there would be given .... .*

10. خواه ... بولسون ... خواه ... بولسون *let it be (at one time) .... and let it be (at another)* or better *both .... and.*

11. ايسه (ise) is the Turkish equivalent of bolsa *if there is* or *as for, as regards.* Here it functions as a coordinate conjunction, *and.*

12. تاياناالماسدن is a negative form of a secondary predicate: lit., *without being able to rely on.* See note following.

13. A second form of a negative secondary predicate is تانیمای . Its subject is قریم لی لر , the subject also of فایده لانیب and of the main predicate تدبیرلر آلماققه باشلامیش : *the Crimeans, not recognizing ..., took advantage of .... and began taking measures ....* .

14. Here بولغانغه اوخشا *like being* is used in place of the more usual form in -ğandäk with the meaning *as, just as* or *as if*. بولغانغه اوخشا is the verb of a clause of comparison and has the subject توركستان ; the predicate of the main clause is باشلیق مركزلریندین بیری دور . Thus, *just as Turkestan is the motherland of ...., it is the chief center of ....* or better *Turkestan is the motherland of .... as well as the chief center of ....* .

15. بولسه is employed here as a conjunction between two main clauses چین امپریالیزمی .... اوچورماك اوچون عصرلرچه چالیشقان and روس استیلاسی اونگه قوشولغاندور *the Chinese imperialists had tried for centuries to extinguish .... and .... the Russian occupation joined them ...* .

16. آلدی آرقاسی كسیلمه‌گن is an idiom literally meaning *which was front and back unbroken* but better rendered *who came continuously* or *ceaseless caravans* or simply *en masse*.

17. The ending -uğluq, attached to verb stems, forms a little used definite perfect tense; the action of the given verb is known to be a fact. Thus, حالانكه اولارغه مكمل معلوم بولوب توروغلوق *although this has been perfectly (well) known to them.* The subject of the sentence is the expanded past participle: آسیالیق مملکتلرنك ... بوار التفات حس اظهار قیلمه‌غانلیقلری خیلی قابل افسوس‌دور lit., *the Asian countries, not showing any reaction is very properly a pity* or *it is very regrettable that the Asian countries have not expressed any reaction ....* .

18. The post-position üçün is employed idiomatically with the third person imperative in -sun to express purpose or wish: بر فكر بیره بیلسون اوچون *in order to give an idea ....* or in subjunctive form *in order that it might give an idea ....* . The word bil- *know* here replaces the more usual al- to express *can*.

19. كيلگانى is a variant form of the non-temporal gerund of purpose in -ğali: كيلگانى باشلادى لر *began to arrive* or *began arriving.*

20. ديگانديك lit., *as if one says* but here *such as.*

21. تيليو اتقان is a variant form, reflecting the pronunciation, of the progressive tense in the past: تعليم حاصل تيليواتقان ايدى *were training (at the given moment)*. The usual form is -ip yat-.

22. Note the use of the relative particle, -ki (and variant spelling): بونيس محقق بولديكه *it has been established that .... .*

23. اطاعت قيلماى is a secondary predicate to كورساتيلسه which is subordinate to ديگن بولوب . In turn, ديگن بولوب is a secondary predicate to the principal verb of the sentence اسلحه ايشلاتيه كيه مجبور قالغاى which in addition has another secondary predicate, in the negative form, اخطار قيلماسدين , functioning as its adverbial adjunct and hence more closely related to it. Thus, these verbs line up as follows: *if these orders are not obeyed and if any resistance is shown ...., it will be considered .... and, without any warning, it will be necessary to resort to armed action.* تاپتيپ usually means *again* or *repeatedly;* here as a secondary predicate to اخطار قيلماسدين it states literally *without repeating.*

24. The verbal ending -ğudäk expresses an action likely or about to begin. The verb is used here with qadar (*so* or *so much*), which closes an adverbial clause, وبا جيقيب كيتكوديك قدر , subordinate to the main clause of the sentence, حالت يمان بولوب كيتگان ايدى : *conditions had become so bad that infectious epidemics began to spread .... .* In the following sentence the construction expresses possibility and the verb in -ğudäk is equivalent to an infinitive: بو شهرده بيرور ايشكه اورنوشوپ الغيچه ياتيپ تورغيده ك تونوش- بيلىشى يوق . *He did not have a friend to stay with until he could find some job in the city or he did not have a friend that he might stay with .... .* (From Nadzip's *Uygurskiy Yazyk,* p. 65).

VOCABULARY

تقديم قلماق	*submit, present*
مخطرة	*memorandum*
رئيس	*chairman, president*
معروضه	*petition, appeal*
حضرت	*excellency*
قشون	*army*
بين الملل	*international*
قانون	*law*
ترسينده	*contrary*
سلاح	*arms*
تايانماق	*depend on, rely on*
جهانگيرليق	*imperialism*
استبداد	*despotism*
ينجيلماك	*be crushed, groan*
وكيل	*representative*
جناب	*noble*
امنيت	*security*
خاطر	*memory; consideration, sake*
توقع قيلماق	*expect, wish*
نجيب	*noble*
تلقى قيلماق	*take as, consider*
تجربه	*experience*
مدهش	*horrible, dreadful*
تقدير قيله بيلماك	*be able to appreciate*
قطعى ليك	*certainty*
متيقين	*certain, sure*
خلل	*harm, damage*
مگر	*but, however*
پرده	*curtain*
انكشاف	*development*

واضح	clear
فاجعه	tragedy
قیاس	comparison
موجودیت	existence
محو	distruction
نابود قیلماق	disappear
تمثیل قیلماق	represent
قفقاسیا	Caucasus
آیریلماس	inseparable
تأمین	guarantee, assurance
ضروری	necessary
اهمال	negligence
تاخیرله مك	delay, postpone
عاقبت	end, outcome
باعث	cause, result
لذا	therefore, thus
تکلیف	proposal
اهتمام	care, attention
ملاحظه قیلماق	consider, think
متواضعا"	humbly
خواهش	wish, demand
ذکر قیلماق	mention, report
ظلم	oppression
استبداد	despotism
قتلعام	massacre
تهجیر	deportation
قایتارماق	return
مهاجر	immigrant
آقین	flow, rush
عین	same
اوز مقدرات	self-determination
تعیین قیلماق	fix, determine
مالك بولماق	possess
دکله راسیون	declaration
منشور	rules
عملا"	practically
تطبیق	application
طلب قیلماق	wish, demand
حالت	conditions
تحقیقات	investigation

آشورماق	عمل غه	carry out, put into effect
	حضور	presence, audience; attention
	مفصل	detailed, full
	بيانيه	explanation
	موقع	opportunity, position
	طرفندن	on behalf of
	سابق	former
	بوياندريق	yoke
	بويينچه	throughout
	مساحه	area
	مربع	square
	نفوس	population
	احصائيه	census
	مختصرچه	in brief, abridged
	معلومات	information
	تفصيلات	data, particulars
	پايتخت	capital (city)
	مستقل	independent
	اراضى	lands, realm
	معروف	well-known, noted

	شاعر	poet
	وطن	home
	استاد	master, expert
	رسام	painter
	فاصله	interval, period
قالماق	معروض	be subjected to
	اسارت	bondage, slavery
	مدنى	cultural
	عنعنه	tradition
	شعور	consciousness, mind
	سايه سينده	thanks to, because of
	عصرى	modern
	آليشماق	get accustomed to
	اجتماعى	social
	ساحه	field
	موفقيت	success
	مجادله	struggle
بولماق	موفق	succeed
	زارليق	Czardom
	سقوط	fall

استفاده قیلماق	*take advantage of*
غالب	*victorious*
تعرض	*attack*
مقابله قیلماق	*resist*
مقاومت	*resistance*
تا	*up to, until*
پرور	*-loving; patriot*
قافله قافله	*group by group*
قطب	*pole (earth)*
جزیره	*island*
سورگو	*exile*
روسله شترمه	*russification*
استثمار	*exploitation*
مستملکه چیلیك	*colonization*
محکوم	*subject, dependent*
خضر دینگیزی	*Caspian Sea*
خط	*line*
سلسله	*mountain range*
حدودلانماق	*be bounded*
آمراق	*loving*

قبیله	*tribe*
موءلف	*author*
مسکون	*inhabited, peopled*
سیاح	*traveler*
شهادت	*testimony, evidence*
محافظت اتمه ك	*keep, preserve*
منصب	*mouth (river)*
قهرمانچه	*heroically*
بالخاصه	*particularly, especially*
شهامت	*bravery, courage*
داستان	*epic*
کسیلمه گه ن	*inexhaustible*
فائق	*superior*
ناچار	*helpless; obliged*
دچار اولماق	*subject to*
منبت	*fertile*
ترك ایتمه ك	*abandon*
سیغینماق	*take shelter, refuge*
هایدالماق	*be driven*
اولاشماق	*reach*

لیمان	port, harbor
مامور	official
اثر	book, work
ثابت	confirmed, proved
ساحل	shore, bank (river)
عنصر	element, component part
قوم	nation, people
قلیج	sword
بوشاماق	vacate
خاتمه	end, conclusion
خواه	whether; at one time
قوشنه	neighbor
تصدیق قیلینماق	be ratified, approved
صحنه	scene, field
مغلوب قیلماق	defeat, overcome
تانوشلوق	recognition
کیفیت	quality, condition
اونوتماق	forget
لغو قیلماق	abolish, annul, cancel
وحدت	unity

پارچالاماق	divide, tear apart
جنس	kind, race
بهانه	pretext, excuse
مختلف	various, different
ایالت	province
اولتورا	middle, among
اولتورادین کوتارمك	remove, abolish
قانون خارجی دا	illegal, outlawed
ثروت	wealth
تالیماق	confiscate
موئسسه	foundation
قوروغ	land; dry
نقلیات	transportation
امحا قیلماق	destroy, annihilate
قرار نامه	decree
شامل بولماق	comprise, include
یاریم جزیره	peninsula
یایله	steppe, pastureland
توزلوك	plain, steppe
آلتون	gold, golden

	عثمانلی	Ottoman, Osmanli (Turkish)
	معاهده	treaty
	یمین	pledge
اینلماق	تعهد	be pledged, promised
	محض	pure, mere
	قربان	sacrifice
	راعیت	respect
	الحاق	annexation
	متعاقب	subsequent, following
قیلماق	تردد	hesitate
	املاک	property
	ضبط	conquest, invasion
	مصادره	confiscation
قیلماق	هجرت	immigrate
	کلیسا	church
قیلماق	تبدیل	change, transform
	باقی	remaining, the rest
	خطیب	preacher
	موذن	muezzin
	تضییق	pressure, coercion

	انتخاب	election
	قورولتای	assembly
	مبعوث	deputy
	عالی	supreme
	شورا	council, soviet
	عام	general, mass, public
	تابع	subject
	یاخود	or, else
	نهر	river
	متصل	joined, adjacent
	فتوحات	conquests
	اکثر	most of
قیلماق	تکیه	support
	فقرات	vertebrae
	عمودیه	column
	کمر	belt, waist
	سونگ	back, end
	وارث	heir, inheritor
	مناقلات	communication
	عرفان	knowledge, culture

قلعه	fort, stronghold
موجب اولماق	cause, lead to
تایانماق	lean to, advance
ایسیق دینگز	Indian Ocean
بحر الهند	Indian Ocean
سودا	passion, fancy; trade
معصوم	innocent
کاملاً	completely, entirely
علاوه	addition, annex; in addition
جبری	compulsory
عیسائی لاشترمه	Christianization
مقاومت	resistance
سوندورماق	break
ادبیات	literature
مطبعه	printing works
گویا	as if
مخصوصاً	especially, expressly
علما	scholar
آزادانه	freely
و غیره	and so forth, etc.

هدف	air, goal
سلاله	dynasty, descent
بیشیك	cradle
شعله	flame, blaze
اوچورماك	extinguish
تکمیل لاشتورولماك	be completed, perfected
محاربه	battle
غریج	span; "inch"
مقابلینده	facing, against
جهان	world
آیاقلانما	uprising, revolt
تشبث قیلماق	undertake, attempt
پناه	shelter, refuge
اورونماق	try
بوغماق	strangle, suppress
غیره	non-, un-
مساعد	suitable
مساوی	equal, adequate
مانع بولماق	prevent
متعدد	numerous, different

مداخله قیلماق	interfere, intervene
خالی	empty
آباد قیلماق	develop, reclaim
فلاکت	disaster
اوزاقلاشتورماق	banish
اس	base
زمین	ground, soil
مهمان	guest
حقائق	truth, reality, facts
انیقسه	especially, particularly
عائله لیك	family
بورژوا	bourgeois
عبادت قیلماق	worship
قاپاتیلماق	close
حصول چیقارماق	utilize
تجارت	trade
محرومیت	privation, want
مبتلا قیلماق	be afflicted, suffer from
اکتیف	active, energetic
منور	intellectual, enlightened

طبقه	stratum, class
خود	self
مختار	independent, autonomous
علاقه	interest; administration, territory
آله ت	tool, instrument, means
اصلاح	improvement
تغیر	change, modification
صلاحیت	authority, right
تمرکزلاشماق	concentrate
ایزیلمك	be crushed
حالانکه	now that, although, whereas
برار	any; some, one by one, each
التفات	taking notice, appreciation
اظهار قیلماق	show, manifest
قابل	fitting, right, capable, possible
افسوس	wrong, pity, regret
مثبت	positive, confirming
مثال	example
فرمان	decree
موجبینچه	in accordance with

همکارلیق قیلماق	*collaborate*
لشکرلر	*troops*
شخصاً	*personally*
واقع بولماق	*occur, be situated*
پنجه ماك	*crush, smash*
مسلط	*dominant*
معهذا	*in spite of this, nevertheless*
قاتیلماق	*be joined*
مختاریت	*autonomy*
شروع بولماق	*commence*
چون	*since, when, as*
اگینت	*agent*
قینجال	*dagger*
تیزلاماك	*sharpen*
ملتیق	*gun*
یلکه	*shoulder*
زراعت	*agriculture*
قول	*contingent (army)*
استراحت	*rest, relaxation*
قریباً	*soon, in a short time*

صنعی	*artificial, mock*
خندق	*trench, ditch*
قازماق	*dig*
مرمت لاماق	*mend, repair*
پسند	*approval*
منتظم	*regular*
یونیفورمه	*uniform*
پنطلون	*pants*
یه ڭ	*sleeve*
نشان	*insignia*
لفتننت	*lieutenant*
قائم قیلماق	*set up*
بیمار	*ill*
چهره لیك	*face*
بی رحم	*merciless, ruthless*
جرکین	*ugly, repulsive, dirty*
تونغوز	*pig, swine*
موقع شناسلیك	*opportunistic*
اجرا قیلماق	*perform, execute*
تنك	*narrow*

بيقين	side, flank
آرمی	army
طنطنه ليق	elaborate, gala
مظاهره كورمه ك	support, assist
مسلح	armed
حرارتليق	zeal, enthusiasm
بايراق	banner, flag
لوحه	placard
اورتاق ليق	partnership
صورت	picture
اوگزه	roof
چمن زار	meadow
تيك	straight, exactly
منبر	rostrum, platform
آراسته	decorated
رژيمنته	regiment
معاون	aide, assistant
خفيه	secret
افسر	officer
محلی	local, native
كته	official, dignitary
عيدليق	festive, holiday
عرف	usage, custom
اشله اوتوماق	sing
رقص تيلماق	dance
نه ی	flute, reed
چالماق	play (music)
خوشحال	joy, pleasure
خرم ليك	joy, pleasure
كچيت تيلماق	parade
بولونگ	corner
مراسم	celebrations
مصلحت	purpose; affair
وفادار	loyal, faithful
وعده	promise
اوج	peak, tip, end
شوقيم	enthusiasm, rejoicing
هورالر	hurrahs, shouting
خاموش ليق	silence
استخبارات	intelligence

کسیك	cut, clipped
محقق بولماق	be authenticated, established
دشمنانه	hostile
برهم	harm, damage
نا	non-, un-, in-
آرام	rest, repose
باعث لیق	because
چونقور	deep
حکمفرما بولماق	rule, reign
تشویش	confusing, complicated
اطاعت قیلماق	obey, submit
نافرمان لیق	insubordination, defiance
اخطار قیلماق	warn, notify
اسلحه	armed
احاطه قیلماق	surround, encircle
توسولماق	be blocked off
اشارت	signal
مترالیوز	machine-gun
لحظه	instant, moment
نشانه	token, proof

جرئت	courage, boldness
دفعتاً	all at once
تیزیلمه ك	be lined up
تاقماق	attach, wear
زینت لیك	adornment
قطار	line, file
پایزد	train
پونته	pound
اجازت	permit
بوبك	baby
جوزه	table, bench
انتظام	order, tidiness
عجیب	weird, strange
تورروق تورروق	tramp tramp
اویلاشماق	think, brood over
مخبر	informer
ونکا	vodka
شراب	wine
قیدیرماق	ransack
بوغوزلاماق	slaughter

تالاماق	plunder, rob
طریقه	road, way
قوپارماق	raise
الاتوپالاڭ	orgy
سینماق	break
مست بولماق	become drunk
سرود	song
بختیارلیق	fortunate
ضربت	blow, stroke
طرز	method, way
طاماق	food
آکسیجن	oxygen
یتماگانلیك	lack, deficiency

شهید	martyr
بوری	wolf
نصیب	share, portion
نیزه	bayonet, spear
قیسماق	press, compress
بالاخره	at last, finally
وبا	epidemic
نظری	theoretical
نقطهٔ نظری	point of view
جنت	paradise
ایچ یوزی	reality
توشونمه ك	think over